

KINA

1927–1997

Charlie Hore

ΚΙΝΑ
1927–1997

Μετάφραση: **Πέτρος Τσάγκαρης**
Επιμέλεια: **Κώστας Πίττας**

Β' ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ιούνης 1997

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο Τσάρλι Χορ είναι μέλος του Socialist Workers Party (Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα) στη Βρετανία και αρθρογραφεί συχνά για την Κίνα στο μηνιάτικο περιοδικό Socialist Review. Είναι συγγραφέας των βιβλίων Spain - Popular Front or Workers' Power? (1986) και China - Whose Revolution? (1987).

Φωτογραφία εξώφυλλου:
Εργάτες, φοιτητές και στρατιώτες στην πλατεία της Τιενανμέν στη διάρκεια της εξέγερσης Μάη - Ιούνη 1989.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οταν τον Φλεβάρη του 1997 πέθανε ο ηγέτης της Κίνας Ντενγκ Ξιάο Πινγκ, οι κυβερνήσεις από όλο τον κόσμο - δεξιές και σοσιαλδημοκρατικές - έστειλαν συλλυπητήρια τηλεγραφήματα που τον παρουσίαζαν σαν τον "άνθρωπο με τα εκσυγχρονιστικά οράματα που έβγαλε την Κίνα από τα αδιέξοδα που την είχε οδηγήσει ο Μάο, την προσάρμοσε στην αγορά και την έκανε μια δυνατή οικονομία". Την ίδια ώρα τα σταλινικά Κομμουνιστικά Κόμματα - και το ΚΚΕ - εγκωμίαζαν τον Ντενγκ "για την συμβολή του στην υπόθεση του σοσιαλισμού".

Στην πραγματικότητα, για τους περισσότερους ανθρώπους στον κόσμο, ο Ντενγκ ήταν ο χασάπης της πλατείας Τιεναμέν, αυτός που τον Ιούνη του 1989 έστειλε τα τανκς να αιματοκυλίσουν χιλιάδες εργάτες και νέους που είχαν εξεγερθεί ενάντια στη δικτατορία του.

Οπως και να 'χει, οι εκτιμήσεις για την Κίνα και τους ηγέτες της μοιάζουν να είναι αντιφατικές και δημιουργούν ερωτήματα: Ποιες είναι οι διαφορές ανάμεσα στη σημερινή Κίνα και το καθεστώς που προέκυψε από την επανάσταση του 1949; Ηταν "σοσιαλισμός" την εποχή του Μάο και μετατράπηκε σε καπιταλισμό την εποχή του Ντενγκ; Μήπως αποτελεί παράδειγμα για το πώς ένα "κομμουνιστικό" καθεστώς μπορεί να προσαρμοστεί με επιτυχία στις "σύγχρονες ανάγκες της παγκόσμιας οικονομίας"; Ποια ήταν η θέση των εργατών και των αγροτών στην Κίνα;

Το βιβλίο του Τσάρλι Χορ απαντά σε όλα αυτά τα ερωτήματα. Επιχειρεί μια μαρξιστική ανάλυση της σύγχρονης Κίνας, από τη δεκαετία του '20 μέχρι τις μέρες μας. Υποστηρίζει ότι στην Κίνα ποτέ δεν υπήρξε σοσιαλισμός. Η μόνη πραγματική εργατική επανάσταση έγινε το 1925-27 και ηττήθηκε μετά από τις προδοσίες του Στάλιν και της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόματος

της Κίνας.

Η νίκη του αγροτικού στρατού του Μάο το 1949, υποστηρίζει ο Χορ, δεν ήταν μια σοσιαλιστική, αλλά μια εθνικιστική επανάσταση. Κατάφερε να αποτινάξει τον ζυγό του ιμπεριαλισμού και των γαιοκτημόνων, αλλά δεν έφερε τους εργάτες στην εξουσία. Το καθεστώς που έκτισε είχε σαν αποκλειστικό στόχο να κάνει την Κίνα μια ισχυρή οικονομική και στρατιωτική δύναμη ικανή να ανταγωνιστεί μέσα στον παγκόσμιο καπιταλισμό. Αυτό το καθήκον ανέλαβε να διαχειριστεί μια νέα άρχουσα τάξη αποτελούμενη από τους γραφειοκράτες, την κομματική ηγεσία, τους διευθυντές των επιχειρήσεων, του στρατού, της αστυνομίας. Για να το πετύχει υπέβαλλε στην πιο σκληρή εκμετάλλευση και καταπίεση τους εργάτες και τους αγρότες. Η Κίνα έγινε ένα καθεστώς κρατικού καπιταλισμού, όπως αυτό που έκτισε ο Στάλιν στη Ρωσία και στην Ανατολική Ευρώπη.

Τα αδιέξοδα από την κρίση αυτού του συστήματος επιχείρησαν να "λύσουν" ο Ντενγκ και οι εκσυγχρονιστές με την στροφή στην αγορά. Από τη δεκαετία του '80, οι ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας εκτοξεύτηκαν στα ύψη, όμως για την συντριπτική πλειοψηφία των κινέζων η φτώχεια έγινε ακόμα μεγαλύτερη. Κι όταν τα εκατομμύρια εργάτες και νεολαία εξεγέρθηκαν το 1989, η απάντηση των "σταλινικών της αγοράς" ήταν η αιματηρή σφαγή.

Η διέξοδος απέναντι σε αυτή τη βαρβαρότητα δεν βρίσκεται στο πισωγύρισμα στο παλιό σταλινικό καθεστώς. Στο τέλος του 20ου αιώνα η δυνατότητας της εργατικής εξουσίας και του σοσιαλισμού είναι πολύ μεγαλύτερη από ότι το 1927. Τότε υπήρχαν τρία εκατομμύρια εργάτες συγκεντρωμένοι στην νοτιανατολική ακτή. Σήμερα υπάρχουν 150 εκατομμύρια σε όλη τη Κίνα.

Γι' αυτό σήμερα η μόνη διέξοδος βρίσκεται στη συλλογική δύναμη των εργατών να ανατρέψουν την άρχουσα τάξη και να πάρουν οι ίδιοι στα χέρια τους τον έλεγχο της οικονομίας και της κοινωνίας για να την προγραμματίσουν δημοκρατικά με βάση τις ανάγκες τους.

Το βιβλίο του Τσάρλι Χορ κυκλοφόρησε για πρώτη φορά στα ελληνικά από τις εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία τον Οκτώβρη του 1989 με τίτλο "Κίνα - από τη Μεγάλη Πορεία στη σφαγή της Τιενανμέν" και εξαντλήθηκε πολύ γρήγορα. Η δεύτερη έκδοση περιλαμβάνει ένα νέο κεφάλαιο για τις εξελίξεις από το 1989 μέχρι σήμερα. Το κεφάλαιο για την εξέγερση της Τιεναμέν έχει εμπλουτιστεί με πολλά καινούργια στοιχεία - κύρια σε σχέση με τη συμμετοχή των εργατών στις κινητοποιήσεις. Διευρυμένο είναι και το πρώτο κεφάλαιο για την επανάσταση του 1925-27.

Είναι το μοναδικό βιβλίο που παρουσιάζει μια σύντομη, αλλά εξαιρετικά περιεκτική ιστορία της σύγχρονης Κίνας από τη του σκοπιά του Μαρξισμού, της εργατικής τάξης και των αγώνων της.

Εισαγωγή

Η Κινέζικη επανάσταση του 1949 ήταν ένα από τα πιο σημαντικά γεγονότα αυτού του αιώνα. Ενας στρατός εκατομμυρίων αγροτών ανέτρεψε το παλιό καθεστώς όπου κυριαρχούσαν οι τοπικοί άρχοντες και πολέμαρχοι, η αστυνομική τρομοκρατία και οι ανταγωνισμοί των Δυτικών και των Γιαπωνέζων ιμπεριαλιστών. Για το ένα τέταρτο του πληθυσμού της γης φάνηκε ότι άνοιγε ο δρόμος για να εξαλειφθούν οι ρίζες της φτώχιας, της δυστυχίας και της πείνας και για να κτιστεί μια καλύτερη κοινωνία. "Ο Κινέζικος λαός ξεσηκώθηκε" διακήρυξε ο Μάο Τσε Τουνγκ στην τελετή της επίσημης ανακήρυξης της Λαϊκής Κίνας και εκατομμύρια άνθρωποι σ'όλο τον κόσμο πίστεψαν ότι αυτή ήταν η πραγματικότητα.

Η επιρροή της εμπειρίας από την κινέζικη επανάστασή ήταν τεράστια, μέσα στην πολιτική έκρηξη που σάρωσε την Ευρώπη και τις ΗΠΑ στα τέλη της δεκαετίας του '60. Καθώς οι φοιτητές και οι εργάτες σ'όλο τον αναπτυγμένο βιομηχανικά κόσμο έμπαιναν στη μάχη ενάντια στις άρχουσες τάξεις τους, πολλοί σοσιαλιστές εμπνεύστηκαν από το παράδειγμα της Κίνας. Η αντίθεση του Μάο προς τον αμερικάνικο αλλά και προς τον ρώσικο ιμπεριαλισμό, καθώς και οι διακηρύξεις υποστήριξης των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων, έμοιαζαν να τον τοποθετούν στη από εδώ μεριά των οδοφραγμάτων. Ταυτόχρονα, η Πολιτιστική Επανάσταση φαινόταν στους νέους επαναστάτες σαν η απόδειξη ότι μια σοσιαλιστική κοινωνία μπορούσε να ξεπεράσει τα γραφειοκρατικά προβλήματα μέσα από μια διαδικασία συνεχούς πάλης.

Σήμερα λίγοι σοσιαλιστές εμπνέονται από την Κίνα. Οι αυταπάτες του "Μαοϊσμού" έχουν συντριβεί από τους ίδιους τους διαδόχους του Μάο, που

έχουν θάψει συστηματικά οποιοδήποτε χαρακτηριστικό στοιχείο της Μαοϊκής στρατηγικής. Η οικονομική "αυτάρκεια" εκτοπίστηκε για να αντικατασταθεί από τον "σοσιαλισμό της αγοράς". Η περίοδος της Πολιτιστικής Επανάστασης περιγράφεται τώρα - και σωστά - σαν μια τεράστια καταστροφή. Οι καινούργιοι ηγέτες της Κίνας έχουν αποδεχθεί ότι η οικονομία μπορεί να εκσυγχρονισθεί μόνο μέσα από την ενσωμάτωσή της στην παγκόσμια οικονομία.

Η Κίνα έχει γίνει ένα τμήμα του παγκόσμιου συστήματος, του ίδιου συστήματος που κάποτε υποτίθεται ότι ήθελε να ανατρέψει.

Ομως, κατά βάθος ο στόχος που προωθούσε ο Μάο ήταν ο ίδιος με αυτόν που προώθησαν και συνεχίζουν να προωθούν οι διάδοχοί του: το χτίσιμο μια πανίσχυρης οικονομίας, που θα μπορούσε ν'ανταγωνιστεί με τον υπόλοιπο κόσμο. Οι ανάγκες και οι προσδοκίες των κινέζων εργατών και αγροτών έμπαιναν σε δεύτερη μοίρα και πάντοτε υποτάσσονταν σ'αυτό τον στόχο. Η "σοσιαλιστική" φύση του κινέζικου κράτους ήταν ένας μύθος από την πρώτη κιόλας στιγμή της δημιουργίας του.

Η εργατική επανάσταση του 1925-27: μια χαμένη ευκαιρία

Την ιστορία της ανόδου του Μάο στην εξουσία - από τότε που ξεκίνησε σαν αρχηγός ενός διαλυμένου στρατού με λιγότερους από χίλιους αντάρτες στα 1927, μέχρι τη νίκη του το 1949 - την καλύπτει ένας από τους μεγάλους μύθους του 20ου αιώνα. Αυτό που κυρίως προβάλλεται είναι ότι από την αρχή ο Μάο είχε χαράξει μια ξεχωριστή στρατηγική για την ανατροπή του καπιταλισμού και του ιμπεριαλισμού στην Κίνα: αυτή η στρατηγική συμπυκνωνόταν στο χτίσιμο γερών "κόκκινων βάσεων" μέσα στην αγροτιά, από όπου ένας αντάρτικος στρατός θα κατώρθωνε τελικά να καταλάβει τις πόλεις. Ο "ξεχωριστός δρόμος" απαιτούσε την ρήξη με την κυριαρχία του Στάλιν πάνω στα Κομμουνιστικά Κόμματα. Ετσι ο Μάο οδηγήθηκε στο να αναμορφώσει εκ βάθρων τον μαρξισμό, για να τον κάνει να ταιριάζει στις συνθήκες των "τριτοκοσμικών" χωρών.

Η αλήθεια είναι πολύ διαφορετική. Αυτό που συχνά ξεχνιέται είναι ότι η πορεία του Μάο προς την εξουσία άρχισε με την ήττα της πρώτης εργατικής επανάστασης στην Κίνα το 1925 - 27. Μια ήττα που προήλθε από την καταστροφική γραμμή που επέβαλε ο Στάλιν στο νεαρό Κινέζικο Κομμουνιστικό Κόμμα (ΚΚΚ).

Στην διάρκεια εκείνης της διετίας μια πανίσχυρη επαναστατική θύελλα σάρωσε την νοτιοανατολική Κίνα. Δεκάδες εκατομμύρια εργάτες και αγρότες άρχισαν να ανακαλύπτουν τη δύναμή τους, καθώς κλιμάκωναν την πάλη τους ενάντια στην ιμπεριαλιστική κυριαρχία και στους ντόπιους καπιταλιστές

και γαιοκτήμονες. Το επίκεντρο αυτής της πάλης είχε κατ'αρχήν εθνικό χαρακτήρα: να εγκαθιδρύσει δηλαδή μια ισχυρή εθνικιστική κυβέρνηση, που θα έδιωχνε Δυτικούς και Γιαπωνέζους ιμπεριαλιστές, ακυρώνοντας οποιεσδήποτε παραχωρήσεις ή συμφωνίες είχαν γίνει. Ηγεμονική δύναμη σε αυτό τον αγώνα ήταν το Κουομιντάνγκ - το εθνικιστικό κόμμα.

Ομως η δύναμη του Κουομιντάνγκ χτίσθηκε πάνω στη βάση των εργατικών αγώνων. Ηταν οι μαζικές απεργίες και τα μποϊκοτάζ - τα οποία ξεκίνησαν από τα συνδικάτα που έλεγχε το Κομμουνιστικό Κόμμα και τα οποία κορυφώθηκαν στη δωδεκάμηνη γενική απεργία στο Χονγκ Κονγκ - που επέτρεψαν στο Κουομιντάνγκ να αποκτήσει την πρώτη ισχυρή πολιτική του βάση στην επαρχία της Καντώνας. Οταν το 1926 ξεκίνησε την εκστρατεία στο Βορρά για να κατακτήσει την υπόλοιπη Κίνα, οι αγώνες των αγροτών στα χωριά ήταν αυτοί που έδωσαν τη δυνατότητα στο στρατό να προχωρήσει.

Οσο όμως ο αγώνας προχωρούσε σε βάθος, τόσο πλάταιναν και οι στόχοι του ξεπερνώντας πολύ τα όρια που είχε θέσει το Κουομιντάνγκ. Εργατικές πολιτοφυλακές περιπολούσαν στους δρόμους της Καντώνας και απέκλειαν το Χονγκ Κονγκ. Απεργίες για αυξήσεις, καλύτερο ωράριο και καλύτερες συνθήκες εργασίας απλώθηκαν και στους εργάτες που απασχολούνταν από Κινέζους καπιταλιστές. Η εθνικιστική επανάσταση γινόταν εργατική επανάσταση. Καθώς οι αγώνες εξαπλώνονταν στα βόρεια, οι ίδιες σκηνές επαναλαμβάνονταν στις πόλεις της Βουχάν και της Σανγκάης.

Η γενική απεργία στο Χονγκ Κονγκ έδειξε ότι το εργατκό κίνημα δεν ήταν διατεθημένο να περιορίσει τη δράση του σύμφωνα με τις υποδείξεις του Κουομιτάνγκ. Ξεκίνησε τον Ιούνη του 1925, αρχικά σαν διαμαρτυρία ενάντια στη δολοφονία 52 διαδηλωτών στην Καντώνα από τους Βρετανούς και τους Γάλλους στρατιώτες. Ο Ζαν Σεζνό δίνει μια ζωντανή περιγραφή στο βιβλίο του "Το εργατικό κίνημα στην Κίνα, 1919-1927":

"Ο γενικός έλεγχος της πόλης βρισκόταν στα χέρια, όχι μόνο μιας κεντρικής απεργιακής επιτροπής, αλλά και του Συνέδριου των Απεργών Αντιπροσώπων, που αποτελούνταν από 800 εργάτες. Ηταν ένα είδος εργατικού κοινοβούλιου, που συνεδρίαζε τρεις φορές τη βδομάδα, εξασφαλίζοντας έτσι την άμεση αντιπροσώπευση των διαθέσεων της βάσης. Το Συνέδριο έλεγχε την απεργιακή επιτροπή, που εξελίχθηκε σε εργατική κυβέρνηση και όλοι, εχθροί και φίλοι, την αποκαλούσαν 'Κυβέρνηση Νο 2'".

Στην ύπαιθρο το επίκεντρο της πάλης μετατοπίστηκε ακόμη πιο γρήγορα. Για τους χωρικούς ο ιμπεριαλισμός ήταν κάτι αφηρημένο. Ο εχθρός τους ή-

ταν οι γαιοκτήμονες. Ενας ιστορικός της επανάστασης περιέγραψε την κατάσταση ως εξής: "Το Κουομιντάνγκ είπε: *'Κάτω οι άδικες συμφωνίες'. Αλλά οι μόνες άδικες συμφωνίες που ήξεραν οι αγρότες της Χουνάν ήταν αυτές που ίσχυαν για την μίσθωση της γης... Για τον αγρότη της Χουνάν η 'κατάργηση των άδικων συμφωνιών' σήμαινε κατάργηση του νομικού καθεστώτος της δουλείας πάνω στη γη" (1).*

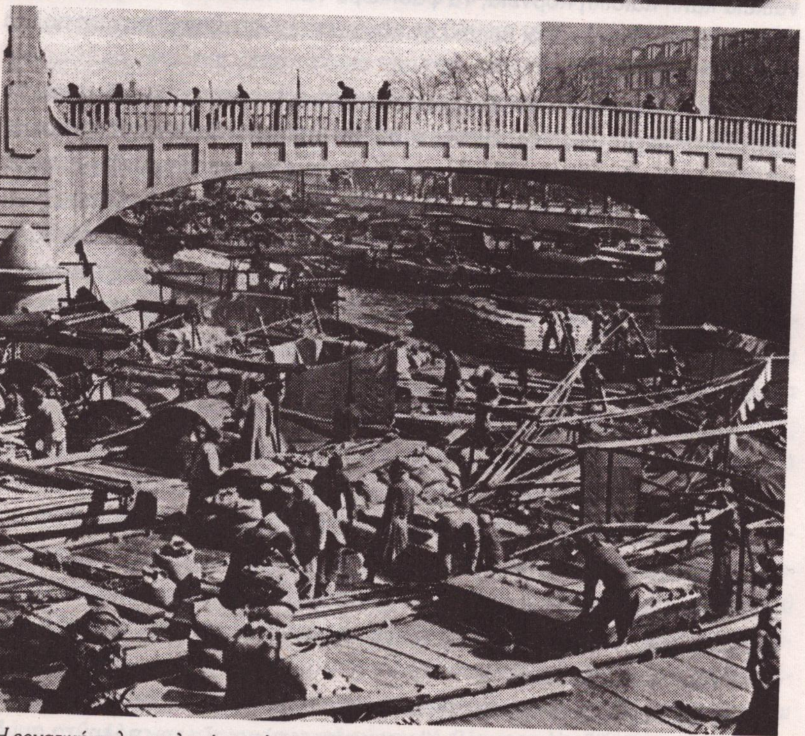
Στα τέλη του 1926 και στις αρχές του 1927 ένα κύμα αγροτικών εξεγέρσεων απλώθηκε στις επαρχίες της Καντώνας, της Χουνάν και της Χουμπεϊ. Οι γαιοκτήμονες απαλλοτριώθηκαν, οι δανειστές - τοκογλύφοι διώχτηκαν από τα χωριά και οργανώθηκαν συνεταιρισμοί παραγωγής και διανομής τροφίμων για να εξασφαλιστεί η διατροφή του πληθυσμού. Κοινωνικά φαινόμενα που θεωρούνταν φυσιολογικά για αιώνες, άρχισαν να αμφισβητούνται. Η γυναικεία και η παιδική πορνεία, το φάσκιωμα των ποδιών των κοριτσιών, το κάπνισμα του όπιου και οι θρησκευτικές τελετές καταργήθηκαν σε πολλά χωριά.

Οι γαιοκτήμονες απάντησαν με απίστευτη σκληρότητα και εκδικητικότητα έχοντας πλήρη την υποστήριξη του Κουομιντάνγκ. Το Κουομιντάνγκ έκφραζε τις προσδοκίες των Κινέζων καπιταλιστών και γαιοκτημόνων να μετατραπούν σε μια άρχουσα τάξη ισοδύναμη και αντάξια με τις υπόλοιπες του πλανήτη. Για να το πετύχουν χρειάστηκε να στηριχθούν στη μαζική πάλη. Ομως, όπως πολύ σωστά πρόβλεψε ο Τρότσκι: *"Οι Κινέζοι αστοί είναι αρκετά ρεαλιστές και γνώστες της φύσης του παγκόσμιου ιμπεριαλισμού, ώστε να καταλαβαίνουν ότι μια πραγματικά σοβαρή πάλη ενάντιά του απαιτεί ένα τέτοιο ξεσηκωμό επαναστατημένων μαζών, που θα αποτελούσε απειλή για την ίδια την κινέζικη αστική τάξη" (2).*

Καθώς αυτή η απειλή γινόταν πιο ορατή, το Κουομιντάνγκ άρχισε να στρέφεται όλο και περισσότερο ενάντια στο εργατικό κίνημα. Το κίνημα στις πόλεις είχε εμπνεύσει τους αγώνες στην ύπαιθρο και έτσι ήταν αυτό που έπρεπε πρώτα να τσακιστεί, προκειμένου το Κουομιντάνγκ να διατηρήσει την υποστήριξη του κινέζικου κεφάλαιου και να κερδίσει παραχωρήσεις από τους ιμπεριαλιστές. Ο Τσανγκ Κάι Σεκ, ο ηγέτης του Κουομιντάνγκ, ανέλαβε αυτό το καθήκον με ευχαρίστηση.

Το αποκορύφωμα ήρθε με τις μαζικές σφαγές τον Απρίλη του 1927 στη Σανγκάη. Καθώς ο στρατός τού Κουομιντάνγκ πλησίαζε την πόλη, τα συνδικάτα είχαν καλέσει σε γενική ένοπλη απεργία και για 12 μέρες η Σανγκάη ήταν στα χέρια των εργατών. Περίπου 600.000 απεργοί οργανωμένοι σε ένο-

Η εργατική πολιτοφυλακή παρελαύνει στους δρόμους της Σαγκάης τον Απρίλη του 1927 (φωτό πάνω) ενώ οι απεργοί λιμενεργάτες μπλοκάρουν το ποτάμι λίγο πριν ο στρατός του Κουομιτάνγκ μπει στην πόλη (φωτό κάτω)

πλες πολιτοφυλακές γύριζαν την πόλη και καταλάμβαναν τα στρατηγικά σημεία το ένα μετά το άλλο. Την δεύτερη μέρα της εξέγερσης ιδρύθηκαν 75 καινούργια συνδικάτα και κάθε εργοδότης στην πόλη βρέθηκε αντιμέτωπος με τα αιτήματα των εργατών που απαιτούσαν γενναίες αυξήσεις, μείωση του ωράριου και αναγνώριση των σωματείων. Οταν ο στρατός του Κουομιντάνγκ μπήκε στην πόλη, το Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας - με τις οδηγίες του Στάλιν - διέταξε τους εργάτες να καταθέσουν τα όπλα τους και να τον καλωσορίσουν σαν απελευθερωτή. *"Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τη Δεξιά μέχρι το τέλος, να την στίψουμε σαν λεμόνι και μετά να την πετάξουμε"*, έλεγε ο Στάλιν στις 5 Απρίλη σε ένα λόγο του. Αυτός ο λόγος δεν δημοσιεύτηκε ποτέ γιατί λίγες μέρες αργότερα αυτοί που "στίβονταν σαν λεμόνι" ήταν οι εργάτες της Σαγκάης και τα μέλη του ΚΚΚ. Μόλις το Κουομιντάνγκ κατάφερε να εγκατασταθεί στην πόλη, έστρεψε τα όπλα του ενάντια στους απεργούς. Πάνω από 50.000 σφάχτηκαν και τσακίστηκαν όλες οι οργανώσεις της εργατικής τάξης.

Τον Ιούλη η τοπική κυβέρνηση του Κουομιντάνγκ στη Βουχάν επιτέθηκε ενάντια στο κίνημα των εργατών και των αγροτών επαναλαμβάνοντας τις σκηνές της άγριας σφαγής του Απρίλη. Αυτή τη φορά ο φόρος αίματος ήταν ακόμη μεγαλύτερος, καθώς οι γαιοκτήμονες εξαπέλυσαν ένα καθεστώς ανοιχτής τρομοκρατίας στα περίχωρα της Βουχάν.

Πώς άραγε μπόρεσε να ηττηθεί ένα τόσο δυνατό κίνημα χωρίς να πέσει ούτε ντουφεκιά;

Η απάντηση βρίσκεται στη συμμαχία που είχε συνάψει το Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας με το Κουομιντάνγκ - κατ'εντολή της Μόσχας - και που εξασφάλιζε ότι το ΚΚΚ δεν θα επιτρεπόταν να δράσει σαν ανεξάρτητη επαναστατική δύναμη.

Ο Στάλιν είχε διακηρύξει ότι η επανάσταση στην Κίνα δεν μπορούσε παρά να είναι μόνο εθνικο-απελευθερωτική και γι'αυτό η ηγεμονία έπρεπε να ανήκει στο εθνικιστικό κόμμα, το Κουομιντάνγκ. Αυτό σήμαινε ότι, για να διατηρηθεί η συμμαχία, έπρεπε να μπει ένα φρένο στους αγώνες των εργατών και των αγροτών που κατευθύνονταν ενάντια στα συμφέροντα και των Κινέζων καπιταλιστών και των "πατριωτών" γαιοκτημόνων.

Το ΚΚΚ έλεγχε τα εργατικά συνδικάτα και είχε τεράστια επιρροή μέσα στο αγροτικό κίνημα. Ομως δεν ενεργούσε σαν επαναστατικό κόμμα σπρώχνοντας μπροστά τον αγώνα, αλλά σαν αριστερή πτέρυγα του Κουομιντάνγκ. Το αποτέλεσμα ήταν ότι ενώ το ΚΚΚ ξεκινούσε τους αγώνες, μετά - στο

όνομα της "αντιμπεριαλιστικής" ενότητας - προσπαθούσε να τους γυρίσει πίσω. Μια τέτοια τακτική έσπαγε το ηθικό του κόσμου και διευκόλυνε το Κουομιτάγκ να χτυπάει την επανάσταση.

Η πρόσδεση του ΚΚΚ στο Κουομιντάνγκ συνεχίστηκε ακόμη και μετά τις σφαγές στην Σανγκάη. Παρότι το ΚΚΚ ήταν αυτό που πλήρωσε το μεγαλύτερο φόρο αίματος, ο Στάλιν το μόνο που βρήκε να κάνει ήταν να στραφεί φιλικά προς την τοπική κυβέρνηση του Βουχάν που διαφωνούσε με την κεντρική ηγεσία του Κουομιντάνγκ. Μόνο όταν και αυτή η κυβέρνηση άρχισε τις σφαγές, αποφάσισε να αλλάξει γραμμή. Σε μια κατάσταση όπου οι εργάτες ήταν τελείως νικημένοι, το αγροτικό κίνημα σαρωμένο, το ΚΚΚ συρρικνωμένο, η τυχοδιωκτική πολιτική του Στάλιν ήταν να εξαγγείλει μια... καινούργια επαναστατική εξέγερση!

Το ΚΚΚ πήρε εντολή να προωθήσει μια σειρά εξεγέρσεις, γνωστές σαν "Εξεγέρσεις της Φθινοπωρινής Σοδειάς". Σύμφωνα με αυτό το "σχέδιο", στρατιές συγκεντρωμένες στην ύπαιθρο έπρεπε να επιτεθούν και να κυριεύσουν πόλεις στρατηγικής σημασίας, που θα αποτελούσαν τη βάση απ'όπου θα εξαπέλυαν την επίθεση σε εθνικό πλέον επίπεδο. Ηταν μια παρανοϊκή κίνηση αυτοκτονίας, που οδήγησε σχεδόν σε πλήρη διάλυση και τα τελευταία υπολείμματα του ΚΚΚ.

Ο Μάο επιβίωσε μόνο και μόνο επειδή δεν πειθάρχησε στις εντολές που είχε πάρει. Διοικούσε μια μονάδα που είχε αναλάβει να καταλάβει την πρωτεύουσα της επαρχίας του Χουνάν, Κανγκσά. Μετά από απανωτές ήττες άλλαξε πορεία και οδήγησε τους χίλιους περίπου άντρες του στα βουνά Τζινγκάνγκ, μια εγκαταλειμένη και καθυστερημένη περιοχή στα σύνορα Χουνάν και Γιανξί. Τον Μάη του 1928 ενώθηκε με μια άλλη μικρή δύναμη χιλίων αντρών υπό την ηγεσία του Τσου Τεχ. Αυτές οι μικροσκοπικές δυνάμεις ήταν πρακτικά ότι είχε απομείνει από το ΚΚΚ.

Ενα εσωτερικό δελτίο του κόμματος το Νοέμβριο του 1928 παραδεχόταν ότι: *"... οι συνδικαλιστικές οργανώσεις μας έχουν μειωθεί στο ελάχιστο, οι κομματικοί μας πυρήνες στις πόλεις έχουν διαλυθεί και απομονωθεί. Πουθενά στην Κίνα δεν μπορούμε να βρούμε έστω και ένα στέρεο εργοστασιακό πυρήνα" (3).* Το ΚΚΚ ποτέ πια δεν μπόρεσε να ανακτήσει τις δυνάμεις του μέσα στην εργατική τάξη των πόλεων. Από το 1928 και μετά ήταν ένα κόμμα ανταρτών με σύνθεση αποκλειστικά σχεδόν αγροτική και με ηγεσία μικροαστούς διανοούμενους.

Από την "Μεγάλη Πορεία" στην κατάληψη της εξουσίας

Η "Κόκκινη Βάση" που έφτιαξε ο Μάο το 1928 διατηρήθηκε με αρκετές δυσκολίες και κινδύνους για τα επόμενα έξι χρόνια, μεγαλώνοντας σταδιακά την περιοχή που είχε υπό τον ελεγχό της. Η κυβέρνηση ονομαζόταν "Σοβιέτ" παρότι δεν είχε τίποτε το κοινό με τα εργατικά συμβούλια πέρα απ'το όνομά της. Ηταν βασικά μια ήπια στρατιωτική δικτατορία καλοδεχούμενη από τους αγρότες της περιοχής, επειδή έβαζε κάποιους περιορισμούς στην εξουσία των τοπικών γαιοκτημόνων.

Στις αρχές του 1930 παρόμοιες "Σοβιετικές βάσεις" ιδρύθηκαν στις επαρχίες Ανούϊ και Χουνάν καθώς και στο Σαανξί και στο Γκανσού στα Βορειοδυτικά. Η ίδρυση και η διατήρησή τους έγινε δυνατή μόνο εξαιτίας του τεράστιου χάους στο οποίο είχε βυθιστεί η Κίνα το 1930. Παρότι το Κουομιντάνγκ είχε πετύχει το στόχο του, να σχηματίσει δηλαδή κυβέρνηση, ήταν μια πύρρειος νίκη. Η εξουσία του εκτείνονταν μόνο σε μια στενή ζώνη γύρω από το Πεκίνο και μερικές άλλες μεγάλες πόλεις και σε όποιες περιοχές βρίσκονταν κάτω από την κατοχή κυβερνητικών στρατευμάτων. Στην υπόλοιπη Κίνα κυριαρχούσαν αντιμαχόμενοι πολέμαρχοι, που οι περιοχές τους κάλυπταν μερικές δεκάδες τετραγωνικά χιλιόμετρα. Σε περιοχές όπου οι τοπικοί πολέμαρχοι ήταν αδύναμοι ή διασπασμένοι μεταξύ τους ή όπου η γη ήταν τόσο άγονη που δεν μπορούσε να προσφέρει καθόλου κέρδος, μόνο εκεί έγινε δυνατό να επιβιώσουν οι "απελευθερωμένες περιοχές". Πολλές ορεινές περιοχές - αναμεσά τους και τα βουνά Τζινγκάνγκ - είχαν από καιρό γίνει η "χώρα

των ληστών", όπου δεν μπορούσε να φτάσει η εξουσία των τοπικών αρχών και των γαιοκτημόνων.

Αλλά καθώς επεκτείνονταν οι περιοχές που βρίσκονταν κάτω από τον έλεγχο του ΚΚΚ, άρχισαν να δέχονται διαρκείς επιδρομές από τα στρατεύματα της κεντρικής κυβέρνησης. Από το 1932 εως το 1934 εξαπολύθηκαν πέντε επιθέσεις ενάντια στη βάση του Μάο στο Γιανξί. Αν και οι τέσσερις πρώτες απέτυχαν, τον Οκτώβρη του 1934 ο πυρήνας των "απελευθερωμένων περιοχών" ήταν κάτω από άμεση απειλή. Η "Μεγάλη Πορεία" του Μάο ξεκίνησε σαν απάντηση σ'αυτόν ακριβώς τον κίνδυνο.

Παρόλους τους μύθους που θέλουν τον Μάο να προσχεδιάζει την "Μεγάλη Πορεία", στην πραγματικότητα αυτή δεν ήταν κομμάτι μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής, αλλά μια απελπισμένη λύση για να ξεφύγει από ένα ασφυκτικό πρόβλημα. Τα στρατεύματα του Κουομιντάνγκ ήταν έτοιμα να εισβάλουν στην περιοχή. Η μόνη ελπίδα του Μάο να γλυτώσει ήταν να σπάσει τον κλοιό και να εγκατασταθεί με τον στρατό του σε μια πιο ασφαλή περιοχή. Καθώς όμως η "Πορεία" καταδιωκόταν συνεχώς από τις κυβερνητικές δυνάμεις, αναγκαζόταν να καταφεύγει όλο και βαθύτερα στην άγρια Δυτική Κίνα. Στο τέλος η μόνη επιλογή που έμενε ήταν να κατευθυνθεί στις "Σοβιετικές περιοχές" στα Βορειοδυτικά.

Γι'αυτούς που επέζησαν, η "Μεγάλη Πορεία" ήταν μια επική ιστορία ανθρώπινης εγκαρτέρησης. Τον Οκτώβρη του '34 ξεκίνησαν 80 με 90 χιλιάδες άνθρωποι. Περίπου τέσσερις χιλιάδες έφτασαν στο τέλος, ένα χρόνο μετά. Μερικοί αντάρτες παρέμειναν σε διάφορα μέρη της Πορείας για να δημιουργήσουν καινούργιες βάσεις αλλά περισσότεροι από 50 χιλιάδες πέθαναν στην πορεία. Οι υπόλοιποι ταξίδεψαν 10 με 11 χιλιάδες χιλιόμετρα. Κάπου στο μέσο αυτής της διαδρομής ο Μάο έγινε ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης του ΚΚΚ.

Τί άραγε ήταν αυτό που ώθησε τόσους ανθρώπους ν'αντέξουν τόσες κακουχίες; Η απάντηση βρίσκεται κύρια στις συνθήκες που επικρατούσαν στην κινέζικη ύπαιθρο στη δεκαετία του '30. Οι περισσότεροι αγρότες ζούσαν μέσα σε απελπιστική φτώχια, παγιδευμένοι ανάμεσα στο γαιοκτήμονα και τον τοκογλύφο, βουλιάζοντας στα χρέη όλο και περισσότερο κάθε χρόνο. Η πείνα και η ξηρασία ήταν συνηθισμένα φαινόμενα. Ανάμεσα στο 1926 και το 1931 το ένα τρίτο του πληθυσμού του Κανσού πέθανε από λιμούς, πλημμύρες, τύφο και τοπικούς πολέμους ενώ άλλα τρία εκατομμύρια πέθαναν από ασιτία στο Σαανξί. Παρόλες τις καταστροφές οι γαιοκτήμονες απαιτούσαν να

εξοφλούνται τα νοίκια. Ακόμη κι αν κάποιος πέθαινε, το χρέος μεταφερόταν στην επόμενη γενιά. Επειδή οι γαιοκτήμονες ήταν ταυτόχρονα και δικαστές, ο λόγος τους ήταν κυριολεκτικά νόμος.

Ο Κόκκινος Στρατός υποσχέθηκε να τερματίσει την εξουσία των γαιοκτημόνων και να δώσει γη στους αγρότες. Και μόνο το γεγονός ότι συμπεριφέρονταν στους αγρότες σαν ανθρώπινα όντα, σε αντίθεση με την καθιερωμένη βαρβαρότητα όλων των άλλων κινέζικων στρατών, αρκούσε για να κερδίσει την εμπιστοσύνη του φτωχού κόσμου. Οχι ότι οι γαιοκτήμονες απαλλοτριώθηκαν ποτέ ολοκληρωτικά στις "Σοβιετικές περιοχές", αλλά τουλάχιστον εκεί ο Κόκκινος Στρατός επέβαλε νοίκια χαμηλότερα απ'ότι συνηθιζόταν μέχρι τότε.

Οταν ο Μάο ανέλαβε την αρχηγία το 1935, πρόσθεσε άλλον ένα στόχο πάλης: την εθνική απελευθέρωση από την γιαπωνέζικη εισβολή του 1931. Η κυβέρνηση του Κουομιντάνγκ αποδείχτηκε τελείως ανίκανη να σταματήσει την προέλαση του γιαπωνέζικου στρατού και έτσι μέχρι το 1935, αυτός είχε καταλάβει το μεγαλύτερο μέρος της Βόρειας Κίνας. Η μόνη ένοπλη αντίσταση που αντιμετώπισε, ήταν από τους αντάρτες των "Σοβιετικών περιοχών" του Σαανξί. Ταυτόχρονα στο Πεκίνο ξέσπασε ένα ισχυρό εθνικιστικό αντιμπεριαλιστικό κίνημα ανάμεσα στους φοιτητές, που απλώθηκε και στα άλλα πανεπιστήμια της Ανατολικής Κίνας.

Οταν η Μεγάλη Πορεία έφτασε στο Σαανξί, ο Μάο ξεκίνησε μια δυναμική προπαγάνδα για "ενιαίο μέτωπο ενάντια στην Ιαπωνία" μαζί με το Κουομιντάνγκ απαιτώντας τον τερματισμό των εχθροπραξιών ανάμεσα στους δύο στρατούς και ενιαίες επιχειρήσεις ενάντια στους Γιαπωνέζους. Αυτό επέδρασε έντονα τόσο στους φοιτητές, όσο και στους κατώτερους αξιωματικούς του στρατού του Κουομιντάνγκ. Το να ενωθούν με όλους τους Κινέζους για να πολεμήσουν έναν ξένο εισβολέα ηχούσε σαν το ξεκάθαρο καθήκον ενός Εθνικιστικού Κόμματος.

Το Δεκέμβρη του 1936 ο Τσανγκ Καϊ Σεκ, ο χασάπης των εργατών της Σανγκάης το 1927, απήχθη από τους δικούς του αξιωματικούς και εξαναγκάσθηκε να υπογράψει σύμφωνο ειρήνης με το ΚΚΚ (οι αξιωματικοί του ήθελαν να τον σκοτώσουν και σώθηκε μόνο χάρη στην εμμονή του Τσου Εν Λάϊ, του απεσταλμένου του Μάο). Σε αντάλλαγμα το ΚΚΚ "ανακοίνωσε το τέλος της δημοκρατικής δικτατορίας των εργατών και των αγροτών" (5) (Δεν υπάρχει καμμιά αναφορά που να λέει ότι οι εργάτες ή οι αγρότες ρωτήθηκαν ποτέ γι'αυτό). Το ΚΚΚ ρίχτηκε στον Αντιστασιακό Αγώνα. Η όποια αναφορά για α-

Ο Μάο οδηγεί τον αγροτικό στρατό του. Στη φωτογραφία, που τραβήχτηκε το 1942 διακρίνεται στο βάθος η γυναίκα του, Τσιανγκ Τσινγκ. Μετά το 1978 και την επικράτηση του Τενγκ και των "εκσυγχρονιστών", η φωτογραφία "ρετουσαρίστηκε" και ως δια μαγείας η Τσιανγκ Τσινγκ εξαφανίστηκε

παλλοτρίωση των γαιοκτημόνων εγκαταλείφθηκε και μοναδικός στόχος ανακηρύχτηκε "η ένωση όλων των πατριωτών Κινέζων για να αντισταθούν στην εχθρική επίθεση".

Ο πόλεμος ενάντια στους Ιάπωνες μετέτρεψε το ΚΚΚ σε μια δύναμη ικανή να διεκδικήσει την εξουσία. Το 1937 είχε περίπου 30.000 μέλη και ο "Κόκκινος Στρατός" είχε μια δύναμη 40.000. Το 1940 τα νούμερα αυτά είχαν φτάσει τις 800.000 και 500.000 αντίστοιχα, με εκατοντάδες χιλιάδες επιπλέον αγρότες οργανωμένους σε μικρές αντάρτικες μονάδες. Τα διδάγματα που είχαν βγει από το αντάρτικο στη διάρκεια της "Μεγάλης Πορείας" εφαρμόστηκαν υποδειγματικά στα Βόρεια πεδινά της Κίνας και στα βουνά. Οι Ιάπωνες έλεγχαν τις πόλεις και τις σιδηροδρομικές γραμμές, ο Κόκκινος Στρατός τις ενδιάμεσες υπαίθριες ζώνες.

Πάνω στον εθνικισμό το ΚΚΚ έκτισε τα θεμέλια της δύναμής του. Ταυτόχρονα παρέμεινε δημοφιλές ανάμεσα στην αγροτιά σπάζοντας την απόλυτη εξουσία των γαιοκτημόνων. Οπουδήποτε έφτανε ο "Κόκκινος Στρατός", από τη μια επέβαλε την πληρωμή των ενοικίων, από την άλλη τη μείωσή τους - και τα δυο "προς όφελος της εθνικής ενότητας". Για τους αγρότες μια τέτοια διευθέτηση ήταν πέρα κι απ'τα όνειρά τους.

Το ΚΚΚ στεκόταν σαν μια δύναμη πάνω από όλες τις τάξεις ενεργώντας για τα δικά του συμφέροντα σαν η μέλλουσα άρχουσα τάξη. Στο μεταξύ αντιμετώπιζε αγρότες και γαιοκτήμονες κρατώντας τις ισορροπίες.

Το "Ενιαίο Μέτωπο" με το Κουομιντάνγκ συνέπεσε με τη γενική στρατηγική των Λαϊκών Μετώπων που είχε υιοθετήσει την ίδια εποχή ο Στάλιν για την Ευρώπη: ενότητα των δυτικών Κομμουνιστικών Κομμάτων με τους "προοδευτικούς" αστούς ενάντια στο φασισμό. Αλλά αντίθετα με ότι έγινε στην Ισπανία και στη Γαλλία με τα Λαϊκά Μέτωπα, στη Κίνα αυτή η πολιτική οδήγησε στο δυνάμωμα, παρά στο αδυνάτισμα του ΚΚΚ. Ο ένας κρίσιμος παράγοντας που έπαιξε ρόλο σ' αυτό, ήταν το πάθημα που έγινε μάθημα και που ο Μάο το είχε αφομοιώσει καλά από το 1927: να στηρίζεσαι στα δικά σου όπλα. Ενας ιστορικός της περιόδου υποστήριξε: *"Ισως το πιο σημαντικό πράγμα σ'αυτό το επαναστατικό κίνημα δεν ήταν ότι ήταν οπλισμένο με μια θεωρία και μια στρατηγική, αλλά το ότι απλά ήταν οπλισμένο"* (6). Το ΚΚΚ και το Κουομιντάνγκ αντιμετώπισαν ο ένας τον άλλο σαν ανεξάρτητες ένοπλες δυνάμεις. Ενώ στις πόλεις οι αδύναμες οργανώσεις του ΚΚΚ θυσιάζονταν χάριν της ενότητας, στην ύπαιθρο ο Μάο διατήρησε τον ασφυκτικό έλεγχο στον Κόκκινο Στρατό.

Το δεύτερο μέρος της εξήγησης έχει πιο μακροπρόθεσμες συνέπειες. Το ΚΚΚ αντιμετώπισε το Κουομιντάνγκ στο γνώριμό του πεδίο του εθνικισμού και κέρδισε. Οταν μια άρχουσα τάξη είναι ανίκανη να υπερασπιστεί την εδαφική ακεραιότητα του ίδιου της του κράτους, παύει να είναι σε θέση να διεκδικεί την εξουσία. Το Κουομιντάνγκ βαθειά διεφθαρμένο και διασπασμένο από το φραξιονισμό, δεν μπόρεσε να υπερασπίσει τα "εθνικά συμφέροντα" της Κίνας ενάντια στο Γιαπωνέζικο ιμπεριαλισμό. Αυτός που αποδείχτηκε ικανός να φέρει σε πέρας αυτό το καθήκον ήταν το ΚΚΚ. Γι'αυτό και μετά τον πόλεμο μπόρεσε να διεκδικήσει για τον εαυτό του την κρατική εξουσία.

Το 1945 πάνω από το 10% της Κίνας βρισκόταν στα χέρια του Κόκκινου Στρατού, ενώ αντάρτες του ΚΚΚ δρούσαν και σε άλλες περιοχές. Ο εμφύλιος πόλεμος, που ξέσπασε σχεδόν αμέσως μετά τη νίκη ενάντια στην Ιαπωνία, ήταν μια εντελώς άνιση μάχη. Παρά τη σημαντική ενίσχυσή του με αμερικάνικα όπλα, το Κουομιντάνγκ έχανε έδαφος σταθερά, ενώ μετά από κάθε μάχη εκατοντάδες χιλιάδες από τα στρατεύματά του λιποτακτούσαν προς τον "Κόκκινο Στρατό". Ο πόλεμος παρατάθηκε για τρία χρόνια κυρίως εξαιτίας των τεράστιων αποστάσεων που είχε να καλύψει ο Κόκκινος Στρατός, αλλά η έκβασή του ποτέ δεν τέθηκε σε αμφισβήτηση.

Το 1949 ο Τσάνγκ Καϊ Σεκ παραδέχτηκε την ήττα του και δραπέτευσε στην Ταϊβάν. Ο Μάο ήταν κυρίαρχος στην Κίνα.

1949: Η νέα κοινωνία

Το 1949 ήταν μια γνήσια επανάσταση. Ενας στρατός εκατομμυρίων αγροτών ανέτρεψε την παλιά άρχουσα τάξη, τσάκισε την δύναμη του Δυτικού ιμπεριαλισμού και έθεσε τις βάσεις για μια καινούργια κοινωνική τάξη. Σε καμμιά περίπτωση, όμως, η επανάσταση αυτή δεν ήταν μια σοσιαλιστική επανάσταση.

Για τον Μαρξ όπως και για τον Λένιν, ο σοσιαλισμός ήταν απαραίτητα η χειραφέτηση της εργατικής τάξης, σαν έργο της ίδιας της τάξης. Το 1949 οι Κινέζοι εργάτες δεν έπαιξαν κανέναν απολύτως ρόλο στη νίκη του ΚΚΚ. Οταν πια ο Κόκκινος Στρατός έφτασε στις μεγάλες πόλεις, είχε ήδη κερδίσει τις αποφασιστικές μάχες της επανάστασης. Και καθώς καταλάμβανε αυτές τις πόλεις, οι εργάτες δεν ήταν παρά παθητικοί θεατές. Η "απελευθέρωση" τους ήρθε από τα έξω.

Αυτό δεν συνέβη επειδή οι Κινέζοι εργάτες ήταν ανίκανοι να παλέψουν. Τα χρόνια ανάμεσα στο 1945 και 1949, ένα συνεχώς διογκούμενο κύμα αγώνων έκανε την εμφανισή του στις περισσότερες πόλεις, καθώς η εργατική τάξη προσπαθούσε να υπερασπιστεί το βιοτικό της επίπεδο από τον υπερπληθωρισμό. Ο αναβρασμός στις πόλεις ησύχασε μόνο ύστερα από τις ρητές οδηγίες του ΚΚΚ. Οι εντολές που έστελνε ο Κόκκινος Στρατός ενώ πλησίαζε τα αστικά κέντρα της Ν.Α. Κίνας το καλοκαίρι του '49 ήταν ότι θα έπρεπε: *"...οι εργάτες και οι υπάλληλοι σε όλους τους τομείς να συνεχίσουν να δουλεύουν και οι επιχειρήσεις να λειτουργούν κανονικά"* (7). Ζητούσε να παραμείνουν στα πόστα τους όλα τα στελέχη του παλιού μηχανισμού, ώστε να εξασφαλιστεί η ομαλή μετάβαση της εξουσίας.

Αυτή η πολιτική δεν ήταν τυχαία, αλλά αναγκαία συνέπεια της μορφής της πάλης που είχε διεξαγάγει το ΚΚΚ. Επειδή η επανάσταση ήταν πάνω απ'όλα εθνικιστική, ο στόχος ήταν να χτιστεί μια δυνατή και ανεξάρτητη εθνική οικονομία.

Η ένοπλη εξέγερση ήταν απαραίτητη για την ανατροπή της παλιάς άρχουσας τάξης (που είχε φανεί ανίκανη να υπερασπιστεί τα εθνικά συμφέροντα της Κίνας), όμως αυτή η εξέγερση έπρεπε να είναι αυστηρά ελεγχόμενη από τα πάνω.

Ο Λέον Τρότσκι είχε υποστηρίξει, αναπτύσσοντας τη θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης, ότι σε χώρες σαν την Κίνα τα αποφασιστικά καθήκοντα της εθνικής επανάστασης - το σπάσιμο δηλαδή της εξουσίας του ιμπεριαλισμού και των γαιοκτημόνων - δεν μπορούσαν να πραγματοποιηθούν από την εθνική αστική τάξη για δύο βασικά λόγους: πρώτον, επειδή υπήρχαν οι χιλιάδες κοινωνικοί και οικονομικοί δεσμοί των ντόπιων αστών με τους γαιοκτήμονες και δεύτερο και σπουδαιότερο, επειδή η δυναμική των εργατικών και αγροτικών αγώνων ήταν μεγαλύτερη απειλή για τους αστούς, απ'ότι ήταν ο ιμπεριαλισμός. Η εμπειρία του 1927 είχε επιβεβαιώσει πλήρως την άποψη αυτή.

Ο Τρότσκι συνέχιζε τονίζοντας ότι η αγροτιά σαν τάξη ήταν ανίκανη να ηγηθεί σε ένα τέτοιο αγώνα, παρόλο που αναγκαστικά θα έπαιζε μεγάλο ρόλο σ'αυτόν. Οι συνθήκες ζωής της την οδηγούν αναπόφευκτα στο να καταφεύγει σε ατομικές, παρά σε συλλογικές λύσεις. Οι αγρότες μπορούσαν να κερδηθούν στην επανάσταση, αλλά μόνο από μια δύναμη που βρίσκεται έξω από τα χωριά. Η ηγεσία έπρεπε να είναι μια τάξη από τις πόλεις και αυτή δεν μπορούσε παρά να είναι η εργατική τάξη.

Γι'αυτό, έλεγε ο Τρότσκι, η επιτυχία της εθνικής επανάστασης ήταν δυνατή μόνο μέσα από έναν αγώνα καθοδηγημένο από τους εργάτες των πόλεων. Αυτό σήμαινε, ότι η εθνική και η σοσιαλιστική επανάσταση θα συγχωνεύονταν σε μια ενιαία διαδικασία.

Τα γεγονότα του 1949 απέδειξαν ότι ο Τρότσκι είχε δίκιο σε όλα τα σημεία, εκτός από τα δύο τελευταία που ήταν και τα σπουδαιότερα της ανάλυσής του. Γιατί βασίζονταν στην υπόθεση, ότι η εργατική τάξη είναι πάντοτε μια συνειδητή επαναστατική δύναμη. Ομως οι σφαγές του 1927 είχαν τσακίσει το επαναστατικό πνεύμα στις πόλεις της Κίνας. Η δυναμική της επανάστασης παρέμενε, αλλά αυτό που έλειπε ήταν μια δυνατή εργατική τάξη. Ενα κομμάτι της διανόησης των πόλεων είχε αποδειχτεί ικανό στο να καλύ-

Οκτώβριος του 1949: Η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος ανακοινώνει την εγκαθίδρυση της "Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας"

ψει το κενό ηγεσίας, χτίζοντας ένα ένοπλο μαζικό κίνημα αγροτών κάτω από τον αυστηρό του έλεγχο. Η "διαρκής επανάσταση", που είχε οραματιστεί ο Τρότσκι, με ηγεσία την εργατική τάξη που θα οδηγούσε παραπέρα προς τον σοσιαλισμό, εκτράπηκε προς μια καθαρά εθνικιστική κατεύθυνση.

Η φιλοδοξία του Κινέζικου εθνικισμού για μια ανεξάρτητη εθνική οικονομία που θα μπορούσε να γίνει ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο, πραγματοποιήθηκε, αλλά ο αποφασιστικός φορέας αυτής της αλλαγής θα γινόταν ο καινούργιος κρατικός μηχανισμός. Οι ηγέτες του είχαν έρθει στην εξουσία σαν μια δύναμη που στεκόταν πάνω από όλες τις τάξεις της παλιάς κοινωνίας. Δεν μπορούσαν όμως να δράσουν απλά και μόνο σύμφωνα με τις επιθυμίες τους. Η ύπαρξη μιας ανταγωνιστικής και εχθρικής παγκόσμιας οικονομίας και η αναγκαιότητα να ανταγωνιστούν μ'αυτή την παγκόσμια οικονομία, προσδιόριζε τις οικονομικές προτεραιότητες του καινούργιου κρατικού μηχανισμού.

Αυτό σήμαινε πάνω από όλα τη γρήγορη συσσώρευση κεφάλαιου μέσα από τους πενιχρούς πόρους που διέθετε η Κίνα, για να βάλουν μπρος τη διαδικασία κτισίματος μιας βιομηχανικής βάσης. Αυτή η διαδικασία δημιούργησε μια άρχουσα τάξη ανώτερων γραφειοκρατών, διευθυντών εργοστασίων, στρατιωτικών ηγετών κ.λ.π., οι οποίοι προήλθαν σχεδόν αποκλειστικά από τα

ανώτατα κλιμάκια του ΚΚΚ. Ηταν συγκροτημένοι μεταξύ τους σαν τάξη, εξαιτίας τόσο του ελέγχου που είχαν πάνω στις προτεραιότητες της οικονομίας, όσο και της αναπόφευκτα ανταγωνιστικής σχέσης τους με την εργατική τάξη και την αγροτιά. Γιατί, αν ο κεντρικός στόχος ήταν η συσσώρευση, τότε η ικανοποίηση των βασικών ανθρωπίνων αναγκών έπρεπε σαφώς να υποταχθεί σ'αυτόν. Ετσι, στα μέσα της δεκαετίας του '50 το 25% του εθνικού προϊόντος πήγαινε για συσσώρευση κεφαλαίου, φτάνοντας το 30% στις αρχές της δεκαετίας του '60. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των κονδυλίων επενδύθηκε στη βαρειά βιομηχανία και στους εξοπλισμούς. Από την άλλη, το βιοτικό επίπεδο των εργατών είχε μια ετήσια αύξηση της τάξης του 2% μόνο στις αρχές της δεκαετίας του '50, ενώ μειώθηκε δραματικά στο διάστημα από το 1959 ως το 1961.

Ο Μάο είχε υποστηρίξει προφητικά τον Ιούνιο του 1949 ότι *"η τωρινή μας πολιτική είναι να ρυθμίσουμε τον καπιταλισμό και όχι να τον καταστρέψουμε"* (9). Καθώς το κράτος σταδιακά πήρε στα χέρια του το ιδιωτικό κεφάλαιο στις αρχές της δεκαετίας του '50 (κρατώντας συχνά τους παλιούς ιδιοκτήτες σαν διευθυντές των εργοστασίων), ο γραφειοκρατικός κρατικός καπιταλισμός απλώς αντικατέστησε τον ιδιωτικό καπιταλισμό.

Αρχικά το σχέδιο εκβιομηχάνισης στη Κίνα είχε σαν μοντέλο την αντίστοιχη διαδικασία που πραγματοποίησε ο Στάλιν στην ΕΣΣΔ στη δεκαετία του '30 και πιο συγκεκριμένα το Πεντάχρονο Πλάνο που έλεγχε όλες τις πλευρές της οικονομικής ανάπτυξης. Παρόλο όμως που στη Κίνα το Πρώτο Πεντάχρονο Πλάνο έδωσε ώθηση στην οικονομία, δεν.κατάφερε να το πετύχει με τους ρυθμούς που επιθυμούσε η άρχουσα τάξη. Η παγκόσμια οικονομική άνθηση της δεκαετίας του '50, σήμαινε ότι παρότι η κινέζικη οικονομία αναπτυσσόταν αρκετά γρήγορα σε σύγκριση με την περίοδο πριν το '49, σε σχέση με τον παγκόσμιο ανταγωνισμό έμενε όλο και πιο πίσω.

Αυτό οδήγησε το ΚΚΚ στο να αλλάξει πορεία. Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης έπρεπε να αυξηθεί απότομα και - καθώς δεν υπήρχε άλλο κεφάλαιο να επενδυθεί - κάτι τέτοιο μπορούσε να γίνει μόνο μέσω μιας σημαντικής εντατικοποίησης της εκμετάλλευσης των εργατών και αγροτών. Αυτή η επιταγή ήταν που κρυβόταν πίσω από το "Μεγάλο Αλμα προς τα Μπρος" του '58-'60. Μπήκαν παραφουσκωμένα πλάνα και στη βιομηχανική και στην αγροτική παραγωγή και ξεκίνησαν "μαζικές καμπάνιες" υποστήριξης των νέων πλάνων και της εργασιακής πειθαρχίας. Οι διευθυντές των εργοστασίων πίεζαν τους εργάτες τους για να εκπληρώσουν αυτά τα πλάνα, καταργώντας τα

διαλείμματα για φαγητό, καθιερώνοντας 18ωρες ή και 24ωρες βάρδιες και εγκαταλείποντας όλους τους κανόνες εργασιακής ασφάλειας. Οταν τίποτε απ'όλα αυτά δεν έφερνε αποτέλεσμα, απλώς δημοσίευαν ψεύτικα στοιχεία για την παραγωγή, δημιουργώντας έτσι μεγαλύτερο χάος, καθώς τα πλάνα των άλλων εργοστασίων υψώνονταν ακόμη περισσότερο για να αξιοποιήσουν αυτές τις ανύπαρκτες αυξήσεις στη παραγωγή.

Στις πόλεις το Μεγάλο Αλμα σύντομα κατέρρευσε κάτω από το βάρος των ίδιων του των αντιφάσεων. Οι εργάτες μπορούσαν να εξαναγκαστούν βίαια να δουλέψουν μια ή δυο φορές 18ωρη βάρδια, αλλά κάτι τέτοιο δεν μπορούσε να γίνει ο κανόνας για την εργάσιμη μέρα. Μηχανήματα που δούλευαν με διπλάσιες από τις κανονικές τους ταχύτητες απλώς φθείρονταν με τετραπλάσιο ρυθμό. Μα και το μεγαλύτερο μέρος τής πραγματικής αύξησης της παραγωγής απλώς σπαταλιόταν, καθώς δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί, εξαιτίας των ανισορροπιών μεταξύ των διαφορετικών τομέων της βιομηχανίας.

Αν στις πόλεις το Μεγάλο Αλμα ήταν ένα φιάσκο, στην ύπαιθρο έφερε πραγματική καταστροφή. Το 1952 μια συνολική αγροτική μεταρρύθμιση είχε αναδιανείμει τη γη στους φτωχούς αγρότες, παίρνοντάς την από πλούσιους γαιοκτήμονες. Εδινε έτσι τη δυνατότητα στις περισσότερες αγροτικές οικογένειες να έχουν αρκετή γη, ώστε να συντηρούνται από αυτήν. Στη συνέχεια, το κράτος άρχισε προσεκτικά να εισάγει διάφορες μορφές κολλεκτιβοποίησης, για να αυξήσει την παραγωγή χωρίς να χρειαστούν νέες επενδύσεις. Η πρόοδος ήταν αργή και επιφυλακτική καθώς το κράτος κοίταγε να κερδίσει τη συναίνεση των αγροτών σε κάθε φάση, προκειμένου να αποφύγει παρεμπόδιση της παραγωγής. Το 1956 αυτή η διαδικασία επιβραδύνθηκε ακόμη περισσότερο, καθώς έγινε φανερό, ότι η αντίσταση εκ μέρους των αγροτών μεγάλωνε.

Το 1958 οι δισταγμοί εγκαταλείφθηκαν άρχισαν να δημιουργούνται "Λαϊκές Κομμούνες", δηλαδή νέες οικονομικές δομές για την ύπαιθρο που συμπεριλάμβαναν κατά μέσο όρο 25.000 άτομα. Η γη κολλεκτιβοποιήθηκε βίαια και οι αγρότες οργανώθηκαν σε ομάδες εργασίας μεγάλης κλίμακας, για να καλύψουν τους παραγωγικούς στόχους που είχαν τεθεί από το κράτος. Στήθηκαν πρωτόγονα κοινοτικά εστιατόρια και παιδικοί σταθμοί, όχι βέβαια για να απελευθερώσουν τις γυναίκες από τη σκλαβιά του νοικοκυριού, αλλά για να τις εξαναγκάσουν να δουλεύουν ολόκληρη εργάσιμη μέρα. Φτιάχτηκαν χιλιάδες αγροτικές μεταποιητικές βιοτεχνίες, που μπορούσαν να χρησιμοποι-

ούν μόνο όσο κεφάλαιο συσσώρευαν οι "κομμούνες", με στόχο να μειώσουν ακόμη περισσότερο την ανάγκη κρατικών επενδύσεων στην ύπαιθρο.

Αυτές οι αγροτικές βιοτεχνίες αναπόφευκτα απομυζούσαν ολόκληρη την οικονομία - τα "εργαστήρια ατσαλιού" που στήθηκαν σε χιλιάδες χωριά χρησιμοποιούσαν περισσότερο κατεργασμένο ατσάλι από όσο παρήγαγαν. Μα τα χειρότερα αποτελέσματα έγιναν αισθητά πάνω στην ίδια τη γη. Οι αγρότες αντέδρασαν στην απώλεια της γης τους, είτε αρνούμενοι να δουλέψουν τελείως, είτε κάνοντας όσο το δυνατό λιγώτερα. Οι υπεύθυνοι των κομμούνων έκαναν ότι περνούσε από το χέρι τους για να καλύψουν τους απίστευτα ψηλούς στόχους που έθετε το κράτος. Οταν αποτύγχαναν, κατέφευγαν στο να λένε ψέματα, τα οποία από ένα σημείο και ύστερα έπαιρναν μαζικές διαστάσεις. Το 1958 η σοδειά του σταριού που επίσημα υποτίθεται ότι ήταν 375 εκατομμύρια τόννοι, στην πραγματικότητα αποδείχτηκε ότι ήταν 250 εκατομμύρια μόνο.

Το 1958 ήταν μια καλή χρονιά, αλλά οι επόμενες τρεις δεν ήταν. Το 1961 ο λιμός είχε επιστρέψει κτυπώντας μεγάλα τμήματα της Βόρειας Κίνας. Εγιναν ένοπλες εξεγέρσεις τουλάχιστον σε δυο επαρχίες και περίπου είκοσι χιλιάδες άνθρωποι δραπέτευσαν από τη δυτική επαρχία Ξιν Γιανγκ στην ΕΣΣΔ. Η αποδιάρθρωση στα χωριά δεν μπορούσε να ξεπεραστεί τόσο εύκολα όπως στις πόλεις. Αντίθετα από ότι περίμενε ο Μάο, το Μεγάλο Αλμα δεν σήμαινε ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά κόστισε περίπου μια δεκαετία οικονομικής στασιμότητας.

Το 1961 ήταν επίσης η χρονιά που εμφανίστηκε η Σινοσοβιετική ρήξη, η σύγκρουση της Ρωσίας με την Κίνα. Παρ'ότι ο Μάο υποστήριξε αργότερα ότι αυτή η διένεξη ήταν κομμάτι της παγκόσμιας πάλης μεταξύ "Ρεβιζιονισμού" και "Αυθεντικού Μαρξισμού", στην πραγματικότητα οι ρίζες βρίσκονταν στις διαφορετικές φιλοδοξίες των αρχουσών τάξεων των δυο χωρών. Η ΕΣΣΔ προμήθευε στην Κίνα την απαραίτητη τεχνολογία και τους τεχνικούς για την βιομηχανική της ανάπτυξη, αλλά το αντίτιμο που ζητούσε ήταν τεράστιο. Η ρώσικη γραφειοκρατία ήθελε να μεταχειριστεί την Κίνα, όπως μεταχειρίστηκε παλιότερα τους δορυφόρους της στην Ανατολική Ευρώπη: σαν μια πηγή υπεραξίας που θα απορροφιόταν από τη ρώσικη οικονομία. Οι άρχουσες τάξεις στην Ανατολική Ευρώπη δεν είχαν πολλές επιλογές τότε. Η ίδια τους η εξουσία είχε κτιστεί πάνω στα ρώσικα τάνκς και η εισβολή στην Ουγγαρία το 1956 εξασφάλισε ότι δεν θα ξεχνούσαν το "χρέος" τους.

Αντίθετα ο Μάο ήρθε στην εξουσία όχι μόνο χωρίς τη βοήθεια του Στά-

"...πρέπει να ξεπεράσουμε κάθε χώρα σε ατομικές βόμβες και υδρογονοβόμβες, όποιο κι αν είναι το κόστος". Δήλωση του Μάο, Γενάρης 1965. Φωτομοντάζ από προπαγανδιστική αφίσα του καθεστώτος

λιν, αλλά και ενάντια στις προσπάθειες του τελευταίου. Ο Στάλιν ποτέ δεν πίστεψε ότι ο Κόκκινος Στρατός θα μπορούσε να κατακτήσει την εξουσία. Το 1944 έδιωξε τους αντιπροσώπους του του ΚΚΚ από τις συνομιλίες με τον Αμερικάνο πρεσβευτή στη Ρωσία αποκαλώντας τους "βουτυροκομμουνιστές". Ακόμη και μέχρι τη νίκη του Μάο το 1949 η ΕΣΣΔ είχε παραμείνει υποστηριχτής του Κουομιντάνγκ. Με το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου ο ρώσικος στρατός πήρε σα "λάφυρο" ολόκληρη τη βαριά βιομηχανία της Βορειοανατολικής Κίνας σαν "πολεμικές αποζημιώσεις" από τον Γιαπωνέζικο ιμπεριαλισμό. (Ο Στάλιν κήρυξε τον πόλεμο στην Ιαπωνία εννιά μέρες πριν την παράδοσή της!).

Η ένταση στις σχέσεις μεταξύ των δυο αρχουσών τάξεων της ΕΣΣΔ και της Κίνας ήταν χαλαρή στις αρχές της δεκαετίας του '50, καθώς το ΚΚΚ είχε τόσο πολύ ανάγκη από τη ρώσικη τεχνολογία και τις επενδύσεις, ώστε δεν πολυνοιαζόταν για το αντίτιμο. Αλλά, όταν ταυτόχρονα με την αύξηση των ρώσικων απαιτήσεων άρχισε και η ελάτωση των κονδυλίων για επενδύσεις και βοήθεια στην Κίνα, το ΚΚΚ είχε ανεξάρτητα θεμέλια εξουσίας, από όπου μπορούσε να αψηφίσει τους Ρώσους.

Αν και ο Μάο ήταν αυτός που αναμφίβολα είχε την πρωτοβουλία για τη ρήξη το 1961, εκείνη την εποχή είχε ήδη χάσει τον αποτελεσματικό έλεγχο πάνω στην διαχείριση της κινέζικης οικονομίας. Τις καταστροφές από το "Μεγάλο Αλμα" τις είχαν χρεωθεί αρχικά οι τοπικοί αξιωματούχοι, που είχαν εφαρμόσει τη γραμμή, αλλά το 1959 σε μια διευρυμένη σύσκεψη της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΚ ο Μάο πήρε ο ίδιος την ευθύνη και παραιτήθηκε από τις περισσότερες από τις επίσημες θέσεις του. Απομονωμένος μέσα στην άρχουσα τάξη προφανώς έκανε αυτή τη κίνηση για να αποφύγει μια ανοιχτή διάσπαση. Αλλά το αποτέλεσμα ήταν να βαθύνει ακόμη περισσότερο την απομόνωσή του.

Η οικονομική πολιτική στράφηκε απότομα στην αντίθετη κατεύθυνση. Αν και οι περισσότερες κομμούνες παρέμειναν στη θέση τους σαν διοικητικές δομές, ο έλεγχος της αγροτικής παραγωγής ξαναγύρισε στο επίπεδο του χωριού. Οι στόχοι περικόπηκαν δραματικά και ενθαρρύνθηκε η ίδρυση ιδιωτικών αγροτικών επιχειρήσεων για να αυξηθεί η παραγωγή. Το 1962 η ιδιωτική σοδειά σταριού σε τρεις τουλάχιστον επαρχίες ήταν μεγαλύτερη από αυτήν των κολλεχτιβοποιημένων κτημάτων, ενώ άρχισαν να ξαναεμφανίζονται μεγάλες εισοδηματικές διαφορές μεταξύ πλουσίων και φτωχών αγροτών.

Στις πόλεις ακολουθήθηκε μια αντίστοιχη διαδικασία φιλελευθεροποίησης της οικονομίας. Τα πριμ παραγωγικότητας και η αμοιβή με το κομμάτι ξανακαθιερώθηκαν στα εργοστάσια, ενώ δόθηκε στους διευθυντές μεγαλύτερη αυτονομία στον έλεγχο των επιχειρήσεών τους. Αρχισαν να ξαναεμφανίζονται ιδιωτικές αγορές και αυξήθηκε το εξωτερικό εμπόριο. Αυτή η στρατηγική, αντίθετα απ'ότι υποστηρίχτηκε αργότερα, δεν ήταν καμμιά θεμελιακά διαφορετική από εκείνη που ακολουθούσε ο Μάο. Πιο πολύ ήταν μια αναγκαία στροφή από την ερήμωση που επέφερε το "Μεγάλο Αλμα".

Αλλά ενώ αυτή η πολιτική ανακούφιζε τα άμεσα προβλήματα της οικονομίας, δεν μπορούσε να κάνει τίποτε για να επιλύσει τα βαθύτερα διλήματα που αντιμετώπιζε η άρχουσα τάξη. Αντί να φτάσει τις ανεπτυγμένες οικονομίες, η κινέζικη οικονομία έμενε ακόμη πιο πίσω. Την ίδια στιγμή η Σινοσοβιετική ρήξη σήμαινε ότι η εξωτερική στρατιωτική απειλή είχε αυξηθεί σημαντικά. Οι εχθροί του Μάο μέσα στην άρχουσα τάξη είχαν καταφέρει να τον εξουδετερώσουν μετατρέποντάς τον σε ένα τελετουργικό ανδρείκελο. Δεν είχαν όμως καμμιά εναλλακτική στρατηγική για την κινέζικη οικονομία.

Η "Πολιτιστική Επανάσταση"

"Η Πολιτιστική Επανάσταση ήταν υπεύθυνη για την πιο σημαντική υποχώρηση και τις πιο βαριές απώλειες που υπέστη το κόμμα, το κράτος και ο λαός από την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας". Αυτή η εκτίμηση των "κληρονόμων" του Μάο θα φαινόταν αιρετική για τους πολλούς αριστερούς στη δεκαετία του '60. Οι περισσότεροι έβλεπαν την Μεγάλη Προλεταριακή Πολιτιστική Επανάσταση σαν αναπόσπαστο κομμάτι των διαδηλώσεων και των εξεγέρσεων που σάρωσαν τον κόσμο στα τέλη της δεκαετίας του '60. Οι φοιτητές στο Πεκίνο και στη Σανγκάη -όπως και οι συνάδελφοί τους στο Λονδίνο, στο Παρίσι, τη Ρώμη, το Βερολίνο και αλλού- διαδηλώνανε ενάντια στο συντηρητισμό και την γραφειοκρατία της παλιότερης γενιάς. Η εξέγερσή τους θεωριόταν σαν γνήσια απόδειξη, ότι η Κίνα μπορούσε να αποφύγει τον εκφυλισμό της επανάστασης που είχε κυριαρχήσει στη Ρωσία του Στάλιν.

Στην πραγματικότητα η Πολιτιστική Επανάσταση ήταν μια βίαιη και αιματηρή σύγκρουση για τον έλεγχο της εξουσίας μέσα στην άρχουσα τάξη. Στην διάρκειά της εκατομμύρια Κινέζοι καταδιώχτηκαν και φυλακίστηκαν, ενώ εκατοντάδες χιλιάδες σκοτώθηκαν. Ο Μάο έφερε στους δρόμους την διαμάχη που ξέσπασε στους κόλπους της άρχουσας τάξης για έναν πολύ απλό λόγο: αν την είχε περιορίσει μέσα στην ηγεσία του κόμματος, θα την είχε χάσει. Η μόνη "πολιτιστική" πλευρά της Πολιτιστικής Επανάστασης ήταν η αφορμή της.

Το 1959 και το 1961 ο αντιδήμαρχος του Πεκίνου έγραψε δυο θεατρικά έργα για ένα τίμιο και θαρραλέο αυλικό του 16ου αιώνα που επιτέθηκε στον αυτοκράτορα για την σκληρότητα και την αδιαφορία του απέναντι στη φτώχια των αγροτών. Ο υπαινιγμός για τον Μάο ήταν προφανής. Στα τέλη του 1963 ο Μάο αποφάσισε ν'αντεπιτεθεί. Τότε ανακάλυψε ότι ούτε μια εφημερίδα του Πεκίνου δεν ήθελε να δημοσιεύσει το άρθρο του. Τελικά δημοσιεύτηκε σε ένα άσημο λογοτεχνικό περιοδικό της Σανγκάης. Πάνω σ'αυτή την σαθρή βάση ο Μάο εξάγγειλε την αρχή μιας καινούργιας καμπάνιας.

Οι αντιπαλοί του δεν μπορούσαν έτσι απλά να την αγνοήσουν, γι'αυτό αποφάσισαν να μπουν επικεφαλής της καμπάνιας ώστε να εξασφαλίσουν ότι δεν θα στρεφόταν εναντίον τους. Ομως, έτσι έπεσαν στην παγίδα που τους είχε στήσει ο Μάο. Το Μάιο του 1966 επιτέθηκε άγρια στο τρόπο δουλειάς τους και κάλεσε σε μια πανεθνική εξέγερση ενάντια *"σε εκείνους από την εξουσία που ακολουθούν το καπιταλιστικό δρόμο"*. Με ένα σύνθημα, που αντήχησε σ'όλη τη Κίνα, διακήρυξε: "Είναι δίκαιο να εξεγείρεσαι" (Η ειρωνεία του "αποφθέγματος" - ότι δηλαδή η επανάσταση είναι δικαιολογημένη μόνο όταν ο δυνάστης το επιτρέπει - χανόταν από τα μάτια του περισσότερου κόσμου εκείνη την εποχή).

Κατά βάθος, το όλο ζήτημα είχε να κάνει με τον καταμερισμό της εξουσίας μέσα στην άρχουσα τάξη. Θα ήταν ο Μάο ένας δικτάτορας που θα είχε τον έλεγχο ολόκληρης της άρχουσας τάξης ή θα ήταν απλώς ένα από τα ανώτερα μέλη της; Οι αντίπαλοι του Μάο μέσα στην άρχουσα τάξη είχαν προσπαθήσει όπως είπαμε να μειώσουν τη δύναμή του από την εποχή του Μεγάλου Αλματος κιόλας, μετατρέποντάς τον σε ένα ηγέτη - βιτρίνα που δεν θα είχε κανένα πραγματικό έλεγχο πάνω στην καθημερινή διαχείριση της κοινωνίας. Μ'αυτό τον τρόπο όμως έκτισαν το κύρος του Μάο σαν ηγέτη της επανάστασης, κύρος που ήταν ικανός να το στρέψει εναντίον τους.

Στο Πεκίνο ο Μάο πέτυχε, σχεδόν αμέσως, αυτό που ήθελε - την απομάκρυνση δηλαδή των αντιπάλων του από τις ηγετικές τους θέσεις. Για να το επαναλάβει όμως αυτό στις επαρχίες, ήταν αναγκαίο να μεταφέρει τη μάχη στους δρόμους. Αυτός ήταν ο πραγματικός ρόλος των περίφημων "Ερυθροφρουρών".

Από τον Αύγουστο του 1966 και μετά φτιάχτηκαν ομάδες ερυθροφρουρών ανάμεσα σε φοιτητές και μαθητές από την μια ως την άλλη άκρη της χώρας. Παγιδευμένοι καθώς ήταν σ'ένα υποβαθμισμένο και αποπνικτικό σύστημα εκπαίδευσης, η απεύθυνση του Μάο για εξέγερση άγγιξε μια ευαίσθητη χορδή τους. Από την κόντρα με τους δασκάλους, τους καθηγητές και τις εκπαιδευτικές αρχές, πέρασαν γρήγορα στην επίθεση ενάντια στην τοπική γραφειοκρατία. Οι αντιπαθείς στο λαό αξιωματούχοι (και στις περισσότερες

Το "κίνημα των ερυθροφρουρών" που δημιούργησε ο Μάο για να ξεκαθαρίσει τους αντιπάλους του μέσα στην άρχουσα τάξη, σύντομα ξέφυγε από τον έλεγχό του.

πόλεις όλοι οι αξιωματούχοι ήταν αντιπαθείς) σύρθηκαν έξω από τα γραφεία τους, παρέλασαν δια της βίας στους δρόμους, είτε φορώντας γελοία πανύψηλα καπέλα, είτε έχοντας ταμπέλες κρεμασμένες στο λαιμό τους και εξαναγκάζονταν να αποκηρύττουν τα "εγκλήματά" τους σε μαζικές δίκες - παρωδίες.

Η τρομοκρατία γρήγορα επεκτάθηκε, περιέλαβε πολύ πλατύτερους στόχους. Οτιδήποτε μπορούσε να θεωρηθεί "αστική" ή "φεουδαρχική" κουλτούρα έπρεπε να καταστραφεί. Κάηκαν βιβλιοθήκες και ναοί και λεηλατήθηκαν μουσεία που περιείχαν ανεκτίμητα έργα τέχνης. Οποιος είχε πάρει δυτική μόρφωση ή έστω είχε οικογένεια στη Δύση έγινε "στόχος της πάλης".

Η προσωπολατρεία του Μάο έφτασε σε σημεία που δύσκολα θα μπορούσες να συναντήσεις ακόμα και στη Ρωσία του Στάλιν. Τον αποκαλούσαν "κόκκινο, κόκκινο ήλιο στις καρδιές μας". Το να μην μπορείς να απαγγείλεις απ'έξω αποσπάσματα από το "Κόκκινο Βιβλιαράκι" του ήταν απόδειξη απειθαρχίας. Κάθε οικογένεια έπρεπε να αρχίσει τη μέρα της προσκυνώντας το πορτραίτο του, ακριβώς όπως συνήθιζαν να προσκηνούν τους οικογενειακούς θεούς. Και όταν κολύμπησε στον ποταμό Γιανγκτσέ (τέσσερις φορές πιο γρήγορα από το παγκόσμιο ρεκόρ για την συγκεκριμένη απόσταση), εκατοντάδες ερυθροφρουροί πνίγηκαν προσπαθώντας να φτάσουν το "επίτευγμά" του.

Το εκπαιδευτικό σύστημα σταμάτησε τελείως να λειτουργεί, καθώς εκατομμύρια φοιτητές και μαθητές κατευθύνονταν στο Πεκίνο, ελπίζοντας να δουν έστω και για μια στιγμή το Μάο, ή ξεκίναγαν κατά τα πρότυπα της Μεγάλης Πορείας, πορείες προς "επαναστατικά ιερά" σ'ολόκληρη τη χώρα. Οι διάφοροι παρατηρητές τα περιγράφουν όλα αυτά σαν "μαζική τρέλλα". Υπήρχε όμως ένα πυρήνας λογικής μέσα τους.

Ο Μάο και οι οπαδοί του ήταν αναγκασμένοι να οδηγήσουν του φοιτητές, αλλά και άλλα κοινωνικά στρώματα σε ένα τόσο πυρετώδη βαθμό κινητοποίησης, ώστε να εξασφαλίσουν την αναντίρρητη υπακοή τους. Οπως ανέφερε μια διαταγή του γενικού επιτελείου προς το ναυτικό: *"Πρέπει να εκτελούμε τις εντολές του Προέδρου Μάο, ακόμα κι όταν δεν τις καταλαβαίνουμε"*.

Ομως στα τέλη του 1966 η διασάλευση της τάξης σε ολόκληρο το σύστημα είχε φτάσει σε τέτοιο βαθμό, ώστε ο Μάο αναγκάστηκε να επέμβει για να κόψει τα φτερά του κινήματος. Αυτό αποδείχτηκε αδύνατο. Η κατάσταση είχε ξεφύγει τελείως από τα χέρια του.

Και αυτό γιατί οι τοπικοί γραφειοκράτες δεν δέχτηκαν τις επιθέσεις με τα χέρια ψηλά. Μερικοί μπορούσαν να αψηφούν ανοικτά το Μάο. Ο διοικητής, για παράδειγμα, της δυτικής επαρχίας του Ξιν Γιανγκ έστειλε και εκτέλεσαν εν ψυχρώ φοιτητές που διαδήλωναν εναντίον του στους δρόμους (ο ίδιος κύριος δυο χρόνια αργότερα διορίστηκε επικεφαλής της "επαναστατικής επιτροπής" που φτιάχτηκε για να σημάνει το τέλος της Πολιτιστικής Επανάστασης).

Οι περισσότεροι όμως τοπικοί αξιωματούχοι απάντησαν διακηρύσσοντας την αιώνια πίστη τους στον πρόεδρο Μάο, οργανώνοντας τις δικές τους ομάδες ερυθροφρουρών και κατηγορώντας ως "αντεπαναστάτες", όσους στρέφονταν εναντίον τους. Ενοπλες συμμορίες με εκατοντάδες ή και χιλιάδες

μέλη άρχισαν να εμφανίζονται και να πολλαπλασιάζονται αλματωδώς. Η πόλη Βουχάν στη Κεντρική Κίνα είχε τουλάχιστον 34 τέτοιες συμμορίες. Μια μόνο αναμέτρηση μεταξύ τους άφησε 250 νεκρούς και τουλάχιστον 1500 τραυματίες.

Στο χώρο του Πανεπιστήμιου Τσινχουά που ήταν το καμάρι του Πεκίνου δόθηκαν μάχες με ντουφέκια και ολμοβόλα. Στη πόλη Τσανγκσά μια ομάδα, αφού πέτυχε να εγκλωβίσει τους αντιπάλους της σε ένα κτίριο στο κέντρο της πάλης, επέστρεψε με αντιαεροπορικούς πυραύλους! Φυσικά τίναξαν στον αέρα όχι μόνο τους αντιπάλους τους αλλά και ολόκληρο το οικοδομικό τετράγωνο.

Το καλοκαίρι του 1967 μεγάλες εκτάσεις της Κίνας είχαν εμπλακεί σε ένα γενικευμένο εμφύλιο πόλεμο. Η εικόνα που έδινε ένας πρώην ερυθροφρουρός για την πόλη Τσανγκσά εκείνων των ημερών ήταν...

"...απόλυτα τρομακτική. Σφαίρες σφύριζαν στους δρόμους και το μούγκρισμα μιας μοτοσυκλέττας ή ο ήχος μιας σειρήνας σήμαινε βία και πόνο. Οι είσοδοι πολλών μονάδων (χώρων δουλειάς) έχουν φαρδιές άσπρες λουρίδες κατά πλάτος και πίσω από αυτές ένοπλοι φρουροί περίμεναν για να πυροβολήσουν όποιον τις διέσχιζε χωρίς άδεια. Μετά τις 9 μμ ίσχυε απαγόρευση της κυκλοφορίας αλλά κανείς δεν ήθελε να βγει έξω ούτε κατά την διάρκεια της ημέρας, εκτός αν είχε απόλυτη ανάγκη. Υπήρχαν πολλές αναφορές για θανάτους αθώων πελατών υπαίθριων μαγαζιών από αδέσποτες σφαίρες. Τα τζάμια των περισσότερων σπιτιών της πόλης είχαν κολλημένες χιαστί ταινίες για να μη σπάζουν, καθώς η πόλη συγκλονιζόταν από εκρήξεις και πυροβολισμούς. Τη νύχτα ο ουρανός άστραφτε καθώς περνούσαν οι ρουκέτες" (11).

Ομως, για την άρχουσα τάξη είχε προκύψει μια βαθύτερη απειλή κι από αυτόν ακόμη τον εμφύλιο πόλεμο: η επανεμφάνιση της κινέζικης εργατικής τάξης σαν μια ανεξάρτητη δύναμη στην κινέζικη πολιτική. Πολλές από τις ομάδες ερυθροφρουρών που στήθηκαν από τους γραφειοκράτες είχαν πλαισιωθεί από εργοστασιακούς εργάτες. Από το τέλος του 1966 αυτοί οι εργάτες άρχισαν να οργανώνουν απεργίες και διαδηλώσεις για να προβάλλουν τα δικά τους αιτήματα. Για αυξήσεις στους μισθούς, συνθήκες εργασίας, ωράριο και ενάντια στα προνόμια των διευθυντών.

Το απεργιακό κύμα άρχισε από τη Σανγκάη το Δεκέμβριο του 1966, όπου κράτησε πάνω από ένα μήνα. Την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1967 απλώθηκε και αγκάλιασε τους βιομηχανικούς εργάτες σ'αλόκληρη την Κίνα, μερικές φορές μέσω των σιδηροδρομικών (που ήταν η πρωτοπορία του απεργιακού

κύματος από την αρχή), αλλά πιο συχνά σαν ανεξάρτητες αντιδράσεις απέναντι στις φρικτές συνθήκες που οι εργάτες αντιμετώπιζαν παντού. Κάθε επι μέρους απεργία ήταν συνήθως μικρής διάρκειας με τους εργάτες να επιστρέφουν στη δουλειά όταν κέρδιζαν τα βασικά τους αιτήματα. Υπήρχαν λίγες αναφορές για συντονισμό των απεργιών πέρα από το επίπεδο της πόλης (η πιο αξιοσημείωτη εξαίρεση ήταν οι σιδηροδρομικοί). Παρόλα αυτά, μόλις κάποιοι απεργοί επέστρεφαν στη δουλειά κάποιοι άλλοι ξεκίναγαν απεργία.

Η Καταστολή

Εχοντας και το κόμμα και την κρατική μηχανή σε κατάσταση παράλυσης ο Μάο μπορούσε να στηριχτεί μόνο στον στρατό σαν τη δύναμη που μπορούσε να επιφέρει την τάξη. Οι ένοπλες δυνάμεις είχαν τη δυνατότητα να σπάνε απεργίες και να πυροβολούν διαδηλωτές, δεν ήταν σίγουρο όμως ότι θα εκτελούσαν τις εντολές του Μάο. Πολλοί τοπικοί στρατιωτικοί διοικητές είχαν δεστενούς δεσμούς με τους αξιωματούχους της περιοχής, οι οποίοι είχαν δεχτεί τις επιθέσεις των ερυθροφρουρών και ήταν απρόθυμοι να πάρουν διαταγές από ανθρώπους, που θεωρούσαν υπεύθυνους για το χάος των τελευταίων 18 μηνών.

Το μέγεθος του προβλήματος φάνηκε ανάγλυφα με την ανταρσία της στρατιωτικής διοίκησης του Βουχάν τον Ιούλιο του 1967. Δυο ανώτεροι αξιωματούχοι της Πολιτιστικής Επανάστασης στάλθηκαν από το Πεκίνο σαν διαιτητές στην ιδιαίτερα αιματηρή σύγκρουση που είχε ανοίξει μεταξύ αντιπάλων ομάδων ερυθροφρουρών. Οταν έφτασαν, τους απήγαγαν οι στρατιωτικοί διοικητές της πόλης. Ο Μάο έστειλε αλεξιπτωτιστές που περικύκλωσαν την πόλη και μόλις που αποφεύχθηκε ένας φονικότερος πόλεμος. Κι όμως η τιμωρία που επιβλήθηκε στους στασιαστές ήταν σχετικά λιγότερο σκληρή απ'ότι οι ίδιοι είχαν κάνει στα θύματά τους.

Η λογική που κρυβόταν πίσω από αυτό ήταν απλή. Η ανάγκη να αποκατασταθεί η τάξη ήταν μεγαλύτερη από την ανάγκη να ξεκαθαρίσει ο Μάο τους αντιπάλους του μέσα στην άρχουσα τάξη. Για να αποκαταστήσει την τάξη ο Μάο χρειαζόταν τις ένοπλες δυνάμεις, των οποίων οι ηγέτες σε επαρχιακό επίπεδο ήταν όλοι συνδεδεμένοι με τους αντιπάλους του. Από το καλοκαίρι λοιπόν του 1967 και μετά ο στρατός άρχισε να παίρνει στα χέρια του τις τοπικές κυβερνήσεις, τα πανεπιστήμια και τα εργοστάσια και να επιβάλει το τέλος των συγκρούσεων μεταξύ των διάφορων ομάδων των ερυθροφρουρών. Αφού ο στρατός στερέωνε την εξουσία του σε κάθε επαρχία, φτιαχνόταν μια

τοπική "Επαναστατική Επιτροπή" για να σημάνει το τέλος της Πολιτιστικής Επανάστασης στην περιοχή. Σ'αυτές τις επιτροπές κυριαρχούσαν οι στρατιωτικοί, αλλά είχαν στη σύνθεσή τους σε μεγάλο ποσοστό και τοπικούς αξιωματούχους οι οποίοι μόλις πριν ένα χρόνο σέρνονταν στους δρόμους σαν "αντεπαναστάτες". Η συμμετοχή ερυθροφρουρών ήταν είτε συμβολική, είτε ανύπαρκτη.

Το συμπέρασμα που έβγαλαν πολλές ομάδες ερυθροφρουρών ήταν ότι *"τα άτομα στην εξουσία που παίρνουν το δρόμο του καπιταλισμού"* ήταν πολύ περισσότερο εξαπλωμένα απ'ότι είχαν αρχικά υποθέσει και ότι άρα έπρεπε να πολεμήσουν ενάντια και στην καινούργια εξουσία. Ετσι το 1968 δεν είδε το τέλος των συγκρούσεων, αλλά μια παραπέρα έντασή τους. Για τις περισσότερες από αυτές τις ομάδες η κλιμάκωση της πάλης τους σήμαινε απλώς μεγαλύτερο βούλιαγμα στη σύγχυση και τελικά στον γκανγκστερισμό.

Αλλες όμως κινήθηκαν γρήγορα προς τ'αριστερά και τουλάχιστον μια απ' αυτές ανέπτυξε μια επαναστατική σοσιαλιστική ανάλυση της Κίνας, υποστηρίζοντας ότι το πρόβλημα δεν ήταν θέμα προσώπων αλλά η ύπαρξη μιας "Κόκκινης Καπιταλιστικής Τάξης".

Η ομάδα αυτή που έγινε γνωστή με το όνομα Σενγκ Βου Λιεν (12) απέκτησε πανεθνική φήμη το Μάρτιο του 1968 με τη δημοσίευση του μανιφέστου της "Πού βαδίζει η Κίνα;". Η Σενγκ Βου Λιεν, που ήταν περισσότερο ένα συντονιστικό όργανο μαζικών οργανώσεων, υποστήριζε ότι

"...οι βασικές κοινωνικές αντιθέσεις είναι ανάμεσα στην εξουσία της καινούργιας γραφειοκρατικής αστικής τάξης από την μια και την μάζα του λαού από την άλλη. Η ανάπτυξη και η όξυνση αυτών των αντιθέσεων ορίζει ότι η κοινωνία χρειάζεται μια πιο βαθειά αλλαγή. Ανατροπή της γραφειοκρατικής αστικής τάξης, πλήρη συντριβή της παλιάς κρατικής μηχανής, πραγματοποίηση της κοινωνικής επανάστασης, πραγματοποίηση της αναδιανομής του πλούτου και της εξουσίας και εγκαθίδρυση μιας καινούργιας κοινωνίας: της Λαϊκής Κομμούνας της Κίνας" (13).

Η ομάδα προχώρησε παραπέρα υποστηρίζοντας ότι οι καινούργιες "Επαναστατικές Επιτροπές" ήταν απάτη, ότι ο στρατός είχε γίνει όπλο στα χέρια της αντεπανάστασης και ότι άμεσο καθήκον ήταν ο εξοπλισμός των εργατών.

Σενγκ Βου Λιεν: "Πού βαδίζει η Κίνα;"

Το Μανιφέστο της Σενγκ Βου Λιεν κυκλοφόρησε στις 12 Γενάρη το 1968

στο Χουνάν με τον τίτλο "Πού βαδίζει η Κίνα;" και έγινε γνωστό στο εξωτερικό από αντίτυπα που έφτασαν στο Χονγκ Κονγκ. Ηταν μια πρώτη απόπειρα να εξεταστεί η πορεία της Πολιτιστικής Επανάστασης από επαναστατική σκοπιά και αποδείχθηκε πόλυ προφητικό για τις εξελίξεις. Το κείμενο που ακολουθεί είναι αποσπάσματα του Μανιφέστου "Πού βαδίζει η Κίνα;".

Σε συγκέντρωση που έγινε στην πρωτεύουσα του Χουνάν στις 21 Γενάρη 1968 η ηγεσία του ΚΚ Κίνας κατάγγειλε την Σενγκ Βου Λιέν σαν "αντεπαναστατική οργάνωση". Μίλησαν ο Τσου Εν Λάι, η Τσιάνγκ Τσινγκ, ο Γιάο Βεν Γιούαν και ο Καγκ Σεγκ και καταδίκασαν τους "υπεραριστερούς" που προκαλούν αναταραχή. Στις 8 Απρίλη του 1968 η τάξη αποκαταστάθηκε στο Χουνάν με την εγκαθίδρυση "Επαναστατικής Επιτροπής" κάτω από την ηγεσία του παλιού στρατιωτικού διοικητή.

Η ανάπτυξη των νέων παραγωγικών δυνάμεων στην Κίνα σήμερα έφερε σε σύγκρουση την τάξη που αντιπροσωπεύει τις νέες παραγωγικές δυνάμεις και την παρακμάζουσα τάξη που αντιπροσωπεύει τις παραγωγικές σχέσεις που μπλοκάρουν την πρόοδο της ιστορίας. Αναπόφευκτα θα οδηγήσει σε μια μεγάλη κοινωνική επανάσταση και μια νέα κοινωνία θα γεννηθεί μέσα από τις άγριες φλόγες.

... Ο κόσμος νομίζει ότι η Κίνα θα περάσει ειρηνικά στην κοινωνία που σκιαγραφήθηκε στην "Απόφαση της 7 Μάη". * Αλλά τί συμβαίνει στην πραγματικότητα; "Ειρηνική μετάβαση" είναι μονάχα το άλλο όνομα για την "ειρηνική εξέλιξη". Μπορεί μονάχα να οδηγήσει την Κίνα όλο και πιο μακρυά από την "Κομμούνα" που σκιαγραφήθηκε από την "Απόφαση της 7 Μάη" και να την φέρνει όλο και πιό κοντά σε μια μορφή κοινωνίας όπως αυτή που υπάρχει στην Σοβιετική Ενωση... Η εξουσία της νέας γραφειοκρατικής αστικής τάξης πρέπει να ανατραπεί με την βία για να λυθεί το πρόβλημα της πολιτικής εξουσίας. Κενές διακηρύξεις για την πραγμάτωση της "Απόφασης της 7 Μάη" χωρίς αναφορά στην κατάληψη της εξουσίας και στο ολοκληρωτικό τσάκισμα της παλιάς κρατικής μηχανής θα είναι φυσικά ένα "ουτοπικό" όνειρο.

Κάποτε ο Λένιν είπε αυτή την περίφημη φράση:

* Στις 7 του Μάη 1966 ο Μάο απεύθυνε την περιβόητη επιστολή του πρός τον Λιν Πιάο όπου σκιαγράφησε το όραμα μιας νέας κοινωνίας στην Κίνα, μιας κοινωνίας που υποτίθεται ότι θα είναι του ίδιου τύπου με την Παρισινή Κομμούνα.

"Όλες οι επαναστάσεις -όταν είναι πραγματικές επαναστάσεις- είναι σε τελική ανάλυση αλλαγή τάξεων. Επομένως το καλύτερο μέσο για να αυξήσουμε την συνειδητοποίηση των μαζών και να αποκαλύψουμε την εξαπάτηση των μαζών με επαναστατικές υποσχέσεις, είναι η ανάλυση των ταξικών αλλαγών που έγιναν ή γίνονται σε αυτές τις επαναστάσεις".

Ας αναλύσουμε τις ταξικές αλλάγες που προκύψανε από την επανάσταση του Γενάρη * σε σχέση με αυτό το δίδαγμα, ώστε να ανακαλύψουμε την εξαπάτηση των μαζών με επαναστατικές υποσχέσεις.

Τα γεγονότα που αποκαλυφτήκανε στις μάζες δυνάμωσαν την οργή τους και δίδαξαν στον κόσμο αρχικά ότι αυτή η τάξη των "κόκκινων" καπιταλιστών έγινε εξ ολοκλήρου μια παρακμάζουσα τάξη που εμπόδιζε την πρόοδο της ιστορίας και ότι οι σχέσεις ανάμεσα σε αυτή την τάξη και τον λαό γενικά είχαν αλλάξει: από σχέσεις μεταξύ οδηγητών και καθοδηγούμενων, έγιναν σε σχέσεις μεταξύ αρχόντων και αρχομένων, εκμεταλλευτών και εκμεταλλευόμενων, από σχέσεις μεταξύ επαναστατών ίσης υπόστασης σε σχέσεις μεταξύ καταπιεστών και καταπιεζόμενων. Τα ειδικά προνόμια και τα υψηλά είσοδηματα της τάξης των "κόκκινων" καπιταλιστών ήταν οικοδομημένα πάνω στην εκμετάλλευση των πλατιών μαζών του λαού. Για να πραγματοποιηθεί η "Λαικη Κομμούνα της Κίνας" ήταν αναγκαίο να ανατραπεί αυτή η τάξη...

Στον αγώνα για την κατάληψη της εξουσίας πρέπει να εφαρμοστεί η μαρξιστική αρχή του τσακίσματος της παλιάς κρατικής μηχανής. Εδώ δεν υπάρχει χώρος για τον ρεφορμισμό, για τον συνδυασμό των δύο σε ένα ή την ειρηνική μετάβαση. Η παλιά κρατική μηχανή πρέπει να τσακιστεί ολοκληρωτικά. "Το παλιό σύστημα της εκμετάλλευσης, το ρεβιζιονιστικό σύστημα και τα γραφειοκρατικά όργανα πρέπει να τσακιστούν ολοκληρωτικά". Το πρόγραμμα της πρώτης μεγάλης Πολιτιστικής Επανάστασης υλοποιήθηκε σε μια εμβρυακή, όχι πολύ συγκεκριμένη κατάσταση, στα τελευταία στάδια της θύελλας της επανάστασης του Γενάρη. Η παρακμάζουσα τάξη που πρέπει να ανατραπεί, η παλιά κρατική

* Το Γενάρη του 1967 έγινε η απόπειρα να εγκαθιδρυθεί Κομμούνα στην Σανγκάη ενώ ταυτόχρονα σημειώθηκαν εξεγέρσεις σε πολλές άλλες περιοχές. Τα γεγονότα αυτά αναφέρονται στο κείμενο σαν "επανάσταση του Γενάρη". Οι μαζικές κινητοποιήσεις του Αυγούστου 1967 (η "αυτοκριτική" που αναγκάστηκε να κάνει ο Λιου Σιάο Σι σε συγκέντρωση εκατοντάδων χιλιάδων, η πυρπόληση της αγγλικής πρεσβείας) αναφέρονται σαν "επανάσταση του Αυγούστου".

Απεργία σε εργοστάσιο της Σανγκάης στη διάρκεια της "Πολιτιστικής Επανάστασης"

μηχανή που πρέπει να τσακιστεί, και ακόμα τα κοινωνικά προβλήματα πάνω στα οποία ο κόσμος πρίν δεν τολμούσε να εκφέρει μια αντίθετη άποψη, έχουν αναπτυχθεί παραπέρα. Αυτή η μεγάλη εξέλιξη ήταν ένα αναπόφευκτο αποτέλεσμα του θάρρους και του πρωτοπόρου πνεύματος που έδειξε το προλεταριάτο στην θύελλα της επανάστασης του Γενάρη.

Προβλήματα συστήματος, πολιτικής και ηγεσίας που θίχτηκαν στην επανάσταση του Γενάρη ήταν κύρια αυτά που συνδεόντουσαν με το σύστημα της καπιταλιστικής απασχόλησης των εργατών με προσωρινή σύμβαση και των εποχιακών εργατών όπως επίσης και το ρεβιζιονιστικό κίνημα των μετακινήσεων σε αγροτικές περιοχές. *

Γιατί ο σύντροφος Μάο Τσε Τουνγκ, που ενεργητικά υιοθέτησε την "Κομμούνα", ξαφνικά αντιτάχτηκε στην δημιουργία της "Λαϊκής Κομμούνας της Σαγκάης" τον Γενάρη; Αυτό είναι κάτι που οι επαναστάτες το βρίσκουν δύσκολο να κατανοηθεί.

* Μια από τις βασικές αιτίες της λαϊκής αγανάκτησης που εκφράστηκε στα ξεσπάσματα της Πολιτιστικής Επανάστασης ήταν ο διαχωρισμός των εργατών σε μόνιμους και προσωρινούς. Οι προσωρινοί εργάτες πληρώνονται λιγότερο και δεν παίρνουν τις υπόλοιπες κοινωνικές παροχές που έχουν οι μόνιμοι (στέγαση, περίθαλψη, διακοπές, πρίμ, κλπ).

Ο πρόεδρος Μάο που πρόβλεψε την Κομμούνα σαν μια πολιτική δομή που πρέπει να πραγματωθεί στην πρώτη Πολιτιστική Επανάσταση, ξαφνικά υποστήριξε ότι "οι επαναστατικές επιτροπές μας αρκούν".

Η επανάσταση μπορεί να προχωρήσει με ένα παλινδρομικό τρόπο. Πρέπει να περάσει μια παρατεταμένη πορεία "αγώνα - αποτυχίας αγώνα - ξανά αποτυχίας, ξανά αγώνα - ξανά... μέχρι την τελική νίκη"

Γιατί δεν μπορούν να καθιερωθούν άμεσα οι κομμούνες;

Αυτή είναι η πρώτη φορά που ο επαναστατικός λαός προσπάθησε να ανατρέψει ένα ισχυρό εχθρό. Πόσο ρηχή ήταν η γνώση του για αυτή την επανάσταση; Οχι μόνο δεν κατάφερε να αντιληφθεί την αναγκαιότητα του να τσακίσει την παλιά κρατική μηχανή και να αναθεωρήσει μερικά από τα παλιά συστήματα, αλλά δεν είδε καθαρά ότι ο εχθρός δημιουργούσε μια τάξη, ενώ οι επαναστατικές γραμμές κυριαρχήθηκαν από ιδέες που περιορίζονταν σε μια "επανάσταση για να διωχτούν οι αξιωματούχοι". Η ανάπτυξη της σοφίας των μαζών δεν είχε φτάσει στον βαθμό στον οποίο θα ήταν δυνατό να μετασχηματίσουν την κοινωνία. Αποτέλεσμα; Το προϊόν της επανάστασης σε τελική ανάλυση το καρπώνεται η καπιταλιστική τάξη (αξίζει να συγκρίνουμε τα παραπάνω με αυτά που γράφει το Κομμουνιστικό Μανιφέστο).

Κάθε επανάσταση πρέπει αναγκαστικά να βάζει το ζήτημα του στρατού. Από τη στιγμή που μια κόκκινη καπιταλιστική τάξη έχει ήδη σχηματιστεί στην Κίνα, ο στρατός φυσικά δεν μπορεί να μείνει μακρυά από αυτή την πραγματικότητα. Ομως η θύελλα του Γενάρη δεν άγγιξε με οποιοδήποτε τρόπο το ζωτικό πρόβλημα όλων των επαναστάσεων -το πρόβλημα του στρατού. Ετσι πρέπει να δούμε ότι η επανάσταση δεν προχώρησε σε βάθος και παρέμεινε σε ένα χαμηλό στάδιο ανάπτυξης. Ο βαθμός ωριμότητας της πολιτικής σκέψης του επαναστατικού λαού, επίσης, ήταν σε αντιστοιχία με αυτή του χαμηλού επίπεδου της επανάστασης -έμεινε και αυτός σε ένα πολύ ανώριμο στάδιο...

Η τοποθέτηση του "συνδυασμού τρία σε ένα" * σημαίνει την αποκατάσταση

* Ο "συνδυασμός τρία-σε-ένα" ήταν η φόρμουλα που αντικατέστησε τις αρχικές διακηρύξεις ότι θα εφαρμοστεί δημοκρατία τύπου Παρισινής Κομμούνας. Η φόρμουλα προέβλεπε την δημιουργία κοινών επιτροπών από στελέχη του στρατού, του κόμματος και των επαναστατικών μαζικών οργανώσεων για να αναλάβουν την διοίκηση σε κάθε επαρχία.

των γραφειοκρατών που απομακρύνθηκαν στην επανάσταση του Γενάρη. Αναπόφευκτα θα είναι η μορφή της πολιτικής εξουσίας που θα οικειοποιηθεί η μπουρζουαζία, στην οποία ο στρατός και οι τοπικοί γραφειοκράτες θα παίξουν ηγεμονικό ρόλο.

Η δύναμη και η ένταση της Επανάστασης του Γενάρη ανάγκασε τους γραφειοκράτες να προχωρήσουν σε μια βιαστική υφαρπαγή της εξουσίας...

Η κόκκινη καπιταλιστική τάξη κέρδισε σχεδόν πλήρη υπεροχή τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο. Τα μέσα παραγωγής και η εξουσία αφαιρέθηκαν από τον επαναστατικό λαό και επιστράφηκαν στους γραφειοκράτες. Το Φεβρουάριο οι Λουγκ Ιχ Τσιν, Λιου Τζου Γιουν, Τσαγκ Πο Σεν, Χου Κουο Φενγκ και οι γραφειοκράτες σε όλη την χώρα και οι φορείς τους σε όλο το κέντρο απόκτησαν απεριόριστη εξουσία. Ηταν ο δικός τους κολοφώνας, όταν η εξουσία του επαναστατικού λαού έπεφτε στο μηδέν. Μεθυσμένος με την νίκη του Φλεβάρη - Μάρτη ο Τσου Εν Λάι -προς το παρόν ο γενικός αντιπρόσωπος της κινέζικης κόκκινης αστικής τάξης- βιαστικά προσπάθησε να χτίσει επαναστατικές επιτροπές σε όλα τα μέρη της χώρας. Αν αυτό το αστικό σχέδιο είχε ολοκληρωθεί, το προλεταριάτο θα είχε υποχωρήσει στον τάφο του. Επομένως, χωρίς να περιμένει για την εγκαθίδρυση όλων των επαναστατικών επιτροπών, η Κεντρική Ομάδα της Πολιτιστικής Επανάστασης έκδοσε διαταγή αντίστασης. Μετά από αυτό ο μεγάλος τοπικός επαναστατικός πόλεμος του Αυγούστου άρχισε να ωριμάζει...

... Στον αγώνα αντίστασης ενάντια στο οπισθοδρομικό πνεύμα του Φεβρουαρίου, το σημαντικό σημάδι της εισόδου της επανάστασης σε ένα ανώτερο στάδιο ήταν ότι το πρόβλημα του στρατού άρχισε να γίνεται αισθητό. Ο επαναστατικός λαός είχε πολύ παιδιάστικες ιδέες για το στρατό κατά την διάρκεια της επανάστασης του Γενάρη, πιστεύοντας ότι μόλις οι τοπικοί οπαδοί του καπιταλιστικού δρόμου ανατραπούν, οι ένοπλες δυνάμεις θα ενωθούν με τον επαναστατικό λαό για να καταστείλουν τους οπαδούς του καπιταλιστικού δρόμου σύμφωνα με την διαταγή του προέδρου Μάο για ενότητα από τα ανώτερα ως τα κατώτερα επίπεδα. Τα αιματηρά γεγονότα του οπισθοδρομικού ρεύματος του Φλεβάρη δίδαξαν το λαό ότι η διαταγή "από τα ανώτερα προς τα κατώτερα" από μόνη της δεν μπορούσε να επιφέρει μια εκπλήρωση των προθέσεων του προέδρου Μάο στις ένοπλες δυνάμεις γιατί η σύμπτωση συμφερόντων ανάμεσα στους οπαδούς του καπιταλιστικού δρόμου μέσα στο στρατό και στους οπαδούς του καπιταλιστικού δρόμου σε τοπικό επίπεδο θα εμπόδιζε τον στρατό να διεκπεραιώ-

νει την επαναστατική γραμμή του πρόεδρου Μάο. Ηταν αναγκαίο να προχωρήσει η Πολιτιστική Επανάσταση, από τα κάτω προς τα πάνω μέσα στο στρατό και να στηριχτεί στη λαϊκή επανάσταση -τον κινητήρα της προόδου της ιστορίας- για να αλλάξει η κατάσταση της αντίστασης μεταξύ του στρατού και του πληθυσμού που δημιουργήθηκε από τον έλεγχο του στρατού από τους γραφειοκράτες...

Υπάρχουν δύο σημαντικά σημεία:

1) Γίνεται αντιληπτό τώρα, ότι ο στρατός είναι διαφορετικός από τον λαϊκό στρατό πριν από την Απελευθέρωση. Ο λαός και ο στρατός πολέμησαν μαζί για να ανατρέψουν τον ιμπεριαλισμό, τον γραφειοκρατικό καπιταλισμό και την φεουδαρχία. Η σχέση μεταξύ λαού και στρατού ήταν όπως του ψαριού με το νερό. Μετά την απελευθέρωση, όταν ο στόχος της επανάστασης δεν ήταν ο ιμπεριαλισμός, ο γραφειοκρατικός καπιταλισμός και η φεουδαρχία αλλά οι οπαδοί του καπιταλιστικού δρόμου, οι οποίοι μάλιστα είναι κάτοχοι εξουσίας μέσα στο στρατό, μερικές από τις ένοπλες δυνάμεις μέσα στην επανάσταση όχι μόνο άλλαξαν την σχέση σάρκας και οστού με τον λαό που ίσχυε πρίν την επανάσταση, αλλά και έγιναν εργαλεία για την καταστολή της επανάστασης. Επομένως για να πετύχει η πρώτη Μεγάλη Προλεταριακή Πολιτιστική Επανάσταση, μια ριζική αλλαγή στο στρατό είναι αναγκαία.

2) Γίνεται κατανοητό τώρα, ότι ένας επαναστατικός πόλεμος στην χώρα είναι αναγκαίος αν ο επαναστατικός λαός θέλει σήμερα να υπερνικήσει την ένοπλη κόκκινη καπιταλιστική τάξη...

... Ας κοιτάξουμε το περιεχόμενο αυτού του καινούργιου κινδύνου. Απ'τη μιά, η γυμνή καταστολή της εξέγερσης έκανε ακόμα και την κόκκινη καπιταλιστική τάξη να αισθανθεί το αναπόφευκτο της ήττας της. Μετά το Μάη οι "κόκκινοι" καπιταλιστές της Κίνας άλλαξαν την τακτική τους. Σε πολλά μέρη εμφανίστηκε μια τάση στελεχών "να κρατούν τα προσχήματα". Ο ένας μετά τον άλλον οι κόκκινοι καπιταλιστές, σαν τον Σουνγκ Γιεν Τσιουνγκ στα βορειοανατολικά και Τσανγκ Πο Σεν στο Χουνάν -αιμορουφήχτρες που συνήθιζαν να καβαλικεύουν στην πλάτη του λαού- ξαφνικά "επέδειξαν ζήλο" για τους επαναστατικούς αγώνες των σκλάβων. Ατομικά δήλωσαν υποστήριξη για τον "βομβαρδισμό" των αρχηγείων των στρατιωτικών περιοχών ή των επαρχιακών φρουραρχείων από τις επαναστατικές μάζες*. Καθώς εκείνη την ώρα ο επαναστατικός λαός δεν είχε ακόμα δοκιμάσει να ανατρέψει σαν τάξη τους οπαδούς του καπιταλιστικού δρόμου, και καθώς το προλεταριάτο και οι πλατιές μάζες του του επαναστατικού λαού ήταν κάτω από την επιρροή του δόγματος "επανάσταση δια μέσω της απομάκρυνσης αξιωματούχων", ο λαός πίστευε ότι ο σκοπός της πολιτιστικής επανάστασης ήταν η εκκαθάριση σε ατομικό επίπεδο των οπαδών του καπιταλιστικού δρόμου και ότι ήταν σωστό να χρησιμοποιηθούν πολλά από τα επαναστατικά ηγετικά στελέχη (που ήταν επίσης γραφειοκράτες) για να χτυπηθούν άλλοι γραφειοκράτες. Σαν αποτέλεσμα αυτή η τακτική όλων των μεγάλων και μικρών Τσανγκ Πο Σεν εύκολα εξαπάτησε τον λαό. Αυτό καθόρισε την αντικειμενικά αναπόφευχτη οικειοποίηση από την αστική τάξη των καρπών της νίκης της θύελλας του Αυγούστου.

.... Ο σοφός ανώτατος διοικητής Μάο Τσε Τουνγκ άλλη μια φορά έκανε μια μεγάλη υποχώρηση μετά τον Σεπτέμβρη, αγνοώντας τις απαιτήσεις των ανυπόμονων επαναστατών για νίκη. Μια πολιτική κατάσταση αστικού σφετερισμού της εξουσίας αναδείχτηκε με την εγκαθίδρυση επαναστατικών επιτροπών.

Η έκταση αυτής της υποχώρησης ήταν χωρίς προηγούμενο. Η τεράστια χαλάρωση στην κομματική γραμμή μετά τον Σεπτέβρη ήταν στην πραγματικότητα μια εκτεταμένη παραχώρηση προς τους οπαδούς του καπιταλιστικού δρόμου που τους άφησαν να ξανανέβουν στο προσκήνιο. Ενα εκπληκτικό παράδειγμα ήταν η μεταχείριση που έγινε στον Τσεν Τσάι Τάο Ο πρόεδρος έφτασε στο σημείο να πεί ότι ο Τσουν μελέτησε πολύ καλά και μπορούσε να επιστρέψει...

... Οι επαναστατικές δυνάμεις στο Χουνάν που "βομβάρδισαν" τον Τσου Εν Λάι δεν εκμηδενίστηκαν. Αντίθετα, έφτιαξαν τη Σενγκ Βου Λιεν και έκαναν προόδους σε ορισμένα πράγματα.

Για να ιδιοποιηθούν τους καρπούς της νίκης που κερδήθηκε από το προλεταριάτο τον Αύγουστο και να μετατρέψουν την δικτατορία των μαζών ξανά σε γραφειοκρατική διαχείριση, οι αστοί μέσα στις επαναστατικές επιτροπές πρέπει

* Ο όρος "βομβάρδισαν" χρησιμοποιείται με την μεταφορική έννοια που έδωσε ο Μάο ρίχνοντας το σύνθημα "βομβαρδίστε το αρχηγείο" σαν προτροπή για να ασκηθεί κριτική σε κομμάτικα στελέχη.

πρώτα να αφοπλίσουν την εργατική τάξη. Τα όπλα στα χέρια των εργατών έχουν αυξήσει απεριόριστα την δύναμη της εργατικής τάξης. Το γεγονός αυτό αποτελεί μια θανάσιμη απειλή για την αστική τάξη. Μέσα από το αυθόρμητο μίσος για τους γραφειοκράτες που προσπάθησαν να γραπώσουν τους καρπούς της νίκης, ο επαναστατικός λαός φώναξε: "Η παράδοση των όπλων ισοδυναμεί με αυτοκτονία". Δημιούργησαν ένα αυθόρμητο σε όλη τη χώρα, μαζικό "κίνημα απόκρυψης των όπλων" για την ένοπλη ανατροπή της νέας γραφειοκρατικής μπουρζουαζίας.

Το κίνημα του Αυγούστου για να μη παραδοθούν τα όπλα ήταν μεγάλο. Δεν ήταν μόνο χωρίς προηγούμενο για τις καπιταλιστικές χώρες. Επιπλέον πραγματοποιούσε την μετατροπή όλου του έθνους σε φαντάρους για πρώτη φορά σε σοσιαλιστικές χώρες. Πριν την Πολιτιστική Επανάσταση οι γραφειοκράτες δεν τολμούσαν να δίνουν όπλα στον λαό. Η πολιτοφυλακή είναι μονάχα ένα προσωπείο πίσω από το οποίο οι γραφειοκράτες ελέγχουν την ένοπλη δύναμη του λαού. Σίγουρα, δεν είναι μια ένοπλη δύναμη της εργατικής τάξης, αλλά ένα υπάκουο εργαλείο στα χέρια των γραφειοκρατών. Στο κίνημα αρπαγής των όπλων, οι μάζες, αντί να παίρνουν όπλα σαν δώρα από τα πάνω για πρώτη φορά αφαίρεσαν τα όπλα από τα χέρια των γραφειοκρατών και στηρίχτηκαν στην ωμή βία του ίδιου του επαναστατικού λαού.

Για πρώτη φορά οι εργάτες είχαν τα "δικά τους" όπλα. Η κραυγή του προέδρου Μάο "οπλίστε την αριστερά" ήταν μια έντονη συμπύκνωση του θάρρους της εργατικής τάξης. Αλλά η διαταγή της 5ης Σεπτέμβρη ακύρωσε την κραυγή "οπλίστε την αριστερά". Η εργατική τάξη αφοπλίστηκε. Οι γραφειοκράτες ξανανέβηκαν στην εξουσία.

Το κύριο άρθρο της 1ης Ιούλη ανάδειξε το ερώτημα του κτισίματος του κόμματος. Κατά την διάρκεια του βίαιου ταξικού αγώνα τον Ιούλη και τον Αύγουστο, ένα μικρό κομμάτι από "υπεραριστερούς" έβαλε μπροστά την απαίτηση ότι "η υπεραριστερά πρέπει να έχει το δικό της κόμμα... για να κάνεις επανάσταση είναι αναγκαίο να έχεις επαναστατικό κόμμα".

Κατά τους τελευταίους λίγους μήνες, ο ταξικός αγώνας μπήκε σε ένα υψηλότερο στάδιο. Τί είδους στάδιο είναι; Σε αυτό το στάδιο ο επαναστατικός λαός έχει ήδη συσσωρεύσει την πλούσια εμπειρία της "ανακατανομής των μέσων παραγωγής και της εξουσίας" δύο φορές (επανάσταση του Γενάρη, επανάσταση

του Αυγούστου).Αυτή η εμπειρία είναι το πρόγραμμα για την πρώτη Πολιτιστική Επανάσταση που βγήκε από την επανάσταση του Γενάρη, για μια μεγάλη επανάσταση στην Κίνα στην οποία μια τάξη πρέπει να ανατρέψει μια άλλη. Είναι "για την ανατροπή της νεογέννητης μπουρζουαζίας και την εγκαθίδρυση της Λαϊκής Κομμούνας την Κίνας" -μια νέα κοινωνία ελεύθερη από τους γραφειοκράτες, σαν την Παρισινή Κομμούνα...

Η επαναστατική επιτροπή είναι αποτέλεσμα της "επανάστασης διαμέσου της απομάκρυνσης αξιωματούχων". Στο Χουνάν, ο Τσανγκ Πινγκ Γκούα και ο Λιν Τζιου Γιουν απομακρύνθηκαν από την εξουσία αλλά αυτό δεν απομάκρυνε τον οξύ ανταγωνισμό μεταξύ της νέας μπουρζουαζίας και των μαζών του λαού. Μια νέα αντιδραστικη αστική γραμμή και ένα νέο οπισθοδρομικό ρεύμα καπιταλιστικής παλινόρθωσης εμφανίστηκαν ξανά, αλλά η εκ βάθρων σταθερή "ανακατανομή των μέσων παραγωγής και της εξουσίας" δεν έχει πραγματοποιηθεί. Η "επανάσταση μέσα από την απομάκρυνση αξιωματούχων" είναι μονάχα αστικός ρεφορμισμός που αλλάζει με ένα παλινδρομικό τρόπο την νέα γραφειοκρατική αστική εξουσία που υπήρχε πριν την Πολιτιστική Επανάσταση με ένα άλλο είδος αστικής εξουσίας των αστών γραφειοκρατών και αντιπροσώπων από διάφορες μαζικές οργανώσεις που τους στηρίζουν. Η επαναστατική επιτροπή δεν είναι τίποτε άλλο παρά το προϊόν του αστικού ρεφορμισμού.

Τα προβλήματα δεν μπορούν να λυθούν με την απομάκρυνση διάφορων αξιωματούχων. Ο αστικός ρεφορμισμός αποδεικνύεται άχρηστος. Το προϊόν του αστικού ρεφορμισμού -η επαναστατική επιτροπή- έχει ξανά σαν αποτέλεσμα μία νέα αστική δικτατορία που ξεσηκώνει πιο βίαιη αντίδραση από το λαό. Σαν αποτέλεσμα της πρακτικής του αγώνα, που έχει κερδίσει μια πλούσια εμπειρία και έχει μπει σε ένα ψηλότερο επίπεδο, η ωριμότητα της επαναστατικής σκέψης του λαού της Κίνας μπήκε και αυτή σε ένα ψηλότερο επίπεδο. Μια νέα τάση σκέψης (που ονομάζεται από τον εχθρό "υπεραριστερή τάση σκέψης") που περιλαμβάνει "την ανατροπή της νέας γραφειοκρατικής μπουρζουαζίας", "κατάργηση των γραφειοκρατικών οργάνων", "τέλειο τσάκισμα της κρατικής μηχανής" κλπ, πλανάται ανάμεσα στον επαναστατικό λαό σαν ένα "φάντασμα"στα μάτια του εχθρού. Το όπλο της επαναστατικής σκέψης με το οποίο οι επαναστατικές μάζες πρόκειται να κερδίσουν ολοκληρωτική νίκη στην μεγάλη προλεταριακή σοσιαλιστική επανάσταση, άρχισε να εμφανίζεται με νέα μορφή μέσα από την "υπεραριστερή φράξια".

Το 9ο Εθνικό Συνέδριο του κόμματος που θα συγκληθεί σύντομα δεν αναμένεται ότι θα λύσει το ζήτημα του πού πάει το ΚΚΚ. Το πολιτικό κόμμα που παράγεται σε αντιστοιχία με τις εντολές που δίνονται από το κέντρο για αποκατάσταση, ρύθμιση και ξαναχτίσιμο του κόμματος (εάν τέτοιο κόμμα μπορεί να φτιαχτεί) αναγκαστικά σαν ένα κόμμα αστικού ρεφορμισμού που υπηρετεί τους αστούς σφετεριστές μέσα στις επαναστατικές επιτροπές. Η σύγκλιση του 9ου Συνέδριου θα είναι μονάχα μια αντανάκλαση της μεταβατικής περιόδου των τοπικών "επαναστατικών επιτροπών" στο κέντρο.

Αυτό δείχνει ότι το 9ο Συνέδριο δεν θα είναι ικανό να θέσει το πρόβλημα του πού πάει η Κίνα (του οποίου ο πυρήνας είναι πού πάει το ΚΚΚ και ο κινέζικος απελευθερωτικός στρατός).

Οταν μια αληθινά σταθερή νίκη βαθμιαία γίνεται πιθανή, τα εξής ερωτήματα εμφανίζονται:

1) Η ανισομερής ανάπτυξη της επανάστασης θα πάρει σημαντική θέση. Μπροστά στην πιθανότητα αληθινής νίκης σε μια ή περισσότερες επαρχίες ανατρέποντας το προϊόν του αστικού ρεφορμισμού -την εξουσία των επαναστατικών επιτροπών και επανεγκαθίδρυση της πολιτικής εξουσίας τύπου Παρισινής Κομμούνας- γίνεται ένα κρίσιμο ερώτημα το κατά πόσο η επανάσταση μπορεί να αναπτυχθεί σε βάθος με μεγάλη ταχύτητα. Αντίθετα από την προηγούμενη περίοδο της τυφλής αυθόρμητης ανάπτυξης, εδώ η ανισομέρεια της επανάστασης δεν παίζει πιά έναν ασήμαντο ρόλο.

2) Για να ανατραπεί πράγματι η εξουσία της νέας αριστοκρατίας και εκ βάθρων να τσακιστεί η παλιά κρατική μηχανή, θα είναι αναγκαίο να μπούμε στο ζήτημα της εκτίμησης των 17 τελευταίων χρόνων. Αυτό είναι επίσης ένα μεγάλο πρόβλημα, να διδάξεις στο λαό γιατί είναι αναγκαίο να προχωρήσει η μεγάλη Πολιτιστική Επανάσταση και ποιός είναι ο τελικός στόχος της επανάστασης.

3) Για να γίνει πραγματικά νικηφόρα η επανάσταση, θα πρέπει να μπει ερώτηση πρωταρχικής σημασίας στην επανάσταση -"ποιοί είναι οι εχθροί μας και ποιοί είναι οι φίλοι μας"- και να γίνει μια νέα ταξική ανάλυση της κινέζικης κοινωνίας όπου "μια νέα κατάσταση αναδείχτηκε μέσα από μεγάλες ταξικές αλλαγές", ώστε να αναδιοργανωθούν οι ταξικές γραμμές, να στηρίξουμε τους φίλους μας και να χτυπήσουμε τους εχθρούς μας.

... Η πραγματική επανάσταση, η επανάσταση που θα αρνηθεί τα τελευταία 17 χρόνια, δεν έχει αρχίσει βασικά, και τώρα πρέπει να μπούμε στο στάδιο αντιμετώπισης των βασικών ερωτημάτων της κινέζικης επανάστασης...

... Η γέννηση και η ανάπτυξη της Σενγκ Βου Λιέν στο Χουνάν είναι μια εξαιρετική αντανάκλαση του ανεβάσματος της δύναμης του προλεταριάτου από τον Σεπτέμβρη και μετά. Η Σενγκ Βου Λιέν στην πραγματικότητα γεννήθηκε από την εμπειρία του (ελεγχόμενου από το λαό) αρχηγείου της πολιτικής επίθεσης και ένοπλης άμυνας -μια μορφή δικτατορίας των μαζών της επανάστασης του Γενάρη. Είναι ένα όργανο εξουσίας της δικτατορίας των μαζών υψηλότερης ποιότητας από αυτά του Γενάρη και του Αυγούστου. Μπορεί να συγκριθεί με τα σοβιέτ της επανάστασης του Φλεβάρη στην ΕΣΣΔ όταν την εξουσία την είχε αρχικά σφετεριστεί η μπουρζουαζία. Και η προπαρασκευαστική ομάδα για την επαρχιακή επαναστατική επιτροπή (Σενγκ Κο Τσου) μπορεί να συγκριθεί με την αστική προσωρινή κυβέρνηση εκείνης της περιόδου.

Η αντίθεση μεταξύ Σενγκ Βου Λιέν και επαρχιακής επαναστατικής επιτροπής είναι η νέα κατάσταση στην οποία "όργανα εξουσίας δύο συστημάτων συνυπάρχουν" αλλά πρακτικά η εξουσία είναι στα χέρια της επαρχιακής επαναστατικής επιτροπής -της αστικής προσωρινής κυβέρνησης.

Η Σενγκ Βου Λιέν είναι ένα νεογέννητο βλαστάρι παρόμοιο με τα σοβιέτ. Είναι η εμβρυακή μορφή μιας πιό ώριμης "κομμούνας" από αυτή του Γενάρη ή του Αυγούστου. Ασχετα με το πώς η μπουρζουαζία χρησιμοποιεί εναλλακτικά την καταστολή και την ρεφορμιστική τακτική ενθάρυνσης των δραστηριοτήτων μιας τρίτης δύναμης, η Σενγκ Βου Λιέν σαν μια αληθινή νεογέννητη κόκκινη πολιτική εξουσία σίγουρα θα δυναμώνει συνέχεια ανάμεσα στις θύελλες.

Η μπουρζουαζία παρουσιάζει πάντα τη δικιά της μορφή εξουσίας σαν το πιό τέλειο, αψεγάδιαστο πράγμα που υπηρετεί την ολότητα του πληθυσμού. Η νέα γραφειοκρατική μπουρζουαζία και τα κτήνη της δεξιάς των μικροαστών που εξαρτώνται από αυτούς κάνουν ακριβώς αυτό. Αγνοούν τον προσωρινό χαρακτήρα της επαναστατικής επιτροπής και αδιάστικα την υμνούν. Οι μαρξιστές - λενινιστές πρέπει να ξεσκεπάσουν την καταστολή του επαναστατικού λαού απο τις επαναστατικές επιτροπές να δηλώσουν ενεργητικά ότι η λαϊκή κομμούνα της Κίνας είναι η κοινωνία που το προλεταριάτο και ο επαναστατικός λαός πρέπει να φέρουν με την Πολιτιστική Επανάσταση και δραστήρια να καταστήσουν

γνωστή την αναπόφευκτη τάση κατάρρευσης της επαναστατικής επιτροπής.

Πραγματικά πιστεύουμε ότι το 90% των ανώτερων στελεχών πρέπει να μπούν στην άκρη, ότι το περισσότερο που μπορούν να κάνουν είναι να γίνουν αντικείμενα πρός εκπαίδευση. Και αυτό επειδή έχουν ήδη αποτελέσει μια παρακμάζουσα τάξη με τα ιδιαίτερα "συμφέροντά" τους. Η σχέση τους με το λαό έχει αλλάξει από την σχέση μεταξύ ηγετών και καθοδηγούμενων στο παρελθόν, στη σχέση μεταξύ εκμεταλλευτή και εκμεταλλευόμενου, καταπιεστή και καταπιεζόμενου. Οι πιό πολλοί από αυτούς συνειδητά ή ασυνείδητα λαχταρούν τον καπιταλιστικό δρόμο, υπερασπίζουν και αναπτύσουν καπιταλιστικά πράγματα. Η εξουσία της τάξης τους έχει μπλοκάρει εξ'ολοκλήρου την ανάπτυξη της ιστορίας. Οπωσδήποτε οι γραφειοκράτες ξαναχτυπούν και προχωρούν σε αντεκδικήσεις ενάντια στον επαναστατικό λαό με αυξανόμενη τρέλλα, σπρώχνονται πιό κοντά στην γκιλοτίνα. Ολα αυτά αποδεικνύουν ότι καμιά τάξη που παρακμάζει δεν κάνει εθελοντική έξοδο από την σκηνή της ιστορίας.

Στην νέα κοινωνία τύπου Παρισινής Κομμούνας αυτή η τάξη θα ανατραπεί. Αυτό διατρανώθηκε από τα γεγονότα του Γενάρη και του Αυγούστου που δεν τα περίμεναν οι μετριότητες. Η τάξη των γραφειοκρατών θα αντικατασταθεί από στελέχη με πραγματικό προλεταριακό κύρος παραγμένα από τον επαναστατικό λαό στον αγώνα του να ανατρέψει την παρακμάζουσα τάξη.

Αυτά τα στελέχη είναι μέλη της Κομμούνας. Δεν έχουν ιδιαίτερα προνόμια. Οικονομικά έχουν την ίδια αντιμετώπιση όπως οι μάζες γενικά. Μπορούν να απολυθούν ή αντικατασταθούν ανάλογα με τις απαιτήσεις των μαζών. Αυτά τα νέα έγκυρα στελέχη δεν έχουν κάνει την εμφανισή τους ακόμα.

Αυτά τα στελέχη θα παραχθούν αυθόρμητα ακολουθώντας την αυξανόμενη ωριμότητα της πολιτικής σκέψης του επαναστατικού λαού. Αυτό είναι ένα αναπόφευκτο αποτέλεσμα της πολιτικής και ιδεολογικής ωριμότητας του προλεταριάτου.

Αν η δικτατορία της επαναστατικής επιτροπής θεωρηθεί σαν ο τελικός στόχος της πρώτης μεγάλης Πολιτιστικής Επανάστασης τότε αναπόφευκτα η Κίνα θα πάρει το δρόμο της Σοβιετικής Ενωσης και ο λαός θα επιστρέψει στην ματοβαμένη φασιστική εξουσία των καπιταλιστών. Ο δρόμος του αστικού ρεφοσμισμού από την επαναστατική επιτροπή είναι ανεφάρμοστος.

Η κομμούνα της "Υπεραριστερής φράξιας" δεν θα αποκρύψει τις απόψεις και τις προθέσεις της. Δηλώνουμε δημόσια ότι ο σκοπός μας που είναι η εγκαθίδρυση της "Λαϊκής Κομμούνας" στην Κίνα μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την ανατροπή της αστικής δικτατορίας και του ρεβιζιονιστικού συστήματος των επαναστατικών επιτροπών με βία. Ας τρέμει η νέα γραφειοκρατική μπουρζουαζία μπροστά στην αληθινή σοσιαλιστική επανάσταση που αγκαλιάζει τον κόσμο. Αυτό που το προλεταριάτο μπορεί να χάσει σ'αυτήν την επανάσταση είναι μονάχα τις αλυσίδες του, αυτό που μπορεί να κερδίσει είναι τον κόσμο ολόκληρο.

Η Κίνα του αύριο να είναι ο κόσμος της Κομμούνας.

Εξορίες, δολοφονίες - Η "επίσημη λήξη" της Πολιτιστικής Επανάστασης.

Η απάντηση του κράτους ήταν να δυναμώσει την καταστολή. Από το τέλος του 1968 οι νεολαίοι στέλνονταν μαζικά εξορία στην ύπαιθρο, σε μια προσπάθεια να διαλυθούν οι ερυθροφρουροί. Αυτές οι εκτοπίσεις, που έγιναν με προσωπική εντολή του ίδιου του Μάο, έδιναν την ευκαιρία στους γραφειοκράτες που τώρα επέστρεφαν στα πόστα τους μετά τον δημόσιο εξευτελισμό τους, να πάρουν εκδίκηση. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70 περίπου 17 εκατομμύρια (το 10% σχεδόν του πληθυσμού των πόλεων) είχε εξοριστεί.

Η εξορία δεν ήταν το χειρότερο που συνέβη. Στην νότια επαρχία του Κουανξί η καταστολή ήταν τέτοια που άφησε πίσω της 100.000 (εκατό χιλιάδες!!) νεκρούς και μια πόλη - την Βουζού - σχεδόν ολοκληρωτικά κατεστραμένη. Παρόμοιες σφαγές έγιναν σε μια σειρά άλλες επαρχίες, ειδικά στην επαρχία της Καντώνας και στην εσωτερική Μογγολία.

Η Πολιτιστική Επανάσταση έληξε επίσημα στο Ενατο Συνέδριο του ΚΚΚ τον Απρίλιο του 1969. Κάποιες συμπλοκές με ρώσικα στρατεύματα στα βόρεια σύνορα τον προηγούμενο μήνα φαίνεται ότι ήταν ο τελικός παράγοντας που έκανε τα διάφορα κομμάτια της γραφειοκρατίας να ζητήσουν να μπει ένα τέρμα. Σοβαρές όμως ταραχές θα συνέχιζαν για αρκετό καιρό στις απομακρυσμένες επαρχίες. Μόνο το 1971 η άρχουσα τάξη ξαναπήρε τον πλήρη έλεγχο.

Το μέγεθος αυτών των ταραχών μπορεί να φανεί από μια διαταγή που στάλθηκε από το Πεκίνο στην επαρχία Σανξί τον Ιούλιο του 1969. Αυτή η δια-

ταγή απαγόρευε ρητά το κρύψιμο, την ανταλλαγή και τη μεταφορά όπλων, τη χρησιμοποίηση κρατικών εργαστήριων για κατασκευή όπλων για προσωπική χρήση, το σαμποτάζ των οδικών και σιδηροδρομικών συγκοινωνιών, τη λεηλασία των τραπεζών και τέλος την οργάνωση των απεργιών. Παρόλα αυτά, δόθηκαν εγγυήσεις στους απεργούς, ότι δεν θα υπάρξουν ατομικά αντίποινα, αν επιστρέψουν στη δουλειά μέσα σ'ένα μήνα (14). Ηταν σαφής η αδυναμία της γραφειοκρατίας να σπάσει όλες τις απεργίες χρησιμοποιώντας βία.

1976: Η άνοδος του Ντενγκ και των "εκσυγχρονιστών"

Ηταν σαφές, ότι η βίαιη αντίσταση απέναντι στην άρχουσα τάξη δεν ήταν "δουλειά μιας χούφτας κακοποιών στοιχείων", αλλά αποτέλεσμα μαζικής δράσης. Παρόλο που ο φόβος για την αντιπολίτευση από τα κάτω μπόρεσε προσωρινά να ενοποιήσει όλα τα κομμάτια της άρχουσας τάξης, η καταστροφή που προκλήθηκε από τη Πολιτιστική Επανάσταση και το γεγονός ότι αυτή δεν έλυσε καμμιά από τις διαφορές, σήμαινε ότι η σύγκρουση ανάμεσα στις αντίπαλες πτερύγες απλώς αναβαλλόταν για αργότερα.

Σαν επακόλουθο της Πολιτιστικής Επανάστασης η άρχουσα τάξη αντιμετώπισε δυο θεμελιώδη προβλήματα. Και τα δυο έθεταν υπό αμφισβήτηση την στρατηγική του Μάο για την ανάπτυξη της κινέζικης οικονομίας.

Το πρώτο ήταν το καθήκον για το ξαναχτίσιμο του κόμματος και της κρατικής μηχανής. Η αποκατάσταση της θρυματισμένης εμπιστοσύνης μέσα στην στρατιά των κατωτέρων αξιωματούχων που στελέχωναν τους δυο αυτούς μηχανισμούς ήταν ένα δύσκολο έργο.

Η στρατηγική του Μάο που μέχρι τότε ήταν να τους κρατάει σε ετοιμότητα μέσα από ένα πρόγραμμα από διαρκείς - και αντιφατικές- καμπάνιες θα απέβαινε σίγουρα αντιπαραγωγική. Αυτό που ήθελαν οι αξιωματούχοι που επέστρεφαν στα γραφεία τους ήταν ειρήνη και ησυχία και μια ηγεσία στο Πεκίνο που θα ήξερε τι της γίνεται τουλάχιστον για τα επόμενα δυο χρόνια.

Το δεύτερο πρόβλημα ήταν η οικονομία. Σε πολλούς γραφειοκράτες ήταν προφανές ότι χρειαζόταν μια μεγάλη περίοδος φιλελεύθερης οικονομι-

κής πολιτικής για να διορθωθεί απλά και μόνο η ζημιά που είχε γίνει τα λίγα τελευταία χρόνια, όπως ακριβώς είχε γίνει μετά από το "Μεγάλο Αλμα". Για ένα τμήμα της άρχουσας τάξης, το τμήμα που αντιπροσωπευόταν στην αρχή από τον Τσου Εν Λάι και μετά από τον Ντενγκ Ξιάο Πινγκ - αυτό που χρειαζόταν ήταν μια βαθύτερη αμφισβήτηση της ορθοδοξίας.

Ενα από τα σημαντικότερα θύματα της Πολιτιστικής Επανάστασης ήταν η κινέζικη επιστήμη και η τεχνολογία. Για τέσσερα χρόνια ούτε ένας φοιτητής δεν είχε αποφοιτήσει, ενώ οι περισσότεροι κινέζοι επιστήμονες είχαν περάσει εκείνα τα χρόνια καθαρίζοντας χοιροστάσια ή φυτεύοντας ρύζι. Η στρατηγική του Μάο να φτάσουν στα επίπεδα της διεθνούς οικονομίας με μια ανάπτυξη στα πλαίσια της "κλειστής οικονομίας" φαινόταν τώρα ότι δεν μπορούσε να λειτουργήσει. Ακόμη περισσότερο, με το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στη δεκαετία του '70 και την πραγματική απειλή για ένοπλη σύρραξη με την ΕΣΣΔ (η στρατιωτική ένταση στα βόρεια σύνορα αυξανόταν συνέχεια με σταθερό ρυθμό από τις συγκρούσεις του Μαρτίου του '69 και μετά), η πίεση για ανταγωνιστικότητα έγινε μεγαλύτερη από ποτέ. Τώρα ο Τσου Εν Λάι υποστήριζε ότι αυτό μπορούσε να γίνει μόνο αν άνοιγαν οι πόρτες της οικονομίας στον Δυτικό καπιταλισμό, ειδικά στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία για να αποκτήσουν εξελιγμένα μηχανήματα και τεχνολογία. Μια τέτοια στρατηγική ήταν σίγουρο ότι θα ξεσήκωνε την αντίδραση αυτών που είχαν κυριαρχήσει στην εξουσία κατά την διάρκεια της Πολιτιστικής Επανάστασης.

Πάνω από όλες τις πτέρυγες στεκόταν η αινιγματική και δολοπλόκα φιγούρα του Μάο που ήταν πια αρκετά γέρος, ικανός όμως ακόμη να βάζει την μια πτέρυγα να τσακώνεται με την άλλη ώστε να μεγιστοποιεί τη δική του δύναμη. Ηταν φανερό στους αντιπάλους του, ότι ο Μάο δεν είχε καμιά συγκεκριμένη στρατηγική για την δεκαετία του '70. Ηταν όμως επίσης φανερό ότι καμμία πτέρυγα δεν θα μπορούσε να επιβάλει την θελησή της πάνω σ'ολόκληρη την άρχουσα τάξη πριν το θανατό του.

Τα επόμενα έξι χρόνια εμφανίζονται και αναπτύσσονται μια σειρά από εξαιρετικά σύνθετες και βίαιες φραξιονιστικές διαμάχες, καθώς η κάθε ομάδα μηχανορραφούσε προκειμένου να πετύχει έστω και μια προσωρινή επικράτηση πάνω στις άλλες. Ο Λιν Πιάο, ο εκλεκτός του Μάο για την διαδοχή, δολοφονήθηκε μαζί με τα μέλη της οικογενείας του. Ο Ντενγκ Ξιάο Πινγκ ανέβηκε στην εξουσία, έχασε τη θέση του και αναρριχήθηκε ξανά. Τελικά το αποφασιστικό σπάσιμο αυτής της αλυσίδας ήρθε, όχι μέσα από την άρχουσα τά-

Ο Τσου Εν Λάι με τον πρόεδρο των ΗΠΑ, Νίξον. Τα "ανοίγματα" της κινέζικης άρχουσας τάξης είχαν ξεκινήσει όταν στην ηγεσία της βρισκόταν ο Μάο.

ξη, αλλά από μια εξέγερση στους δρόμους, που ήταν η πιο σημαντική πρόκληση για το καθεστώς από την εγκαθίδρυσή του. Στις συγκρούσεις της Τιενανμέν τον Απρίλιο του '76: μόνο στο Πεκίνο, πάνω από 100.000 άνθρωποι πήραν μέρος σε άγριες μάχες με την αστυνομία, την πολιτοφυλακή και το στρατό.

Ο σπινθήρας των συγκρούσεων άναψε όταν η αστυνομία απομάκρυνε από τη θέση τους τα στεφάνια που είχαν τοποθετηθεί στο μνημείο της πλατείας Τιενανμέν και είχαν τοποθετηθεί εκεί στη μνήμη του Τσου Εν Λάι. Ο Τσου Εν Λάι, που είχε πεθάνει τον προηγούμενο χρόνο, θεωριόταν ο μοναδικός άνθρωπος που μπορούσε να μετριάσει τις υπερβολές του Μάο. Οταν η αστυνομία όρμησε για να διαλύσει τα πλήθη που είχαν μαζευτεί και απαιτούσαν να μπουν ξανά τα στεφάνια στη θέση τους, ξέσπασε η σύγκρουση. Γρήγορα απλώθηκε σ'όλη την πλατεία. Οι συγκρούσεις κράτησαν ολόκληρη τη μέρα. Κάηκαν περιπολικά και αστυνομικά τμήματα. Οι στρατιώτες αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν καθώς δέχονταν καταιγισμό από πέτρες, ενώ καταστράφηκαν και σταθμοί της πολιτοφυλακής. Σταμάτησαν μόνο αργά τη νύχτα πια, όταν εκατοντάδες άνθρωποι που παρέμεναν στην πλατεία ξυλοκοπήθηκαν μέχρι θανάτου από την αστυνομία, που τελικά "αποκατέστησε την τάξη". Παρόμοιες εξεγέρσεις αναφέρθηκαν στις πόλεις Χανγκξού, Νανίνγκ, Τσενγκζού, Κουνμίνγκ και Κουιγιάνγκ καθώς και στις επαρχίες Ανχούι και Κουανγκξί (15).

Μπορούμε να μαντέψουμε την έκταση του πανικού της άρχουσας τάξης.

Οι συγκρούσεις του Πεκίνου έγιναν σε απόσταση ενός χιλιομέτρου από το περιχαρακωμένο κομμάτι της πόλης όπου ζούσαν οι ανώτατοι γραφειοκράτες και όπου ο Μάο βρισκόταν στο κρεββάτι ετοιμοθάνατος. Ενωσαν τις γραμμές τους αμέσως ενάντια σ'αυτή την απειλή που ερχόταν από τους δρόμους. Ο Ντενγκ Ξιάο Πινγκ θεωρήθηκε υπεύθυνος για τις εξεγέρσεις και αυτόματα έπεσε σε δυσμένεια. Ξέσπασε ένα μαζικό κύμα καταστολής και περισσότεροι από 120.000 συνελήφθησαν στο Πεκίνο μόνο.

Αλλά η αποπομπή του Ντενγκ κράτησε πολύ λίγο. Ανεξάρτητα από το αν είχε σχεδιάσει τις συγκρούσεις, ήταν φανερό ότι γίνονταν μαζικές διαδηλώσεις υποστήριξής του και ενάντια στους υποστηρικτές του Μάο, της ομάδας δηλαδή που έγινε γνωστή σαν "Συμμορία των Τεσσάρων" (16). Το συμπέρασμα που έβγαλαν οι περισσότεροι γραφειοκράτες ήταν ότι η "Συμμορία" έπρεπε να φύγει από την εξουσία. Οντας, τελείως αντιπαθείς ακόμη και ανάμεσα στους πιο σκληροπυρηνικούς οπαδούς του Μάο (που ήξεραν ν'αναγνωρίζουν ένα πλοίο που βυθίζεται), οι τέσσερις της "Συμμορίας" γαντζώθηκαν στην εξουσία μόνο χάρη στην υποστήριξη του Μάο. Μα το Σεπτέμβριο του '76 ο Μάο πέθανε.

Ενα μήνα μετά η "Συμμορία" συνελήφθη υπό την απειλή των όπλων και ακολούθησαν οι καθιερωμένες πια αποκηρύξεις: ότι ήταν για χρόνια πράκτορες του Δυτικού ιμπεριαλισμού, άσπονδοι εχθροί του Μάο και συνωμοτούσαν ενάντια σε αυτά για τα οποία ο ίδιος αγωνίστηκε και ακόμη ότι ήταν υπεύθυνοι για όλα τα εγκλήματα της Πολιτιστικής Επανάστασης. Ο προπαγανδιστικός μηχανισμός που είχαν χτίσει κατά την διάρκεια της Πολιτιστικής Επανάστασης και τον οποίο είχαν χρησιμοποιήσει με τόση επιτυχία ενάντια στους εχθρούς τους, τώρα έστρεφε ακριβώς τον ίδιο χείμαρρο από βρισιές και ψέμματα ενάντια στους ίδιους.

Οπως παραδέχτηκε ένας Καναδός μαοϊκός που ήταν ήταν αντίθετος με την "Συμμορία των 4":

"...η επίσημη εφημερίδα του κόμματος, η Λαϊκή Ημερήσια χρησιμοποίησε την ίδια γλώσσα για να περιγράψει τους Τέσσερις και τα εγκλήματά τους σαν κι αυτή που είχε χρησιμοποιήσει για να καταδικάσει το Ντενγκ Ξιάο Πινγκ μερικούς μήνες νωρίτερα. Δεν θα έπεφτε έξω κάποιος, αν διαπίστωνε ότι μερικές φορές τα άρθρα είχαν απλά ξαναγραφεί με τις κατάλληλες αλλαγές στα ονόματα για να ταιριάζουν με τις νέες περιστάσεις" (17).

Με τον Μάο νεκρό και τους κοντινούς του υποστηρικτές στη φυλακή, το πεδίο ήταν ελεύθερο για την "εκσυγχρονιστική" πτέρυγα της άρχουσας τάξης, υπό την ηγεσία του Ντενγκ Ξιάο Πινγκ, για να επιβάλει την κυριαρχία της μέσα στην άρχουσα τάξη σαν σύνολο. Ηδη από το 1978 ο Ντενγκ είχε κάμψει και την υπόλοιπη αντιπολίτευση και έβαλε πλώρη για τη συστηματική αποδιάρθρωση της μαοϊκής οικονομικής στρατηγικής. Η κλειστή οικονομία θα έδινε τη θέση της σε ένα άνοιγμα στο δυτικό και γιαπωνέζικο καπιταλισμό και ο "σοσιαλισμός της αγοράς" θα γινόταν πλέον ο μόνος στόχος της άρχουσας τάξης για να ξεκολλήσει η Κίνα από τη στασιμότητα και την φτώχια, που ήταν η κληρονομιά του Μάο.

Μετά τον Μάο

Οι "εκσυγχρονιστές" ήρθαν στην εξουσία στα τέλη του '78, κύρια επειδή καμμιά άλλη πτέρυγα δεν είχε να προσφέρει μια συνεπή και συνεκτική στρατηγική στην άρχουσα τάξη. Η ακριβής στιγμή της επικράτησής τους όμως είχε να κάνει με ένα άλλο αντιπολιτευτικό κίνημα στους ανάβλυσε ξανά από τους δρόμους: το κίνημα της "Δημοκρατίας του Τοίχου".

Αυτό το κίνημα στηρίχτηκε σε μικρές ομάδες αντιφρονούντων που συσπειρώθηκαν μετά τις συγκρούσεις του '76. Μερικές απ'αυτές είχαν διασυνδέσεις με παλιότερες ομάδες πρώην ερυθροφρουρών. Επιδίωκαν να κερδίσουν μαζική υποστήριξη μέσα από τη νεολαία που είχε εξοριστεί στην ύπαιθρο την περίοδο 1969-74 και που από το 1977 και μετά είχε αρχίσει να επιστρέφει παράνομα στις πόλεις. Στα τέλη του '78 υπολογιζόταν ότι υπήρχαν 10.000 πρώην εξόριστοι στο Πεκίνο μόνο. Κοιμόντουσαν όπου έβρισκαν και ζούσαν από τη ζητιανιά, τη ληστεία ή την πορνεία.

Οι αγωνιστές του κινήματος δεν είχαν μια πλήρως αναπτυγμένη πολιτική ανάλυση και οι διαφορές μεταξύ τους ήταν μεγάλες - αν και σπάνια εκφράζονταν ανοικτά. Εκτισαν το κίνημα γύρω από μια σειρά βασικά αιτήματα: περισσότερη δημοκρατία, απελευθέρωση και αποκατάσταση όλων αυτών που φυλακίστηκαν κατά τη διάρκεια της Πολιτιστικής Επανάστασης, απόλυση των υπευθύνων για την κατάπνιξη της εξέγερσης του '76 και τερματισμό της λογοκρισίας. Γι'αυτό υποστήριξαν χωρίς όρους τον Ντενγκ Ξιάο Πινγκ στη διαμάχη του ενάντια στους εναπομείναντες σκληροπυρηνικούς μαοϊκούς.

Αλλά ενώ υποστήριζαν τον Ντενγκ, δεν ήταν διατεθειμένοι να κάνουν στην άκρη και να τον περιμένουν. Στις αρχές του 1978 ένας χείμαρρος από εφημερίδες τοίχου εμφανίστηκε στο Πεκίνο και σ'άλλες πόλεις βάζοντας τα αιτήματά τους, που πολλά από αυτά εναρμονίζονταν με την επίθεση που διεξάγανε οι "εκσυγχρονιστές". Μπορεί να ήταν αλήθεια ότι το κίνημα είχε την

σιωπηρή τουλάχιστον υποστήριξη από μερικά μέλη της άρχουσας τάξης. Αλλά είναι επίσης αλήθεια, ότι πολλοί από τους αγωνιστές έβλεπαν τα αιτήματά τους σαν τα πρώτα βήματα μόνο ενός πλατύτερου μετασχηματισμού της κινέζικης κοινωνίας.

Στη σύσκεψη της ανώτατης ηγεσίας, που έκανε αποδεκτή την άνοδο των "εκσυγχρονιστών" στην εξουσία, ανακοινώθηκε και μια αλλαγή στην επίσημη άποψη για τις συγκρούσεις του 1976. Τώρα παρουσιάζονταν με θετικό τρόπο σαν μια γνήσια εκδήλωση του λαϊκού μίσους για τη "Συμμορία των Τεσσάρων". Κατά τη διάρκεια της σύσκεψης φυσικά είχε πολλαπλασιαστεί ο αριθμός των εφημερίδων τοίχου και μετά από την ανακοίνωση οι αγωνιστές άρχισαν να συγκεντρώνονται ανοιχτά σε μια περιοχή του δυτικού Πεκίνου. Ο "Τοίχος της Δημοκρατίας" στο κέντρο αυτής της περιοχής έγινε ο χώρος για ασταμάτητες συζητήσεις και αντιπαραθέσεις πάνω στη πολιτική, την τέχνη και τον πολιτισμό.

Η ελευθερία του να μιλάς χωρίς το φόβο της σύλληψης, η δίψα για ιδέες και η ανάγκη να ειπωθεί η αλήθεια για τα δέκα προηγούμενα χρόνια σύντομα έδειξε, ότι οι εφημερίδες τοίχου δεν έφταναν σαν μέσο επικοινωνίας. Την άνοιξη του '79 δεκάδες έντυπα τυπωμένα στο χέρι κυκλοφορούσαν σε όλες τις μεγάλες πόλεις. Καθώς το κίνημα αναπτυσσόταν, οι αγωνιστές πέρασαν από τη συζήτηση στη δράση. Οργανώθηκαν διαδηλώσεις που απαιτούσαν να πάρει μέτρα το κράτος, ειδικά πάνω στο θέμα αυτών που είχαν εξοριστεί στην ύπαιθρο. Καθώς οι αρχές αγνόησαν τα αιτήματα, οι διαδηλώσεις μεγάλωναν, γίνονταν πιο μαχητικές και απλώνονταν και σ'άλλες πόλεις έξω από το Πεκίνο.

Η αντίδραση του Ντενγκ Ξιάο Πινγκ ήταν να απαιτήσει να πάψει το κίνημα να "δημιουργεί προβλήματα" και να αυτοπεριοριστεί στη συζήτηση πιο ανώδυνων θεμάτων. Σαν απάντηση, ο Βέι Τζινγκ Σένγκ εκδότης ενός από τα σημαντικότερα περιοδικά του κινήματος, έγραψε:

"Θέλει ο Ντενγκ Ξιάο Πινγκ δημοκρατία; Οχι, δεν θέλει. Είναι απρόθυμος να αντιληφθεί τη δυστυχία του απλού λαού. Θεωρεί την πάλη για δημοκρατικά δικαιώματα σαν πράξεις ταραχοποιών που πρέπει να κατασταλούν. Το να καταφεύγει σε τέτοια μέτρα για να αντιμετωπίσει τους ανθρώπους που κριτικάρουν την λανθασμένη κοινωνική πολιτική και απαιτούν κοινωνική εξέλιξη, δείχνει ότι η κυβέρνηση φοβάται πάρα πολύ αυτό το λαϊκό κίνημα" (18).

Δυο βδομάδες αργότερα η κυβέρνηση απέδειξε πόσο δίκιο είχε ο Βέι: τον συνέλαβε και αυτόν, καθώς και τα άλλα μέλη του κινήματος που πήγαν

να ζητήσουν την απελευθέρωσή του. Η καταστολή, παρότι μετριάστηκε κάπως - με δηλώσεις ότι το κίνημα θα γινόταν ανεκτό αν λειτουργούσε μέσα στα όρια που θα έθετε το ίδιο το κράτος - δυνάμωσε περισσότερο μέσα στο 1979. Για τον Ντενγκ η "Δημοκρατία του Τοίχου" είχε εκπληρώσει το σκοπό της, αλλά ήταν απρόθυμος να χαλάσει το διεθνές του κύρος σαν φιλελεύθερος, καταφεύγοντας στην ανοικτή καταστολή τόσο γρήγορα.

Ομως το κίνημα αρνήθηκε να φύγει απ'τη μέση και δεν δέχτηκε να του υπαγορεύουν τον τρόπο δράσης του. Στις αρχές του 1980 όλες οι εφημερίδες τοίχου και τα ανεπίσημα περιοδικά απαγορεύτηκαν. Παρόλα αυτά οι αγωνιστές, όχι μόνο έμαθαν πώς να επιβιώνουν στη παρανομία, αλλά επέκτειναν ακόμη περισσότερο την οργάνωση και την επιρροή τους. Το Σεπτέμβριο του 1980 έγινε στην πόλη Γκουριγκζό μια συνάντηση αντιπροσώπων από περισσότερα από πενήντα παράνομα περιοδικά. Τον επόμενο μήνα έγιναν δυο σημαντικές φοιτητικές διαδηλώσεις. Κάτω από την επίδραση της ανόδου της Αλληλεγγύης στην Πολωνία, κομμάτια του κινήματος στράφηκαν στην οργάνωση των εργοστασιακών εργατών. Φτάνοντας το 1981, υπήρχαν αναφορές για ύπαρξη ανεπίσημων συνδικάτων στις πόλεις Σανγκάη, Βουχάν και Ξιάν. Δεν επρόκειτο να κρατήσουν πολύ. Αρχισαν μεγάλης έκτασης εκκαθαρίσεις, οι οποίες τελικά διέλυσαν το κίνημα το 1983.

Οι διώξεις, σύμφωνα με τις επίσημες ανακοινώσεις, στρέφονταν ενάντια στον "χουλιγκανισμό", έναν όρο που περιλάμβανε τα πάντα: από οποιασδήποτε μορφής αντιπολίτευση, μέχρι τους κοινούς εγκληματίες. Οι δημόσιες εκτελέσεις και οι μαζικές εκτοπίσεις νεαρών εργατών άρχισαν να πολλαπλαζιάζονται. Μόνο στο Πεκίνο τον Αύγουστο του 1983 γινόταν κατά μέσο όρο μια εκτέλεση τη μέρα. Κανένα στοιχείο δεν έχει δοθεί ποτέ για τον αριθμό των εκτελέσεων σε εθνικό επίπεδο, αλλά σίγουρα πρέπει να έφτασε σε επίπεδο δεκάδων χιλιάδων.

Οι καινούργιοι ηγέτες της Κίνας μπορούσαν να διαλύσουν το κίνημα χρησιμοποιώντας φυσική βία, δε μπορούσαν όμως να εξαλείψουν τις συνθήκες της φτώχιας και της απελπισίας που το είχαν γεννήσει. Ούτε μπορούσαν να καταργήσουν τις εσωτερικές διασπάσεις τους, που έδιναν τη δυνατότητα στους αντιπολιτευόμενους να οργανώνονται. Το κίνημα της "Δημοκρατίας του Τοίχου" μπόρεσε να αναπτυχθεί το 1978 εξαιτίας των αντιπαραθέσεων μέσα στην άρχουσα τάξη μεταξύ των "εκσυγχρονιστών" και των οπαδών του Μάο. Το 1981 παρόμοιες αντιπαραθέσεις άνοιγαν και μεταξύ των ίδιων των "εκσυγχρονιστών", καθώς οι αντιφάσεις στην οικονομική πολιτική τους άρχι-

σαν να βγαίνουν στην επιφάνεια.

Το 1978 οι "εκσυγχρονιστές" ξεκίνησαν ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μετασχηματισμού της κινέζικης οικονομίας με στόχο το διπλασιασμό της βιομηχανικής και αγροτικής παραγωγής μέχρι το 2000. Υπήρχαν δυο βασικά στοιχεία σ'αυτή την στρατηγική. Το πρώτο ήταν η μαζική εισαγωγή βιομηχανικών μηχανημάτων και τεχνολογίας, έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί γρήγορα το ζήτημα της τεχνολογικής καθυστέρησης της χώρας. Το δεύτερο ήταν μια γενική αναδιοργάνωση της εσωτερικής οικονομίας, με στόχο τη σταθερή ελλάτωση του κρατικού ελέγχου πάνω στην παραγωγή και τις επενδύσεις και τελικά την αντικατάστασή του από την λειτουργία των "δυνάμεων της αγοράς". Μ'αυτό τον τρόπο πίστευαν ότι η οικονομία θα γινόταν πραγματικά ανταγωνιστική σαν σύνολο.

Από τις αρχές του 1980 έπαψαν να δίνουν ιδιαίτερη σημασία στο πρώτο στοιχείο - τις βιομηχανικές εισαγωγές. Ο βασικός λόγος ήταν ότι η άρχουσα τάξη ανακάλυψε πολλές φορές ότι δεν μπορούσε να πληρώσει τις παραγγελίες που είχε κάνει στο εξωτερικό. Το 1979-80, το 1983 και το 1985 έγιναν μεγάλες περικοπές στις αγορές απ'το εξωτερικό. Κάθε γύρος περικοπών άφηνε πίσω του μια σειρά εργοστασίων μισοτελειωμένων και εγκαταλλειμένων. Από την άλλη, αυτό σήμαινε ότι οι Δυτικοί και Γιαπωνέζοι καπιταλιστές άρχισαν να γίνονται όλο και πιο επιφυλλακτικοί απέναντι σε τέτοια σχέδια.

Στο κέντρο της προσοχής μπήκε τώρα η ανάπτυξη του λεγόμενου "σοσιαλισμού της αγοράς". Αναμφίβολα αυτό οδήγησε σε μεγάλες αυξήσεις στην παραγωγή και στους μεγαλύτερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης που επιτεύχθηκαν ποτέ από το 1949.

Παρόλα αυτά, καθώς αυτή η στρατηγική προχώρησε, έγινε φανερό ότι η άρχουσα τάξη απλώς αντικατέστησε ένα σύνολο άλυτων οικονομικών προβλημάτων με ένα άλλο αντίστοιχο.

Αρχικά οι πιο εντυπωσιακές πρόοδοι καταγράφτηκαν στη γεωργία. Κάτω από το σύστημα της "υπευθυνότητας του νοικοκυριού" που πρωτοεφαρμόστηκε το 1978 και που τώρα καλύπτει όλη τη χώρα, τα παλιά κολλεκτιβοποιημένα αγροκτήματα καταργήθηκαν. Στη θέση τους κάθε οικογένεια παίρνει ένα κομμάτι γης, όπου καλλιεργεί οτιδήποτε αυτή επιλέξει. Συνάπτει συμφωνία με το κράτος να παραδίδει ένα ποσοστό υπό μορφή φόρων. Το υπόλοιπο της παραγωγής ανήκει στην οικογένεια, η οποία μπορεί να το καταναλώσει ή να το πουλήσει στην ελεύθερη αγορά.

Το αποτέλεσμα ήταν μια εντυπωσιακή αύξηση και της παραγωγής και της

παραγωγικότητας. Από το 1978 εως το 1983 το αγροτικό προϊόν αυξήθηκε πάνω από 60%, ενώ το μέσο εισόδημα υπερδιπλασιάστηκε. Μεγάλο μέρος αυτού του αυξημένου εισοδήματος πήγαινε για την ανάπτυξη αγροτοβιομηχανικών επιχειρήσεων, οι οποίες απασχολούσαν όσους είχαν μείνει χωρίς γη.

Ομως οι αγρότες πλήρωσαν ακριβά τα κέρδη τους. Η πρόθεση του κράτους να μειώσει τα ποσά που το ίδιο έπρεπε να επενδύσει στη γεωργία, σήμαινε ότι τα αυξημένα εισοδήματα έπρεπε να επενδυθούν σε αγροτικά μηχανήματα, αρδευτικά έργα, λιπάσματα κλπ. Το μικρό όμως μέγεθος των περισσότερων οικογενειακών κτημάτων κάνει τέτοιου είδους επενδύσεις τελείως αντιοικονομικές. Ηδη από τα μέσα της δεκαετίας του '80, οργώνεται και σπέρνεται με μηχανικό τρόπο πολύ λιγότερη γη απ'ότι το 1978. Εχει επίσης μειωθεί η χρήση της άρδευσης και των χημικών λιπασμάτων.

Μ'άλλα λόγια η αύξηση του προϊόντος έχει προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από το γεγονός ότι οι αγρότες δούλευαν πολύ σκληρότερα απ'ότι στο παρελθόν. Αυτό με τη σειρά του σήμαινε ότι οι ρυθμοί ανάπτυξης των αρχών της δεκαετίας του '80 δεν μπορούσαν να διατηρηθούν. Κι ακόμη, επειδή μειώνονταν συνεχώς εκτάσεις αγροτικής γης αφού χρησιμοποιούνταν για βιομηχανικούς λόγους, ήταν αναμενόμενο ότι με στάσιμους τους ρυθμούς ανάπτυξης, το παραγωγικό προϊόν σύντομα θα έπεφτε.

Το κοινωνικό κόστος είναι ακόμη μεγαλύτερο. Στα περισσότερα χωριά δεν υπάρχει κανενός είδους κοινωνική πρόνοια - οι γιατροί έχουν μετατραπεί σε ιδιώτες επιχειρηματίες. Η πτώση του μορφωτικού επιπέδου είναι ιλλιγιώδης, καθώς οι γονείς αναγκάζουν τα παιδιά να σταματήσουν το σχολείο για να δουλέψουν στο οικογενειακό αγρόκτημα. Μέσα σε πέντε χρόνια, από το 1978 ως το 1983 οι εγγραφές μαθητών στα γυμνάσια της υπαίθρου έπεσαν από το 46% στο 30% των παιδιών σχολικής ηλικίας (19). Και ας μην ξεχνάμε ότι ο αριθμός των εγγραφών είναι ψηλότερος από τον αριθμό αυτών που πραγματικά παρακολουθούν.

Η θέση των γυναικών στην ύπαιθρο έχει επίσης χειροτερέψει. Με το παλιό σύστημα της συλλογικής εργασίας στα αγροκτήματα, παρότι η γυναικεία εργασία αμοιβόταν μόνο στο 80-90% της ανδρικής, οι γυναίκες είχαν τουλάχιστον θεωρητικά ένα εισόδημα που τους εξασφάλιζε ανεξαρτησία (στη πράξη βέβαια ο μισθός της γυναίκας καταβαλόταν στο σύζυγο ή στο μεγαλύτερο γιό). Τώρα ούτε θεωρητικά δεν ισχύει κάτι τέτοιο. Οπως λέει η Μάρτζερυ Γουλφ που ασχολήθηκε με το γυναικείο ζήτημα στην Κίνα:

"...οι νέες οικονομικές ρυθμίσεις στην ύπαιθρο γυρνάνε τις γυναίκες στην κατάσταση που ίσχυε πριν την Απελευθέρωση σε σχέση με τα μέσα παραγωγής. Τώρα αντί να δίνει αναφορά στον αρχηγό της ομάδας για τις εργασίες που έχει αναλάβει... η γυναίκα θα βρίσκεται κάτω από την επίβλεψη του άντρα-αφέντη του δικού της νοικοκυριού. Αυτός θα αποφασίζει πότε εκείνη θα δουλέψει, τι θα κάνει και πότε μπορεί να ξεκουραστεί" (20).

Τέλος το καινούργιο σύστημα έχει αυξήσει τρομακτικά το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών στα χωριά επειδή βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά στη εντατικοποίηση της εργασίας και όχι σε νέες επενδύσεις. Οι περιοχές που επωφελήθηκαν ήταν αυτές που ξεκίνησαν έχοντας ευνοϊκές φυσικές συνθήκες και σχετικά ψηλό επίπεδο επενδεδυμένου κεφαλαίου. Ορισμένα τμήματα των επαρχιών του Ζεγιάνγκ και του Γιανγκσού είναι τώρα από τις πιο ευημερούσες περιοχές της Κίνας, με βιοτικό επίπεδο ψηλότερο κι απ'αυτό που υπάρχει στις πόλεις. Ομως, στις φτωχότερες και πιο καθυστερημένες περιοχές δεν έχει αλλάξει σχεδόν τίποτα. Αλλά παρότι είναι γεγονός ότι σε μια φτωχή περιοχή όλοι είναι φτωχοί, το αντίθετο δεν ισχύει. Ακόμη και στις πιο πετυχημένες περιοχές εξακολουθούν να υπάρχουν μάζες χωρικών βουτηγμένες στη φτώχια.

Αυτές οι ανισότητες είναι οι πιο ανησυχητικές για το κράτος, επειδή είναι άμεσα ορατές από τον κόσμο. Η απάντηση της άρχουσας τάξης όμως σ'αυτή τη κατάσταση είναι κυνική. Ενας ανώτερος υπουργός υποστήριξε:

"Το να πετύχεις ευημερία για όλους δεν σημαίνει ότι όλοι ταυτόχρονα θα έχουν ψηλά εισοδήματα ή ότι θα απολαμβάνουν το ίδιο επίπεδο πλούτου. Τα ιστορικά διδάγματα μας λένε ότι η επιδίωξη ίσης ευημερίας για όλους γεννά μόνο ισοπέδωση και φτώχια για όλους." (21)

Η ίδια η επιτυχία όμως του "συστήματος υπευθυνότητας" τους έχει αναγκάσει επανειλημένα να υπαναχωρήσουν απ'αυτή τους τη στάση. Ακριβώς επειδή έχουν λειτουργήσει οι "δυνάμεις της αγοράς", οι τιμές των τροφίμων στις πόλεις αυξάνονται συνέχεια από το 1978 (με ρυθμό 20% περίπου το χρόνο), με αποτέλεσμα να ασκούν τεράστιες πιέσεις πάνω στους μισθούς. Η άρχουσα τάξη αναγκάστηκε να παραχωρήσει γενικές αυξήσεις μισθών απλώς και μόνο για να παρακολουθήσουν το ρυθμό του πληθωρισμού. Από την άλλη μπορεί να κάνει ελάχιστα ή και τίποτε για να ελέγξει τις αυξήσεις στις τιμές των τροφίμων, αφού τώρα τα περισσότερα από αυτά πουλιούνται στην ελεύθερη αγορά.

Επιπλέον, η προσφορά σταριού (που ακόμα είναι βασικό στοιχείο διατροφής των Κινέζων) έχει πέσει από το υψηλό επίπεδο που παρουσίασε το 1984. Επειδή οι τιμές των προϊόντων των άλλων καλλιεργειών (ειδικά των "βιομηχανικών" όπως το βαμβάκι, ο καπνός και η γιούτα) είναι μόνιμα ψηλότερες απ'αυτή του σταριού, οι αγρότες έχουν αρχίσει να εγκαταλείπουν την παραγωγή του. Το 1985 το κράτος αναγκάστηκε να εισάγει σύστημα μεγάλων επιδοτήσεων για τους παραγωγούς σταριού, χωρίς επιτυχία όμως, αφού την επόμενη χρονιά η έκταση της γης στην οποία καλλιεργείται σιτάρι μειώθηκε και πάλι σε δέκα επαρχίες. Το πρόβλημα μπορεί να λυθεί μόνο απορροφώντας κι άλλα κονδύλια από τα κρατικά ταμεία, με συνέπεια να μειώνονται τα διαθέσιμα ποσά για βιομηχανικές επενδύσεις. Το άκρο αντίθετο δηλαδή από αυτό στο οποίο υποτίθεται στόχευαν οι μεταρρυθμίσεις στη γεωργία. Αν το βασικό πρόβλημα της γεωργίας ήταν η στασιμότητα, στη βιομηχανία ήταν η υπερβολικά γρήγορη ανάπτυξη. Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 επιτράπηκε σε πολλούς διευθυντές εργοστασίων να κρατάνε τα κέρδη τους και στη συνέχεια να τα επενδύουν όπως αυτοί νομίζουν καλύτερα. Το αποτέλεσμα ήταν ένας εντυπωσιακός και σταθερά αυξανόμενος ρυθμός βιομηχανικής ανάπτυξης. Ανάμεσα στο 1983 και το 1985 η αύξηση του προϊόντος ήταν ίση με το συνολικό εθνικό προϊόν της Κορέας εκείνες τις δυο χρονιές.

Αλλά αυτός ο εξωφρενικός ρυθμός ανάπτυξης ξεπέρασε κατά πολύ τα όρια που είχε προβλέψει ο κρατικός σχεδιασμός, δημιουργώντας έτσι τεράστιες ελλείψεις στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών και των πρώτων υλών (και εξαιτίας αυτού βέβαια και τεράστιες σπατάλες). Το έλλειμα του ισοζυγίου πληρωμών έφτασε στα ύψη, καθώς οι εισαγωγές αυξάνονταν συνεχώς με ταχύτερο ρυθμό από ότι οι εξαγωγές. Το 1985 ο ρυθμός βιομηχανικής ανάπτυξης ήταν 18%, τη στιγμή που το τρέχον Πεντάχρονο Πλάνο είχε προϋπολογίσει ένα ρυθμό της τάξης του 8%. Η άρχουσα τάξη ξανάσφιξε τα λουριά επιβάλοντας ξανά πάνω στους διευθυντές τον έλεγχο που είχε πιο πριν αποσύρει και απαίτησε πιο ρεαλιστικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Αυτή η στροφή έφερε αποτελέσματα για μερικούς μήνες μόνο. Τα επίσημα στοιχεία του 1986 έδειξαν ότι και η ανάπτυξη και οι επενδύσεις βρίσκονταν αρκετά ψηλότερα από τα επίπεδα που προβλέπανε τα πλάνα.

Ο βασικός λόγος γι'αυτή τη κατάσταση είναι ότι ο κεντρικός κρατικός μηχανισμός είχε χάσει τον έλεγχό του πάνω στη μάζα των κατώτερων γραφειοκρατών που διαχειρίζονταν την καθημερινή οικονομική ρουτίνα. Οι επενδύσεις που χρηματοδοτούνταν από τον κρατικό προϋπολογισμό κάλυπταν μόνο το 50% του συνόλου των επενδύσεων. Οι τοπικοί διευθυντές και οι γραφειο-

κράτες που έλεγχαν την πλειονότητα των επενδύσεων αποφάσιζαν κυρίως στη βάση των δικών τους ιδιαίτερων (και αντικρουόμενων) συμφερόντων και όχι τόσο στη βάση των συμφερόντων της άρχουσας τάξης σαν σύνολο.

Αυτή η αντίθεση έβρισκε την πλήρη εκφρασή της σ'αυτό που λέγεται "οικονομικό έγκλημα", δηλαδή στις παράνομες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Κάποιες απ'αυτές τις περιπτώσεις είχαν να κάνουν με καθαρά προσωπική πλεονεξία, όπως π.χ. του διευθυντή της ηλεκτρικής εταιρείας που έκοψε το ρεύμα στο θέατρο της πόλης του, επειδή δεν του έδωσε δωρεάν εισητήρια ή τον διευθυντή της εταιρείας γκαζιού που διατηρούσε ιδιωτικά αποθέματα κλέβοντας από τους αγωγούς της εταιρείας. Η συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων όμως ήταν απλώς λειτουργικές εφαρμογές της στρατηγικής του "σοσιαλισμού της αγοράς". Η πρωτοκαθεδρία του "κινήτρου" στη λογική της συνέπεια. Αν το ποσοστό του κέρδους που άφηναν οι λαθραία εισαγόμενες έγχρωμες τηλεοράσεις ήταν μεγαλύτερο απ'αυτό που άφηνε η παραγωγή ραδιοφώνων (και πράγματι έτσι ήταν), τότε οι διευθυντές που νόμιζαν ότι μπορούσαν να τα καταφέρουν διάλεγαν αυτό το δρόμο, παρακάμπτοντας τα "τεχνικά" ζητήματα, όπως ο νόμος (ή το "εθνικό συμφέρον"). Δεν υπήρχε τίποτε το ασυνεπές σ'αυτή τη λογική. Ηταν όμως μια λογική που ο κεντρικός μηχανισμός όφειλε να καταπολεμήσει, αν ήθελε να διατηρήσει τον έλεγχό του πάνω στην οικονομία.

Επειδή το πρόβλημα πήρε επιδημικές διαστάσεις, γύρω στο 1980 η άρχουσα τάξη πέρασε στην επίθεση με μια σειρά εκτελέσεων στις οποίες έδωσε ευρύτερη δημοσιότητα. Οι διευθυντές των εργοστασίων τρομοκρατήθηκαν. Ομως αυτή η τρομοκρατία σήμαινε ότι φοβόντουσαν και οποιαδήποτε καινοτομία μήπως θεωρηθεί "οικονομικό έγκλημα". Μόλις χαλάρωσε αυτή η καμπάνια των εκτελέσεων το πρόβλημα ξαναεμφανίστηκε. Ακολούθησαν κι'άλλες περίοδοι σφιχτής πολιτικής που δεν μπόρεσαν όμως να λύσουν το πρόβλημα. Το μόνο που μπορούσαν να κάνουν ήταν να το συγκαλύπτουν κι αυτό για λίγο διάστημα. Γιατί παρότι η άρχουσα τάξη απ'τη μια δεν μπορούσε να εμπιστεύεται την τοπική γραφειοκρατία, απ'την άλλη δεν είχε και την πολυτέλεια να έρθει σε ρήξη μαζί της. Οι αλλαγές που απαιτούνταν για να γίνει η κινέζικη βιομηχανία ανταγωνιστική με την παγκόσμια οικονομία - κύρια η άνοδος της παραγωγικότητας και η μείωση του εργασιακού κόστους - μπορούσαν να υλοποιηθούν μόνο με την στήριξη αυτών των γραφειοκρατών.

Η διαδικασία της αλλαγής σήμαινε ένα τεράστιο κόστος για την κινέζικη εργατική τάξη. Το 1986, περίπου το 20% των επιχειρήσεων παρουσίαζε ζημιές. Υπήρχε συγκαλυμένη ανεργία καθώς σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα όλες οι επιχειρήσεις είχαν "πλεονάζον" προσωπικό. Για να φτάσουν στα απαιτούμενα επίπεδα η παραγωγικότητα και το κέρδος, χρειάστηκαν απολύσεις μαζικής κλίμακας.

Ο ίδιος ο υπουργός εργασίας έδωσε το 1986 μια εκτίμηση της έκτασης αυτών των απολύσεων: *"15 εκατομμύρια άνθρωποι θα είναι πλεονάζον εργατικό δυναμικό στις κρατικές επιχειρήσεις στα πέντε επόμενα χρόνια"* (22). Δηλαδή περίπου το ένα έκτο της εργατικής τάξης των πόλεων.

Η επίθεση της άρχουσας τάξης προχώρησε πιο πέρα απ'τις μαζικές απολύσεις. Στόχευε σε μια θεμελιακή αλλαγή των εργασιακών συνθηκών. Την κατάργηση της κατοχυρωμένης μονιμότητας της εργασίας και την θεσμοθέτηση των "συμβάσεων υπευθυνότητας", όπου ο μισθός ήταν άμεσα δεμένος με την παραγωγικότητα και οι μη παραγωγικοί εργάτες απολύονταν. Ολα τα κοινωνικά επιδόματα, που μέχρι τότε καταβάλλονταν στους εργάτες απ'τις επιχειρήσεις που δούλευαν (και που ξεπερνούσαν το μέσο ετήσιο μισθό), καταργήθηκαν, επίσης και οι κρατικές επιδοτήσεις στις τιμές των τροφίμων και στις στεγαστικές δαπάνες. Ηταν μια επιτάχυνση της λεγόμενης προσπάθειας να "στηριχτούν στους εαυτούς τους και μόνο".

Αλυτα διλήμματα για την άρχουσα τάξη

Το χάσμα όμως μεταξύ θεωρίας και πράξης ήταν μεγάλο. Παρότι αυτές οι ιδέες κυκλοφορούσαν από το 1980 περίπου, η άρχουσα τάξη είχε προχωρήσει πάρα πολύ προσεκτικά γιατί γνώριζε τους κινδύνους που περικλείουν. Είχαν όμως ταυτόχρονα επίγνωση και των κινδύνων που θα προέκυπταν αν χρονοτριβούσαν κι άλλο. Το κλίμα στη παγκόσμια οικονομία, μέσα στην οποία έπρεπε να ανταγωνιστούν, χειροτέρευε συνέχεια. Οσο περισσότερο αργούσαν να εκδηλώσουν την επίθεσή τους ενάντια στην εργατική τάξη, τόσο περισσότερο πίσω θα έμεναν στον ανταγωνισμό και συνεπώς τόσο πιο συνολική θα ήταν η επιθετική πολιτική που θα χρειαζόταν.

Αυτά ακριβώς τα αποτελέσματα της στρατηγικής του "εκσυγχρονισμού", δημιούργησαν μια βαθειά διάσπαση μέσα στις γραμμές των εκσυγχρονιστών από το 1981.

Το σημείο τριβής ήταν η διαφωνία γύρω από τη φύση, το ρυθμό και την κατεύθυνση της όλης στρατηγικής. Αλλά δεν πρόκειτο για μια διάσταση με-

ταξύ δυο αντιτιθεμένων και ξεκάθαρα προσδιορισμένων στρατηγικών προτάσεων. Ηταν πιο πολύ μια αντανάκλαση των βασικών διλημάτων που αντιμετώπιζε η άρχουσα τάξη.

Για τους "συντηρητικούς", όπως αποκαλούνταν οι αντίπαλοι του Ντενγκ, ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης έπρεπε να καθορίζεται από την καθυστερημένη φύση της Κίνας. Το κράτος έπρεπε να εστιάζει την προσοχή του στην ανάπτυξη τομέων - κλειδιών και η ταχύτητα της ανάπτυξης έπρεπε να είναι τέτοια ώστε να επιτρέπει στην άρχουσα τάξη να διατηρήσει τον έλεγχό της πάνω στη κατεύθυνση και την εξέλιξη της οικονομίας. Γιατί η εξουσία της βασιζόταν αποκλειστικά πάνω σ'αυτό τον έλεγχο. Αν τον έχανε, ποιά θα ήταν πλέον η δύναμή της;

Ηταν ένα καλό ερώτημα στο οποίο οι αντίπαλοι τους δεν είχαν να δώσουν καμμιά εύκολη απάντηση. Η επιχειρηματολογία των τελευταίων αντίθετα, έδινε έμφαση στην αναγκαιότητα του ανταγωνισμού μέσα στη διεθνή αγορά. Δεκάδες χρόνια συγκεντρωτικού κρατικού ελέγχου κάτω από τον Μάο άφησαν την Κίνα οικονομικά καθυστερημένη. Μόνο μια μεγαλύτερη δόση αποκέντρωσης και "σοσιαλισμού της αγοράς" μπορούσε να δώσει στην οικονομία τον δυναμισμό που χρειαζόταν για να γίνει ανταγωνιστική. Το να χάσουν ένα μέρος του ελέγχου πάνω στο ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης ήταν μια ανεπιθύμητη παρενέργεια. Αλλά οι εναλλακτικές λύσεις που υπήρχαν ήταν πολύ χειρότερες.

Οι "συντηρητικοί" υποστήριζαν ότι η κινέζικη οικονομία έπρεπε πρώτα να μάθει να περπατάει και μετά να τρέξει, έτσι ώστε να μπορέσει να ξανακερδίσει την ισορροπία της. Η αντίπαλη πτέρυγα απαντούσε λέγοντας ότι οι ανάγκες του διεθνούς ανταγωνισμού υπαγορεύουν στην οικονομία να τρέξει πριν μάθει καν να περπατάει, έστω και αν αυτό σημαίνει ότι θα σκοντάψει επανειλημένα. Η απόφαση ήταν δύσκολη, γιατί και οι δυο πλευρές υποδείκνυαν σωστά τις υλικές δεσμεύσεις που περιόριζαν την δράση τους. Η αντίφαση ανάμεσα στις δυνατότητες της κινέζικης οικονομίας και στις ανάγκες που της επιβάλλονταν από τον διεθνή ανταγωνισμό ήταν άλυτη.

Ετσι από το 1982 και μετά, η έμφαση της οικονομικής πολιτικής μετατοπίστηκε από την αποκέντρωση στο κεντρικό σχεδιασμό και ξανά πίσω, ανάλογα με το αν η προτεραιότητα ήταν η διατήρηση του ελέγχου ή η προώθηση της ανάπτυξης. Αυτό το κόψε - ράψε υπονόμευσε ακόμη περισσότερο τη σταθερότητα της οικονομίας. Καθώς αδυνάτισε ο έλεγχος της άρχουσας τάξης πάνω στο ρυθμό της ανάπτυξης και καθώς οι αποφάσεις ήταν δύσκολες,

Τον Γενάρη του 1986 χιλιάδες φοιτητές διαδήλωσαν για πρώτη φορά ενάντια στις πυρηνικές δοκιμές της Κίνας

οι διασπάσεις έγιναν ακόμα πιο βαθειές.

Στο τέλος του 1985 αυτές οι διαδικασίες βγήκαν στο φως της δημοσιότητας. Ο Ντενγκ Ξιάο Πινγκ δέχτηκε την δημόσια επίθεση του βετεράνου οικονομολόγου Τσεν Γιούν για την οικονομική διαχείριση, την άκρατη διαφθορά των κατώτερων γραφειοκρατών, την πλατιά δυσαρέσκεια των νεαρών εργατών και την αυξανόμενη οικονομική διείσδυση της Ιαπωνίας στην Κίνα. Οπως συνέβη και στο παρελθόν η δημόσια εμφάνιση των διασπάσεων μέσα στην άρχουσα τάξη δημιούργησε ρωγμή για την εμφάνιση ενός αντιπολιτευτικού κινήματος από τα κάτω. Το Σεπτέμβριο του 1985 χιλιάδες φοιτητές βγήκαν στους δρόμους του Πεκίνου, του Βουχάν και του Τσενγκντού ενάντια στη γιαπωνέζικη οικονομική κυριαρχία. Τέσσερις μήνες αργότερα οι φοιτητές του Ξινγιάνγκ έκαναν για πρώτη φορά διαδήλωση ενάντια στις κινέζικες πυρηνικές δοκιμές. Τα πανεπιστήμια βρίσκονταν σε μια κατάσταση έντονου πολιτικού αναβρασμού από το καλοκαίρι του 1984. Στις μεγάλες πόλεις είχαν γίνει διαδηλώσεις - διαμαρτυρίες για τις συνθήκες διαβίωσης. Ομως το 1985 αυτές ξεπέρασαν αυτό το επίπεδο βάζοντας άμεσα πολιτικά ζητήματα.

Η διάσπαση μέσα στην γραφειοκρατία έκλεισε γρήγορα και τα περιθώρια για αντιστάσεις εξαφανίστηκαν. Αλλά επειδή η άρχουσα τάξη δεν κατάφερε να φέρει την οικονομία κάτω από τον κρατικό έλεγχο, η διαφωνία ξαναοξύν-

θηκε την επόμενη χρονιά. Αυτή τη φορά το κίνημα που αναπτύχθηκε πάνω στο έδαφος της καινούργιας διάσπασης ήταν πολύ μεγαλύτερο και στρεφόταν ξεκάθαρα εναντίον της άρχουσας τάξης. Η κοινωνική του βάση εξαπλώθηκε πολύ πιο πέρα και έπαψε να είναι μόνο φοιτητική. Αρχικά οι διαδηλώσεις ήταν ακίνδυνες ιστοριούλες που φαίνονταν να υποστηρίζουν τον Ντενγκ ενάντια στους "συντηρητικούς" και να απαιτούν απλώς κάποιες αλλαγές στην διεξαγωγή των τοπικών εκλογών. Στις συνθήκες που επικρατούσαν όμως, οποιοδήποτε αίτημα για δημοκρατία έκρυβε μια εκρηκτική δυναμική. Οταν οι διαδηλώσεις φούντωσαν και στην Σανγκάη, στα μέσα Δεκέμβρη του '86, η προοπτική τους είχε διευρυνθεί εκπληκτικά. Οι εργάτες συμμετείχαν κατά χιλιάδες στις διαδηλώσεις. Ενας απ'αυτούς είπε στον ανταποκριτή των Financial Times ότι έπαιρνε μέρος γιατί "αυτοί που κέρδισαν από τις οικονομικές μεταρυθμίσεις είναι τ'αφεντικά μου, ενώ εγώ δεν κέρδισα τίποτα". Για πέντε μέρες το κέντρο της Σανγκάης ήταν μπλοκαρισμένο από ένα πλήθος 70.000 ανθρώπων.

Αντίστοιχες διαδηλώσεις έγιναν και σε άλλες δεκαπέντε πόλεις, όχι όμως στη κλίμακα της Σανγκάης. Στο Πεκίνο μια σειρά διαδηλώσεων που κράτησε μια βδομάδα, όχι μόνο αγνόησε τις κυβερνητικές απαγορεύσεις, αλλά πέτυχε και την απελευθέρωση 25 φοιτητών που είχαν συλληφθεί επειδή είχαν πάρει μέρος στις πορείες.

Οι καρέκλες της άρχουσας τάξης ταρακουνήθηκαν άσχημα και για αρκετές βδομάδες υπήρχε ένα ορατό χάσμα απόψεων πάνω στο πώς θάπρεπε ν'αντιμετωπίσουν το κίνημα. Καθώς όμως οι διαδηλώσεις σίγασαν, φάνηκε ότι οι "συντηρητικοί" είχαν πετύχει σημαντική νίκη. Εξανάγκασαν σε παραίτηση τον Γενικό Γραμματέα του ΚΚΚ, το δεξί χέρι δηλαδή του Ντενγκ από το 1978 και εξαπέλυσαν εκστρατεία ενάντια στην "αστική φιλελευθεροποίηση". Με τον όρο αυτό εννοούσαν τις περιορισμένες πολιτιστικές και ακαδημαϊκές ελευθερίες που είχαν αρχίσει να παραχωρούνται τα δύο τελευταία χρόνια. Το κύρος του κράτους έπρεπε να επιβληθεί ενάντια σε οποιαδήποτε αμφισβήτηση του μονοπωλίου της άρχουσας τάξης στον έλεγχο των ιδεών.

Ακόμη πιο σημαντικό ήταν το γεγονός, ότι το κίνημα διαμαρτυρίας επέβαλε να αναβληθούν μια σειρά κτυπήματα ενάντια στο βιοτικό επίπεδο της εργατικής τάξης. Οι περικοπές αυτές είχαν προγαμματιστεί για το 1987 και πάρθηκαν πίσω από το φόβο, ότι οι εργάτες θα μπορούσαν να ακολουθήσουν το παράδειγμα των φοιτητών. Η κατάσταση τώρα είχε γυρίσει ξανά στο άλλο άκρο, όπου το κράτος είχε αποκαταστήσει ακόμη περισσότερο έλεγχο τόσο

πάνω στην κοινωνία όσο και πάνω στην οικονομία. Μέχρι και τις εξεγέρσεις του Θιβέτ τον Οκτώβριο του 1987, οι "συντηρητικοί" φαίνονταν να είναι σε θέση να σταματήσουν οποιαδήποτε παραπέρα κοινωνική αλλαγή.

Τελειώνοντας η δεκαετία του 1980 ήταν φανερό ότι οποιαδήποτε πτέρυγα της γραφειοκρατίας κι αν επικρατούσε, αργά ή γρήγορα θα έβαζε σαν κορυφαία προτεραιότητα το κτύπημα της εργατικής τάξης. Οσο αργούσαν οι επιθέσεις τόσο πιθανότερη γινόταν η εργατική αντίσταση.

Η ιστορία των προηγούμενων αντιπολιτευτικών κινημάτων είχε δείξει ότι, ενώ το κράτος μπόρεσε να τα συγκρατήσει και τελικά να τα συντρίψει, οι ιδέες και τα οράματά τους είχαν επιζήσει στη συλλογική μνήμη της εργατικής τάξης, έτσι ώστε να μπορούν να την εμπνεύσουν σ τον επόμενο γύρο αγώνων. Στην Κίνα υπήρχε μια σοβαρή παράδοση οδομαχιών και διαδηλώσεων ενάντια στο κράτος - και από την Πολιτιστική Επανάσταση και μετά οι εργάτες ήταν πάντα μέσα σε αυτές τις συγκρούσεις. Αν αυτή η παράδοση εξαπλωνόταν σ'ολόκληρη την εργατική τάξη, τότε η άρχουσα τάξη θα αντιμετώπιζε μια μάχη τόσο σκληρή, όσο ποτέ στο παρελθόν. Η δεύτερη "πλατεία Τιεναμέν" δεν θα αργούσε να δείξει πόσο πραγματικοί ήταν οι φόβοι του καθεστώτος.

Η κατάσταση πριν την εξέγερση του 1989

Μετά τον θάνατο του Μάο κάθε χαρακτηριστικό στοιχείο που θύμιζε "Μαοϊσμό" πετάχτηκε στα σκουπίδια από του διαδόχους του. Μπορεί ο ίδιος να τιμόταν ακόμα σαν ο ιδρυτής του κράτους, αλλά όλες οι σημαντικές αποφάσεις που πήρε τα τελευταία είκοσι χρόνια της ζωής του, ανατράπηκαν. Την "θέση" που του επεφύλαξαν οι "εκσυγχρονιστές" την περιέγραψε με τον καλύτερο τρόπο ένας από τους υποστηρικτές τού Ντενγκ Ξιάο Πινγκ το 1981:

"Τα λάθη του Μάο αντιτάσσονται στην επιστημονική σκέψη του Μάο Τσε Τουνγκ και για αυτό οι σκέψεις του συντρόφου Μάο Τσε Τουνγκ τα τελευταία χρόνια της ζωής του δεν πρέπει να συγχέονται με την σκέψη του Μάο Τσε Τουνγκ. Η σκέψη του Μάο Τσε Τουνγκ είναι μια επιστημονική θεωρία η οποία δεν περιλαμβάνει τα λάθη του συντρόφου Μάο Τσε Τουνγκ" (23).

Με άλλα λόγια η "επιστημονική Σκέψη του Μάο Τσε Τουνγκ" ήταν ότι ήθελαν αυτοί να είναι!

Στα τέλη της δεκαετίας του '60, χιλιάδες επαναστάτες σ'όλο τον κόσμο στράφηκαν πρός την Κίνα την οποία θεώρησαν σαν το ιδανικό μοντέλο σοσιαλισμού, καθώς και μια πηγή πρακτικής βοήθειας για τα απελευθερωτικά

κινήματα. Η άνοδος του Ντενγκ Ξιάο Πινγκ στην εξουσία διάλυσε αυτή την εικόνα. Το 1989, το κινέζικο μοντέλο το υποστήριζαν κυρίως οι δεξιοί που ήθελαν να δείξουν την αναπόφευκτη υπεροχή των "δυνάμεων της αγοράς". Αυτό είχε οδηγήσει πολλούς αριστερούς να μιλάνε για άνοδο του "ρεβιζιονισμού" και μιας "νέας καπιταλιστικής τάξης".

Κι όμως. Αυτή η καπιταλιστική τάξη δεν ήταν καθόλου καινούργια. Πολλά από τα στοιχεία της στρατηγικής του "εκσυγχρονισμού" χρησιμοποιήθηκαν στην εποχή του Μάο όταν υπηρετούσαν τους δικούς του σκοπούς. Οταν πάμε λίγο πιο βαθειά, θα δούμε ότι ο Μάο και ο Ντενγκ μοιράζονταν τον ίδιο βασικό στόχο: την οικοδόμηση μιας δυνατής εθνικής οικονομίας, ικανής να ανταγωνίζεται στην παγκόσμια οικονομία. Η διαφωνία μεταξύ τους ήταν πάντα στο ποια μέσα θα χρησιμοποιούσαν για να φτάσουν στον ίδιο σκοπό.

Από το 1949 αυτό που καθόριζε το σκοπό και την κατεύθυνση της κινέζικης οικονομίας, ήταν η αναγκαιότητα του ανταγωνισμού και όχι οι βασικές ανάγκες των Κινέζων εργατών και αγροτών.

Στις δεκαετίες του '50 και του '60 αυτός ο ανταγωνισμός εκφραζόταν κυρίως με στρατιωτικούς όρους και η οικονομική στρατηγική επικεντρωνόταν στην ανάγκη να οικοδομηθεί μια πολεμική μηχανή αντίστοιχη και ίση με αυτές που απειλούσαν την Κίνα. Αυτό κρυβόταν πίσω από την κλειστή οικονομία, την απόλυτη προτεραιότητα στη βαριά βιομηχανία, την σπατάλη αναρίθμητων πόρων για την κατασκευή της κινέζικης ατομικής βόμβας. Αυτό κρυβόταν πίσω από τις συνεχείς "μαζικές καμπάνιες" που απαιτούσαν το στίψιμο εργατών και αγροτών για να ανέβει και άλλο η παραγωγή. Η απόλυτη φτώχια και καθυστέρηση της Κίνας έβγαλε την όλη στρατηγική άχρηστη. Ο Μάο ήθελε να ξεπεράσει αυτούς τους υλικούς περιορισμούς χρησιμοποιώντας την "δύναμη της θέλησης" και την σκληρή εργασία στη θέση τού ανύπαρκτου κεφαλαίου και της ανύπαρκτης τεχνολογίας. Αντί να λειτουργήσει αυτή η πολιτική οδήγησε την οικονομία από κρίση σε κρίση. Η Κίνα πράγματι αναπτύχθηκε βιομηχανικά, αλλά η οικονομία της έμενε όλο και πιο πίσω σε σχέση με το διεθνή ανταγωνισμό.

Οι καινούργιοι ηγέτες απέρριψαν αυτή την αντιμετώπιση του Μάο, ακριβώς γιατί απέτυχε να δώσει αποτελέσματα. Κατά την άποψή τους η πραγματικότητα του διεθνούς ανταγωνισμού επέβαλλε στην Κίνα να ενσωματωθεί στην παγκόσμια οικονομία. Για να κάνουν πιο κερδοφόρα και πιο παραγωγική την βιομηχανία, έπρεπε να εγκαταλειφθεί και η γραφειοκρατική διοίκηση της οικονομίας από τα πάνω. "Ο σοσιαλισμός σε μια και μόνο χώρα" είχε πε-

θάνει.

Αυτό δεν σήμαινε ότι εγκατάλειψαν τον κρατικό καπιταλισμό προς όφελος του ιδιωτικού καπιταλισμού. Ο ιδιωτικός καπιταλισμός επέστρεψε στην Κίνα κύρια στις καινούργιες βιομηχανίες αγροτικών προιόντων, ένδυσης και μικροηλεκτρονικών, ήταν όμως ένα μικρό τμήμα του συνόλου της οικονομίας. Αυτό που έκαναν, ήταν μάλλον να μεταβιβάζουν τον άμεσο έλεγχο της διαχείρισης της οικονομίας από μερικές εκατοντάδες ανώτατους γραφειοκράτες στο Πεκίνο, στην μάζα των κατώτερων γραφειοκρατών και διευθυντών.

Το κράτος παρέμενε υπό έλεγχο, αλλά αυτοί που είχαν την αρμοδιότητα να αποφασίσουν με ποιόν ακριβώς τρόπο θα βελτιωθεί η παραγωγικότητα σε κάθε εργοστάσιο ή ορυχείο, ήταν εκείνα τα μέλη της άρχουσας τάξης που βρίσκονταν στα χαμηλότερα πατώματά της, οι διευθυντές δηλαδή των εργοστασίων. Γιατί η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας σαν σύνολο, προϋπόθεται ότι και η κάθε μονάδα της οικονομίας θα γινόταν πιο ανταγωνιστική.

Ομως παρόλο που η οικονομία άρχισε να αναπτύσσεται πιο γοργά από το 1978 και μετά σε σύγκριση με πρίν, η άρχουσα τάξη σαν σύνολο άρχισε να χάνει σταδιακά τον έλεγχο πάνω σε αυτή την ανάπτυξη. Η μεταβίβαση εξουσίας στους τοπικούς γραφειοκράτες δημιούργησε χιλιάδες αποκεντρωμένα κέντρα αποφάσεων, για τα οποία κανείς δεν μπορούσε να εγγυηθεί ότι θα υποτάσσονταν στην θέληση του συνόλου της γραφειοκρατίας. Αυτή η διαδικασία είχε μια δικής της δυναμική, που οδηγούσε σε μεγαλύτερο κατακερματισμό και ανισομέρεια.

Οσο προχωρούσαν την ενσωμάτωση της Κίνας στην παγκόσμια αγορά, τόσο περισσότερο οι ρυθμοί της ανάπτυξης και της κρίσης της διεθνούς οικονομίας κυριαρχούσαν και καθόριζαν και την κινέζικη οικονομία.

Η άρχουσα τάξη δεν μπορούσε να προβλέψει ούτε σε ποιές αγορές συμφέρει περισσότερο να στραφούν οι κινέζικες εξαγωγές ούτε τις τιμές που θα ίσχυαν για τις εξαγωγές τους. Τα πλάνα αναπροσαρμόζονταν ασταμάτητα στα συνεχώς μεταβαλλόμενα διεθνή δεδομένα.

Αλλά η εξουσία της άρχουσας τάξης βασιζόταν ακριβώς στην δυνατότητα της να ελέγχει και να κατευθύνει την οικονομία και η "εκσυγχρονιστική" στρατηγική είχε σαν προϋπόθεση - όπως ακριβώς και η μαοϊκή στρατηγική - αυτή τη δυνατότητα. Για να γίνει κάποιος τομέας της κινέζικης βιομηχανίας πράγματικα ανταγωνιστικός σε παγκόσμια κλίμακα το κεφάλαιο που θα απαι-

τούνταν είναι τόσο τεράστιο, που καμία μεμονωμένη επιχείρηση ή ομάδα επιχειρήσεων δεν ήταν δυνατόν να συσσωρεύσει. Τα λεφτά έπρεπε να προέλθουν από το κράτος. Ομως ο άμεσος έλεγχος του κράτους πάνω στους βασικούς κλάδους της οικονομίας συνέχεια υπονομευόταν, εξαιτίας της έλειψης ελέγχου πάνω στην υπόλοιπη οικονομία.

Η αντίφαση ανάμεσα στο σχεδιασμό και τις "δυνάμεις της αγοράς" σήμαινε ότι το κράτος έπρεπε συνέχεια να επεμβαίνει για να περιορίσει την κυριαρχία και το πεδίο δράσης της αγοράς και να ξαναεπιβάλει την κυριαρχία της συγκεντρωτικής άρχουσας τάξης. Ομως κάθε φορά που γινόταν αυτό, ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης γινόταν ακόμη πιό ακαθόριστος και απρόβλεπτος. Ηταν ένας φαύλος κύκλος από τον οποίο δεν υπήρχε διαφυγή μέσα στα όρια του εθνικού κράτους, ακόμα κι αν αυτό είναι τόσο μεγάλο όσο η Κίνα.

Κανένα από τα θεμελιώδη προβλήματα που αντιμετώπιζε η άρχουσα τάξη δεν ήταν ιδιαίτερο πρόβλημα της Κίνας. Ηταν τα ίδια προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε καπιταλιστική άρχουσα τάξη όταν επιχειρεί να καθοδηγήσει μια εθνική οικονομία μέσα σε μιά ανεξέλεγκτη και άναρχη παγκόσμια οικονομία. Στην Κίνα τα προβλήματα ήταν χειρότερα εξαιτίας της οικονομικής καθυστέρησης, αλλά και των καταστροφικών απόπειρων του Μάο να την ξεπεράσει. Και η νέα στρατηγική όμως δεν ήταν πιο ικανή από την παλιά στο να λύσει αυτά τα βασικά προβλήματα. Οι ρίζες την αποτυχίας δεν βρίσκονταν στα λάθη ή τις ανεπάρκειες της κινέζικης άρχουσας τάξης, αλλά στη φύση του καπιταλισμού σαν παγκόσμιου συστήματος παραγωγής.

Καθώς μάλιστα οι επιταγές της κρίσης του παγκόσμιου συστήματος άρχισαν να γίνονται όλο και περισσότερο αισθητές στην Κίνα, η "εκσυγχρονιστική" στρατηγική άρχισε να αποδεικνύεται πολύ χειρότερη για την μάζα του πληθυσμού, από ότι υπήρξε ο Μαοϊσμός.

Σε μια ειδική επισκόπηση της κινέζικης οικονομίας στις αρχές της δεκαετίας του '80 η Διεθνής Τράπεζα συμπέραινε ότι:

"Ενας ενισχυμένος ρόλος της αγοράς και του ανταγωνισμού, παρότι αναμφίβολα θα βελτίωνε την αποτελεσματικότητα και θα επιτάχυνε την τεχνολογική πρόοδο, θα είχε δυνητικά ανεπιθύμητες κοινωνικοοικονομικές συνέπειες, όπως ανεργία, απαράδεκτα χαμηλούς (και ψηλούς) μισθούς, χρεωκοπία επιχειρήσεων και απολύσεις εργατών, ενώ θα άφηνε τους φτωχούς και καθυστερημένους τομείς ακόμη πιό πίσω στην διαδικασία της ανάπτυξης...

Πολύ λίγες χώρες έχουν οργανώσει ένα τέτοιο συνδυασμό κράτους και αγοράς, ώστε να καταφέρουν να προκαλέσουν γρήγορη και αποτελεσματική ανάπτυξη. Ακόμη λιγότερες έχουν καταφέρει να αποφύγουν την εμφάνιση αβάσταχτης φτώχιας σε σημαντικά τμήματα του πληθυσμού τους. Αντίθετα υπάρχουν πολύ περισσότερες χώρες στις οποίες οι ατυχείς συνδυασμοί σχεδίου, αγοράς, και κοινωνικών θεσμών δεν έχουν γεννήσει ούτε γρήγορη ανάπτυξη, ούτε αποτελεσματικότητα, ούτε μείωση του ποσοστού φτώχιας" (24).

Δύο γενιές μετά τις άφθονες υποσχέσεις της Απελευθέρωσης του 1949, η πραγματικότητα ήταν πολύ πιό πεζή. Παρόλα αυτά υπήρχε μια εναλλακτική λύση για την Κίνα, η λύση που φάνηκε στην σύντομη ζωή της πρώτης επανάστασης του 1925-27: η εργατική τάξη είχε πάψει να παραμένει παθητική απέναντι τόσο στην κρατική γραφειοκρατία, όσο και στις "δυνάμεις της αγοράς". Οι εργάτες της Κίνας, σαράντα χρόνια μετά την επικράτηση του Μάο το 1949, θα έδειχναν ότι είχαν την δύναμη να πολεμήσουν όλες τις πτέρυγες της άρχουσας τάξης.

Αυτό φάνηκε πολύ καθαρά στην εξέγερση της Τιεναμέν τον Μάη - Ιούνη του 1989.

Τιεναμμέν 1989: εξέγερση εργατών και φοιτητών

Οταν πέθανε ο Χου Γιαομπανγκ, πρώην Γενικός Γραμματέας του ΚΚΚ στις 15 Απρίλη του 1989, κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί αυτό που θα επακολουθούσε. Για να τιμηθεί η μνήμη του, μιας και έχαιρε της φήμης του πολιτικά φιλελεύθερου, ξεκίνησαν διαδηλώσεις στο Πεκίνο, που αμέσως επεκτάθηκαν σε 11 ακόμα πόλεις. Στην πραγματικότητα, ο Χου ήταν από τους επικεφαλής της εκστρατείας ενάντια στο δημοκρατικό κίνημα μετά το 1981. Ομως, έστω και διαστρεβλωμένα οι διαδηλώσεις άνοιξαν μια χαραμάδα από όπου ξεχύθηκε ένα τεράστιο κίνημα, στο οποίο η συμμετοχή της εργατικής τάξης ήταν τόσο μαζική και καθοριστικής σημασίας, που αντίστοιχη στην ιστορία της Κίνας, υπήρξε μόνο στα επαναστατικά χρόνια 1925-27.

Η πρώτη φάση του κινήματος

Τον Απρίλη του 1989 ο ανταποκριτής του BBC στην Κίνα έστειλε ένα ρεπορτάζ που τέλειωνε έτσι: *"Η δυσαρέσκεια ανάμεσα στους εργάτες εντείνεται, κανείς δεν ξέρει που θα καταλήξει, αλλά κάτι σιγοβράζει".*

Η έκρηξη που ακολούθησε είχε τις ρίζες της σε ένα συνδυασμό πολιτικής και οικονομικής κρίσης. Ομως δεν έπεσε από τον ουρανό. Από τις αρχές του 1989 στα πανεπιστήμια του Πεκίνου είχαν αρχίσει να γίνονται συγκεντρώσεις φοιτητών όπου οι ομιλητές ζητούσαν περισσότερη δημοκρατία.

Η σπίθα που άναψε τη φωτιά ήταν οι φήμες για το θάνατο του Χου. Στις

17 Απρίλη, μερικές εκατοντάδες φοιτητές πήραν την πρωτοβουλία να συγκεντρωθούν στην πλατεία Τιεναμέν. Την επόμενη μέρα έγιναν χιλιάδες και στις 20 Απρίλη εκατοντάδες χιλιάδες, όχι μόνο στο Πεκίνο, αλλά και στην Σαγκάη και στο Τιαντζίν, όπου έγιναν πορείες συμπαράστασης.

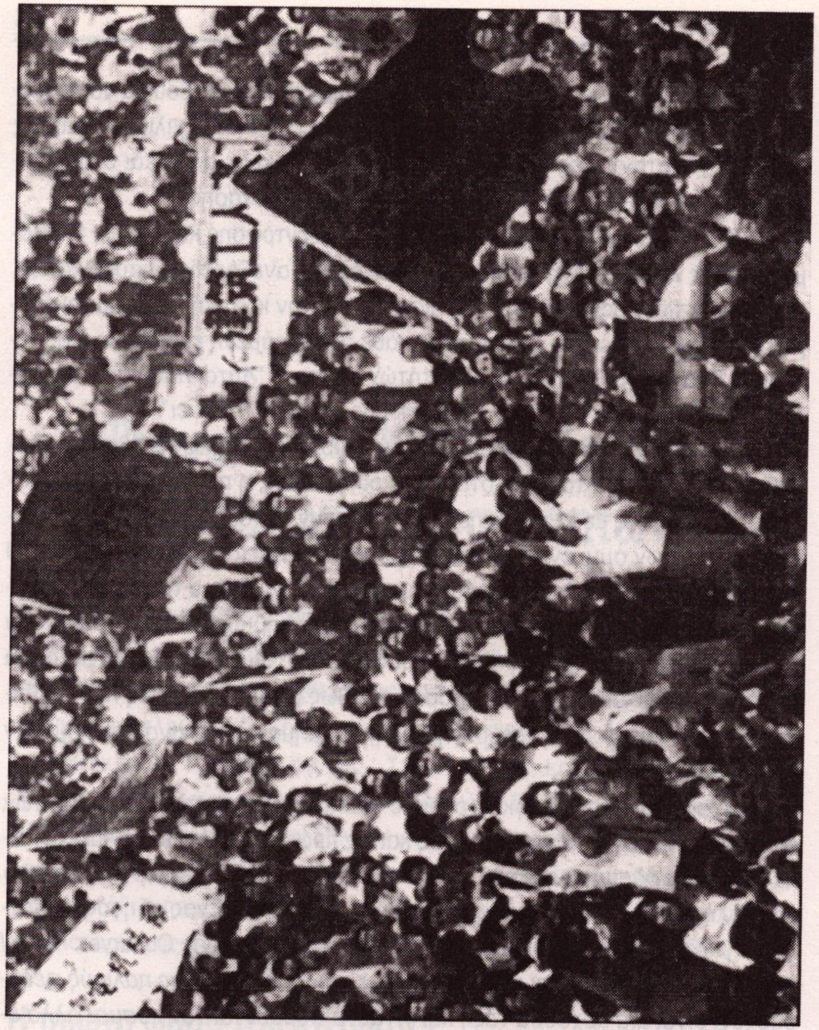
Οι διαδηλωτές απαιτούσαν το δικαίωμα συγκέντρωσης και λόγου, το σταμάτημα της λογοκρισίας, το δικαίωμα για ίδρυση ανεξάρτητων συνδικάτων, το κτύπημα των προνομίων και της διαφθοράς στην κρατική και κομματική ιεραρχία. Η μαχητικότητα ξεπερνούσε κάθε προηγούμενη εκδήλωση διαμαρτυρίας. Ενα από τα πλακάτ των φοιτητών έγραφε: *"Αυτοί που έπρεπε να έχουν πεθάνει, ζουν. Αυτοί που ζουν, έπρεπε να είχαν πεθάνει".*

Η αρχική εκτίμηση του καθεστώτος ήταν ότι οι διαδηλώσεις θα ξεθύμαιναν μετά την κηδεία του Χου στις 22 Απρίλη. Ομως, η προσδοκία αυτή γρήγορα διαψεύστηκε με τρόπο ανησυχητικό για την άρχουσα τάξη. Παρά την απαγόρευση των συγκεντρώσεων, τη μέρα της κηδείας πάνω από 150.000 διαδηλωτές, οργανωμένοι με ένα εξαιρετικά πειθαρχημένο τρόπο, ξεφύτρωσαν από παντού. Το απόγευμα η πλατεία είχε πλημμυρίσει από κόσμο που κρατούσε κόκκινες σημαίες και τραγουδούσε ασταμάτητα τη Διεθνή. Αργά το βράδυ έγιναν οι πρώτες συγκρούσεις καθώς μερικοί φοιτητές προσπάθησαν να μπουν στην Απαγορευμένη Πόλη, το τμήμα του Πεκίνου που έμεναν οι γραφειοκράτες.

Στο Ξιάν και στο Τσανγκσά έχουμε για πρώτη φορά την πλαισίωση των φοιτητών από εργάτες και ανέργους και τις πρώτες επιθέσεις σε κυβερνητικά κτίρια και οδομαχίες. Στο Τσονγκίνγκ χιλιάδες μαζεύτηκαν στο κέντρο της πόλης, ενώ στο Βουχάν έγινε διαδήλωση 30.000. Ενας οδηγός φορτηγού δήλωσε στον ανταποκριτή της βρετανικής εφημερίδας Observer: *"Αυτοί στην κυβέρνηση δεν είναι κομμουνιστές, είναι το ίδιο με τους παλιούς φεουδάρχες, είναι μια άρχουσα τάξη και γι' αυτό φοβούνται τον κόσμο. Αλλά εμείς δεν τους φοβόμαστε, γι' αυτό θα μείνουμε στους δρόμους και θα τραγουδάμε τη Διεθνή".*

Στις 26 Απρίλη ο Ντενγκ δήλωσε στον κρατικό τύπο ότι οι διαδηλώσεις θα σταματήσουν "έστω και με αιματοχυσία".

Η απάντηση του κινήματος ήταν η κλιμάκωση της οργάνωσής του και η αναζήτηση κοινωνικών συμμαχιών. Ιδρύεται η Ανεξάρτητη Φοιτητική Ενωση (ΑΦΕ), ενώ γίνεται έκκληση για συμμετοχή εργατών στις διαδηλώσεις. Στις 27 Απρίλη, οι φοιτητές του πανεπιστήμιου του Πεκίνου σε μια μεγαλειώδη συνέλευση αποφασίζουν να στείλουν ομάδες στους χώρους δουλειάς για να

Εκατομμύρια φοιτητές και εργάτες διαδήλωσαν στις 17 Μάη 1989

ζητήσουν συμπαράσταση. Η διαδήλωση που έγινε το απόγευμα της ίδιας μέρας έκανε 15 ώρες να διασχίσει το κέντρο της πόλης.

Σύμφωνα με το ρεπορτάζ της εφημερίδας International Herald Tribune *"η δουλειά σταμάτησε στην πλειοψηφία των εργοστασίων. Οι οικοδόμοι ζητοκραύγαζαν την πορεία από τις σκαλωσιές και κράδαιναν μεγάλα δοκάρια και λοστούς. Τουλάχιστον σε τρεις περιπτώσεις, χιλιάδες εργάτες περικύκλωσαν το στρατό και την αστυνομία που είχε στείλει ο Ντενγκ και τους εμπόδισαν να πλησιάσουν στους φοιτητές"*.

Μπροστά στον κίνδυνο γενικότερης ανάφλεξης η άρχουσα τάξη κάνει προσπάθειες κατευνασμού. Στα τέλη του Απρίλη έγινε συνάντηση αντιπροσώπων της κυβέρνησης με 45 αντιπρόσωπους των φοιτητών. Η συνάντηση αποτυγχάνει μετά την απαίτηση των φοιτητών να γίνουν οι συνομιλίες με στελέχη του πολιτικού γραφείου.

Οι μεγάλες διαδηλώσεις στο Πεκίνο και στις άλλες πόλεις στις 4 Μάη, σηματοδοτούν το τέλος της πρώτης φάσης του κινήματος. Ομως φανερώνουν ταυτόχρονα και τις αδυναμίες του. Οι αντιπρόσωποι της ΑΦΕ διαφωνούν ως προς την τακτική που πρέπει να ακολουθηθεί. Ο ηγέτης της, Βουερκαϊξι μετά τις διαδηλώσεις της 4ης Μάη δηλώνει ότι οι φοιτητές πέτυχαν "μεγάλη νίκη" και μπορούν να επιστρέψουν στα μαθήματά τους. Οι περισσότεροι φοιτητές επιστρέφουν στις τάξεις τους, ενώ η ΑΦΕ παραιτείται από την απαίτησή της να γίνει συνάντηση με μέλη του πολιτικού γραφείου. Δέχεται ο διάλογος να διεξαχθεί σε κατώτερο επίπεδο. Η έλλειψη συνολικής πολιτικής πρότασης βαραίνει πάνω στο κίνημα και το επόμενο δεκαήμερο η συμμετοχή στις διαδηλώσεις μειώνεται σημαντικά.

Η εργατική τάξη και το φούντωμα του κινήματος

Στο κρίσιμο αυτό σημείο δυο γεγονότα αναζωπυρώνουν το κίνημα και το επεκτείνουν. Το πρώτο είναι η απόφαση στις 14 Μάη για κήρυξη απεργίας πείνας 3.000 φοιτητών. Το δεύτερο και πιο αποφασιστικό, είναι η μαζική συμμετοχή της εργατικής τάξης στην εξέγερση. Στις 17 Μάη γίνεται μια τεράστια διαδήλωση ενός εκατομμυρίου που στην συντριπτική της πλειοψηφία αποτελείται από εργάτες. Εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες από όλο το Πεκίνο, με πανό που το καθένα γράφει το όνομα του εργοστάσιου που συμμετέχει, μαζεύονται σε προσυγκεντρώσεις, σε αφετηρίες λεωφορείων. Η συγκέντρωση καταλήγει στην έδρα των κρατικών συνδικάτων όπου το αίτημα που κυριαρχεί είναι η ίδρυση ανεξάρτητων συνδικάτων. Τις επόμενες μέρες ιδρύεται το πρώτο ανεξάρτητο συνδικάτο.

Η ίδια διαδικασία επαναλαμβάνεται στο Ξιαν και την Σανγκάη. Οι 20 από τις 27 επαρχιακές πρωτεύουσες της Κίνας συγκλονίζονται από απεργίες και διαδηλώσεις. Στις 18 Μάη, 30.000 διαδηλώνουν στην Καντώνα. 100.000 στο Ναντζίνγκ, 20.000 στη δυτική πόλη Γουιγιάνγκ, 15.000 στο Χοχότ, την πρωτεύουσα της Εσωτερικής Μογγολίας. Στο Χεφέι, στις 19 Μάη, μαζί με τους φοιτητές διαδηλώνουν με τα πανό τους χιλιάδες δάσκαλοι και σιδηροδρομικοί, ενώ οι εργάτες από ένα εργοστάσιο φέρνουν κιβώτια με βεγγαλικά και

δημιουργούν "μια εκπληκτική ατμόσφαιρα που έκανε τη νύχτα μέρα", όπως δήλωνε ένας αυτόπτης μάρτυρας.

Η αυξανόμενη αυτοπεποίθηση του κινήματος οδηγεί σε αποτυχία την τελευταία προσπάθεια διαλόγου που επιχειρεί το καθεστώς. Μια συνάντηση του πρωθυπουργού Λι Πεγκ με φοιτητές αποτυγχάνει, μετά απ την εμμονή των φοιτητών οι συνομιλίες να μεταδοθούν ζωντανές από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Το καθεστώς έντρομο μπροστά στις κατακλυσμιαίες εξελίξεις κηρύσσει το στρατιωτικό νόμο στις 20 Μάη. 300.000 στρατιώτες συγκεντρώνεται στα περίχωρα του Πεκίνου, περίπου το 10% του στρατού της Κίνας. Καθώς τα νέα διαδίδονται, φοιτητές και εργάτες μαζεύονται κατά χιλιάδες και σταματούν τα λεωφορεία απαιτώντας να τους μεταφέρουν στις συνοικίες όπου φτιάχνουν οδοφράγματα με τα ίδια λεωφορεία και με μπολντόζες. Οι εργαζόμενοι στο μετρό κόβουν την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος για να εμποδίσουν το στρατό να φτάσει στο κέντρο της πόλης.

Ενας αυτόπτης μάρτυρας διηγείται:

"Τα οδοφράγματα ξέραμε ότι από μόνα τους δεν θα σταματούσαν το στρατό. Τα στήναμε γιατί έτσι είχαμε τη δυνατότητα να μιλήσουμε με τους στρατιώτες και να τους πείσουμε ότι δεν πρέπει να μας επιτεθούν. Και είναι εντυπωσιακό ότι έτσι κρατήσαμε για μέρες μακριά τον στρατό. Τα οδοφράγματα δεν είναι για να στέκεσαι πίσω τους, είναι για να βρίσκεσαι μπροστά τους. Συζητάμε με τους στρατιώτες. Ερχεται ένας φοιτητής από την Τιενανμέν. Μας διαβάζει από την ντουντούκα μια προκήρυξη. Καλεί τους εργάτες να ενωθούν με τους φοιτητές. Ολοι δηλώνουμε ότι είμαστε έτοιμοι να πεθάνουμε αν χρειαστεί. Το κέντρο της πόλης, περιπου εννιά χιλιόμετρα βρίσκεται στα χέρια των εργατών και των φοιτητών. Υπάρχουν πάνω από πέντε εκατομμύρια άνθρωποι στους δρόμους. Συνέχεια περνούν φορτηγά γεμάτα με κόσμο που πάνε στο ένα ή το άλλο οδόφραγμα. Ομάδες γυρίζουν και βλέπουν αν χρειάζονται ενισχύσεις. Ολα τα οχήματα έχουν κόκκινες σημαίες. Και όλοι τραγουδάμε τη Διεθνή, ξανά και ξανά και ξανά...".

Το Σαββατοκύριακο 21 και 22 Μάη του 1989, η εξέγερση κορυφώνεται και αποκτά τα χαρακτηριστικά μιας πραγματικής επανάστασης. Πολλοί στρατιώτες συναδελφώνονται με τους φοιτητές και τους εργάτες και η κυβέρνηση μοιάζει ανήμπορη να ελέγξει την κατάσταση. Στις 22 Μάη κυκλοφορεί ένα γράμμα με υπογραφές 100 αξιωματικών του στρατού και κομματικών παραγόντων που ζητά την ανάκληση του στρατιωτικού νόμου.

Ενας εργοστασιακός εργάτης, ο Βανγκ Βεϊλίν, σταματά τη φάλαγγα των τανκς. Το βίντεο (απ' όπου και η φωτογραφία) έκανε το γύρω του κόσμου και έγινε σύμβολο της ηρωικής εξέγερσης στην Τιενανμέν

Η αυτοπεποίθηση και η εμπειρία από τη συμμετοχή στις διαδηλώσεις, οδήγησε μια μειοψηφία εργατών στο συμπέρασμα ότι χρειαζόταν να χτιστούν νέα ανεξάρτητα από το κράτος συνδικάτα. Το μεγαλύτερο από αυτά ήταν η Ανεξάρτητη Ομοσπονδία Εργατών του Πεκίνου, αλλά παρόμοιες οργανώσεις φτιάχτηκαν στη Σανγκάη, στο Χανγκσχού, στο Ξιάν, στο Τιαντζίν και στην Καντώνα. Η Ανεξάρτητη Ομοσπονδία του Πεκίνου ιδρύθηκε στις 21 Απρίλη, αλλα εμφανίστηκε δημόσια για πρώτη φορά στην Τιενανμέν, στις 20 Μάη.

"Περίπου 200 εργάτες κατασκήνωσαν δίπλα στους φοιτητές και σήκωσαν το πανό την Ομοσπονδίας. Ο πυρήνας τους αποτελούνταν από χαλυβουργούς, σιδηροδρομικούς, εργαζόμενους στις αεροπορικές γραμμές, στα εστιατόρια... Γρήγορα γύρω τους μαζεύτηκαν χιλιάδες άλλοι εργάτες για να ακούσουν τις ομιλίες από τα μεγάφωνα".

Από τις 25 Μάη η άρχουσα τάξη, κάνοντας πια ένα αγώνα επιβίωσης, συσπειρώνεται γύρω από τους σκληρούς, ενώ το σύνολο σχεδόν των στρατιωτικών διοικητών της Κίνας υποστηρίζει τον πρωθυπουργό Λι Πεγκ. Η κυβέρνηση εκμεταλλευόμενη τη σύγχυση που επικρατεί ανάμεσα στους ηγέτες των φοιτητών για το μέλλον του αγώνα και το σταμάτημα των απεργιών αρ-

Η αιματηρή καταστολή της εξέγερσης από τον Ντενγκ ήταν η μεγαλύτερη σε κρατικοκαπιταλιστικό κράτος από την Ουγγαρία του 1956

χίζει την τρομοκρατία. Στα εργοστάσια συλλαμβάνονται αρκετοί εργάτες που συμμετείχαν στις διαδηλώσεις. Το κλίμα τρομοκρατίας επιβάλλεται και στα πανεπιστήμια και η συμμετοχή στις διαδηλώσεις μειώνεται δραματικά. Στην πλατεία Τιενανμέν οι φοιτητές σε μια απέλπιδα προσπάθεια στήνουν το άγαλμα της "θεάς της Δημοκρατίας". Οταν όμως το καθεστώς αρχίζει να παίρνει τα πρώτα κατασταλτικά μέτρα η αντίδραση αναζωπυρώνει το κίνημα. Στις 30 Μάη δεκάδες χιλιάδες διαδηλώνουν ενάντια στη σύλληψη τριών εργατών ηγετών του ανεξάρτητου εργατικού συνδικάτου.

Ο χρόνος είναι πλέον ζωτικής σημασίας για την άρχουσα τάξη. Τη νύκτα 3 με 4 του Ιούνη 1989 ο στρατός προχώρησε στη σφαγή: τα τανκς εισέβαλλαν στην πλατεία της Τιενανμεν. Οι διαδηλωτές κράτησαν μέχρι την τελευταία στιγμή τις "αλυσσίδες", τραγουδώντας τη Διεθνή. Σιώπησαν μόνο από τα πολυβόλα...

Οι επόμενες μέρες είδαν την ηρωική αλλά άνιση μάχη των φοιτητών και των εργατών ενάντια στα τανκς. Μερικές χιλιάδες συγκεντρώθηκαν στις συνοικίες και συνέχιζαν να συγκρούονται με τον στρατό. Τα ξημερώματα της 6 Ιούνη, ένας δεκαεννιάχρονος εργοστασιακός εργάτης, ο Βανγκ Βεϊλίν, στάθηκε μπροστά σε μια φάλαγγα από τανκς, τα ανάγκασε να σταματήσουν την πορεία τους, ανέβηκε πάνω σε ένα από αυτά και έκανε το σήμα της νίκης. Το φίλμ έκανε το γύρο του κόσμου και έγινε σύμβολο της γενναιότητας των εξεγερμένων. Ο Βανγκ Βεϊλίν, εκτελέστηκε μυστικά δυο βδομάδες αργότερα.

Αν στο Πεκίνο η αιματηρή καταστολή τσάκισε το κίνημα, στις άλλες πόλεις η αντίσταση συνεχίστηκε για δέκα μέρες. Στο Τσενγκντού επί δύο μέρες γινόντουσαν μάχες που άφησαν πάνω από 300 νεκρούς στους δρόμους. Στη Σανγκάη και στο Ναντζιίνγκ έγιναν διαδηλώσεις 100.000 ανθρώπων. Σε μια από τις διαδηλώσεις στην περιοχή Γκουανγκτζού, ένας φοιτητής φώναζε από τα μεγάφωνα: *"Οχι πια άλλες απεργίες πείνας, είναι άχρηστες. Χρειάζεται γενική απεργία. Μόνο αν οι εργάτες σταματήσουν την παραγωγή χάλυβα και ηλεκτρισμού, μόνο αν οι σιδηροδρομικοί σταματήσουν τα τραίνα, μόνο τότε θα ανατρέψουμε αυτό το καθεστώς. Ούτε η άρχουσα τάξη, ούτε ο στρατός της φτάνει για να κινήσει όλα τα εργοστάσια της Κίνας. Οι εργάτες έχουν τη δύναμη, ας τη χρησιμοποιήσουν. Αυτός είναι ο μόνος δρόμος".*

Ομως, οι διαδηλώσεις δεν μπορούσαν να κρατήσουν για πολύ απέναντι στην πιο αιματηρή καταστολή που υπήρξε σε κρατικό καπιταλιστικό κράτος από την εποχή της Ουγγαρίας του '56. Η αντεπαναστατική τρομοκρατία κυριάρχησε σε ολόκληρη την Κίνα. Ο κινεζικός Ερυθρός Σταυρός υπολόγισε

τους νεκρούς στη διάρκεια της καταστολής στην Τιεναμέν σε 2.600 μόνο στην πρωτεύουσα. Στο Πεκίνο εκτελέστηκαν μεταξύ 17 και 22 Ιούνη 400 από τους συλληφθέντες. Δεν είναι τυχαίο ότι οι πρώτοι που εκτελέστηκαν ήσαν τρεις εργάτες στην Σανγκάη. Στα τέλη του 1989 πάνω από 30.000 εργάτες βρίσκονταν στις φυλακές. Το καθεστώς -όπως κάθε αστικό κράτος στον κόσμο- ήξερε ότι οι εργάτες αποτελούν τον κύριο εχθρό του σε στιγμές εξέγερσης.

Τα προβλήματα, όμως, για την άρχουσα τάξη δεν επρόκειτο να εξαφανιστούν με μαγικό τρόπο χάρη στα τανκς. Το κόστος της καταστολής γι αυτήν ήταν τρομακτικό. Τα εργοστάσια στο Πεκίνο, στην Σαγκάη και σ' όλες σχεδόν τις μεγάλες πόλεις παρέμειναν κλειστά για αρκετές μέρες. Το σιδηροδρομικό δίκτυο είχε καταστραφεί σε αρκετά σημεία από την προσπάθεια των διαδηλωτών να εμποδίσουν τις μετακινήσεις του στρατού. Υπολογίστηκε ότι οι εξαγωγές της χώρας έπεσαν γύρω στο 20% αυτό το χρόνο.

Πάνω απ' όλα η άρχουσα τάξη πιεζόταν αφόρητα για να εξασφαλίσει κάποιου είδους ευρύτερη συναίνεση. Η εξέγερση δημιούργησε συνθήκες μακρόσυρτης πολιτικής αστάθειας που ανάγκασε τουλάχιστον προσωρινά τους δυτικούς καπιταλιστές να φοβούνται για τις επενδύσεις τους στην Κίνα. Οι οικονομικές απώλειες στα εργοστάσια μπορούσαν να καλυφθούν μόνο με υπερωρίες και εντατικοποίηση, όμως το καθεστώς αναγκάστηκε να πληρώσει για την κοινωνική γαλήνη με αυξήσεις μισθών και αυξήσεις στα πριμ.

Ανάμεσα στην άρχουσα τάξη και τους εργάτες - φοιτητές η εξέγερση άνοιξε ένα τεράστιο χάσμα που δεν θα μπορούσε πια εύκολα να γεφυρωθεί. Ενα χάσμα από όπου μπορούν να αναβλύσουν οι ιδέες της εργατικής επανάστασης. Οπως έγραφε η προκήρυξη της Ανεξάρτητης Εργατικής Ομοσπονδίας που μοιραζόταν τη μέρα που τα οδοφράγματα απελευθέρωσαν το Πεκίνο:

"Η εργατική τάξη είναι η πιο πρωτοπόρα τάξη κι εμείς, το Δημοκρατικό Κίνημα, πρέπει να είμαστε έτοιμοι να διακηρύξουμε την τεράστια δύναμή της. Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας υποτίθεται ότι είναι κράτος των εργατών, άρα έχουμε όλο το δικαίωμα να ανατρέψουμε τους δικτάτορες... Το να τους ανατρέψουμε είναι το αδιαφιλονίκητο καθήκον μας. Δεν έχουμε τίποτα να χάσουμε πέρα από τις αλυσσίδες μας, έχουμε έναν ολόκληρο κόσμο να κερδίσουμε"!

Η Κίνα μετά την Τιεναμέν: κρίση της αγοράς

Το Γενάρη του 1995, οι φήμες ότι ο ηγέτης της Κίνας Ντενγκ Ξιάο Πινγκ έπεσε σε κώμα, οδήγησαν το χρηματιστήριο της Ταϊβάν σε μια πτώση 4%, ενώ η αγορά συναλλάγματος του Χονγκ Κονγκ έπεσε 7%.* Στην πραγματικότητα, η ταραχή των κερδοσκόπων καθρεφτίζει τις ανησυχίες των κυρίαρχων τάξεων σε όλο τον κόσμο, σε σχέση με τις μελλοντικές εξελίξεις στην κινέζικη οικονομία.

Αν και οι ιδεολόγοι της ελεύθερης αγοράς εμφανίζουν το "κινέζικο πείραμα" σαν το μέλλον του καπιταλισμού, ο αναμενόμενος θάνατος του Ντενγκ τους βάζει σε φόβους για το τι πρόκειται να συμβεί αυτός φύγει από το προσκήνιο. Ελάχιστοι πιστεύουν ότι η μετάβαση θα είναι ειρηνική, ενώ οι περισσότερο "απαισιόδοξοι" αναλυτές προφητεύουν τη διάλυση του κινεζικού κράτους. Κανείς δεν έχει ξεχάσει ότι η αφορμή που πυροδότησε την εξέγερση του 1989 ήταν ο θάνατος του Χου, ενός από τους κορυφαίους κινέζους ηγέτες.

Είναι αναμφίβολα αληθινή η εικόνα ότι η κινέζικη οικονομία έχει αναπτυχθεί με ραγδαίους ρυθμούς σαν αποτέλεσμα των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που ξεκίνησε ο Ντενγκ. Σε όλη τη δεκαετία του '80 ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της οικονομίας ήταν 10% και οι ρυθμοί ανάπτυξης τη δεκαετία

* Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Socialist Review No 184 τον Μάρτη του 1995, όταν ακόμα ζούσε ο Ντενγκ Ξιάο Πινγκ. Το Socialist Review είναι το μηνιάτικο περιοδικό του Socialist Workers Party (Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος) στη Βρετανία.

του '90 ήταν ακόμα μεγαλύτεροι.

Ομως, αυτές οι ίδιες επιτυχίες ήταν που οδήγησαν στη μαζική δυσαρέσκεια του κόσμου. Ο ψηλός πληθωρισμός σήμαινε ότι το χάσμα ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς γινόταν όλο και πιο μεγάλο. Η διαφθορα έχει πάρει εντυπωσιακές διαστάσεις στους κόλπους των κρατικών αξιωματούχων και των ιδιωτών καπιταλιστών (που συχνά είναι οι ίδιοι άνθρωποι με διαφορετικά κουστούμια). Ο υπερ-ενεργός κύκλος ανάπτυξης - ύφεσης, δεν οδηγεί απλά σε κρίσεις αλλά σε βιβλικές καταστροφές στην οικονομία: τεράστιες ελλείψεις συμβαδίζουν με απίστευτη σπατάλη, καθώς οι διαφορετικοί τομείς της οικονομίας αναπτύσσονται με εντελώς διαφορετικές ταχύτητες.

Στις αρχές του 1989, ο πληθωρισμός ανέβηκε σε επίπεδα που δεν είχαν όμοιά τους από το 1949. Η αγανάκτηση για την πτώση του βιοτικού επιπέδου ήταν αυτή που έφερε εκατομμύρια εργάτες στους δρόμους για να συμπαρασταθούν στους φοιτητές της πλατείας Τιεναμέν. Από το 1989 ο πληθωρισμός χειροτέρεψε - οι τιμές των τροφίμων στις πόλεις της Κίνας αυξήθηκαν 50% μέσα στο 1994.

Ο πληθωρισμός είναι άμεσο αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων που έχουν μετασχηματίσει την αγροτική οικονομία στις επαρχιακές περιοχές της Κίνας. Σήμερα, οι αγρότες επιτρέπεται να καλλιεργούν οποιοδήποτε προϊόν θέλουν και να πουλούν τη σοδειά τους στην ελεύθερη αγορά. Ετσι, από το 1985 το κατά κεφαλή παραγόμενο σιτάρι στην Κίνα παρουσιάζει πτώση κάθε χρόνο, καθώς οι αγρότες στρέφονται σε πιο επικερδείς καλλιέργειες για βιομηχανική χρήση ή εγκαταλείπουν τα κτήματά τους και στρέφονται στη βιομηχανία.

Ομως, αυτή που προκαλεί τις μεγαλύτερες εντάσεις στην κινέζικη κοινωνία, είναι η ανισομέρεια της ανάπτυξης. Το μεγαλύτερο χάσμα υπάρχει ανάμεσα στις πόλεις και την ύπαιθρο. Σε όλη τη χώρα, τα αγροτικά εισοδήματα έχουν αυξηθεί με πολύ βραδύτερους ρυθμούς από ότι τα εισοδήματα στις πόλεις (και οι μεσοι όροι κρύβουν στην πραγματικότητα τις τοπικές διαφοροποιήσεις που είναι ακόμα μεγαλύτερες). Η ανασφάλεια και η αυξανόμενη σχετική φτώχεια της αγροτικής ζωής, έχει οδηγήσει στη δημιουργία ενός πληθυσμού 100 εκατομμυρίων ανθρώπων που ζει σε μια κατάσταση "προσωρινότητας" και βρίσκεται συνέχεια σε κίνηση ψάχνοντας για δουλειά στις πόλεις.

Αυτός ο "προσωρινός" πληθυσμός αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες κοινωνικές αλλαγές στην Κίνα τα τελευταία 20 χρόνια. Μια μικρή μειοψηφία του αποτελείται από μικρεμπόρους που πλουτίζουν πουλώντας τα αγροτικά προϊόντα των χωριών τους στις αγορές των πόλεων. Ομως η συντριπτική πλειοψηφία αποτελείται από άκληρους γεωργούς που τώρα πια ζουν σε παραγκουπόλεις ή ακόμα και στους δρόμους.

Το κέντρο της οικονομικής ανάπτυξης εντοπίζεται στο πυκνοκατοικημένο

"τόξο" των νοτίων ακτών της Κίνας, από τη Σανγκάη μέχρι την Καντώνα. Αυτό το "τόξο" απορροφά το 80% των ξένων επενδύσεων στην Κίνα και παράγει το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών. Αλλά ειδικά σε αυτό το "τόξο" είναι που το χάσμα ανάμεσα σε φτωχούς και πλούσιους έχει γίνει τεράστιο.

Η επαρχία της Γκουανγκντόνγκ απολαμβάνει τους ψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης επειδή βρίσκεται κοντά στο Χονγκ Κονγκ. Ομως, οι βόρειες και οι δυτικές περιοχές αυτής της επαρχίας είναι σήμερα οι πιο φτωχές σε όλη τη χώρα. Στην πόλη της "οικονομικής ευμάρειας", στο Σεντσέν, που ο πληθυσμός του αυξήθηκε από 5.000 σε 200.000 μέσα στα τελευταία δέκα χρόνια, οι εργάτες στις βιομηχανίες ένδυσης και μικροηλεκτρονικών δουλεύουν σε βάρδιες των 12 και 15 ωρών, ζουν σε υγρούς ξενώνες 20 ως 30 σε ένα δωμάτιο και έχουν ένα από τους ψηλότερους δείκτες εργατικών "ατυχημάτων" σε ολόκληρο τον κόσμο. Η εφημερίδα του χρηματιστήριου της Νέας Υόρκης, η Wall Street Journal παρομοίασε τις συνθήκες εργασίας στο τόξο Σανγκάης - Καντώνας με *"αυτές που περιέγραψε ο Μαρξ στη Βρετανία του 19ου αιώνα, για να διακηρύξει ότι η κοινωνική επανάσταση είναι αναπόφευκτη"*.

Οταν οι ιδεολόγοι της ελεύθερης αγοράς παρουσιάζουν την Κίνα σαν το μέλλον του καπιταλισμού, φέρνουν το παράδειγμα της Γκουανγκντόνγκ. Τα τελευταία 15 χρόνια οι περισσότερες ξένες επενδύσεις έρχονται από το Χονγκ Κονγκ. Οι επιχειρήσεις που έχουν έδρα το Χονγκ Κονγκ απασχολούν τρεις ως τέσσερις φορές περισσότερους εργάτες στη Γκουανγκντόνγκ από ότι στη βάση τους. Η πραγματική αιτία γι' αυτό δεν είναι μόνο τα φθηνά μεροκάματα αλλά και η φθηνή γη. Οι μισθοί μπορεί να είναι 10% αυτών του Χονγκ Κονγκ, αλλά η αξία της γης μόλις φτάνει το 2% - κι αυτά χωρίς να πάρουμε υπόψη τις μεγάλες φοροαπαλλαγές. Στην πραγματικότητα, το καθεστως των φοροαπαλλαγών έχει σαν συνέπεια συχνά αυτές οι επενδύσεις να μην είναι καθόλου "ξένες", αλλά να ανήκουν σε πλούσιες οικογένειες κινέζων που στέλνουν τα κεφάλαιά τους στο Χονγκ Κονγκ και μετά τα "επενδύουν" σε μικροεπιχειρήσεις της Γκουανγκντόνγκ για να γλυτώσουν τους φόρους.

Ομως αυτή είναι μόνο η μια πλευρά της Κίνας. Η άλλη πλευρά - αυτή που δεν υπάρχει στις "οικονομικές αναλύσεις" - είναι η εργατική αντίσταση. Από το 1994, ακόμα και στις μικρές επιχειρήσεις ένδυσης έχουν εμφανιστεί σποραδικές απεργίες και απόπειρες για συνδικαλιστική οργάνωση. Το κέντρο της αντίστασης των εργατών βρίσκεται προς το παρόν στα μεγάλα εργοστάσια υπό κρατικό έλεγχο. Τον Μάρτη του 1994 έγιναν τουλάχιστον 270 απεργίες όπου συμμετείχαν δεκάδες χιλιάδες εργάτες στις επαρχίες Λιαονίνγκ, Σαανξί και Σετσουάν - ορισμένες από αυτές τις απεργίες διάρκεσαν πάνω από 40 μέρες. Ακόμα και τα ελεγχόμενα από το κράτος συνδικάτα αναφέρουν "μια τεράστια αύξηση του αριθμού των βιομηχανικών συμβάντων" (απεργιών,

Εργάτριες κοιμούνται στους πάγκους στο "διάλειμμα" της 14ωρης βάρδιας. Ο "σοσιαλισμός της αγοράς" στη Γκουανγκντόνγκ

στάσεων εργασίας, μαζέματος υπογραφών, πράξεων σαμποτάζ). Η ίδια η κυβέρνηση παραδέχθηκε ότι τους πρώτους έξη μήνες του '95 είχαν καταγραφεί 12.000 τέτοιες περιπτώσεις!

Στην ύπαιθρο ο αναβρασμός είναι μεγαλύτερος. Το 1992-93, ο επίσημος τύπος ανέφερε πάνω από 200 σημαντικές αγροτικές εξεγέρσεις και διαδηλώσεις ενάντια στο νέο σύστημα φορολόγισης. Οι ατομικές επιθέσεις στους φοροεισπράχτορες ή στους διεφθαρμένους τοπικούς αξιωματούχους έχουν γίνει ενδημικό φαινόμενο, ενώ έχουν εμφανιστεί συμμορίες ληστών, ακόμα και τοπικοί πολέμαρχοι. Σύμφωνα με ένα αφιέρωμα για την Κίνα στο περιοδικό Far Eastern Economic Review *"αν τονίσουμε απλά ότι η αγροτική κρίση αποτελεί την πιο μεγάλη απειλή για την κρατική και κομματική εξουσία από την σφαγή της Τιεναμέν και μετά, υποβαθμίζουμε την έκταση της κρίσης"*.

Οι φόβοι για το τι θα συμβεί μετά από τον Τενγκ Ξιάο Πινγκ, έχουν τις ρίζες τους πάνω απ' όλα στον κοινωνικό αναβρασμό. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και μετά το βιοτικό επίπεδο ακολουθεί μια συνεχή πτωτική πορεία, ενώ η καταστολή κλιμακώνεται χρόνο με το χρόνο. Η λαϊκή αγανάκτηση φουντώνει ακόμα περισσότερο από το γεγονός ότι σήμερα οι άνθρωποι γνωρίζουν την διαφορά στο επίπεδο ζωής ανάμεσα στην Κίνα και τις άλλες χώρες, αλλά και από την προκλητική διαφθορά των περισσότερων αξιωματούχων και των διευθυντών των επιχειρήσεων.

Με τη σφαγή της πλατείας Τιενανμέν το καθεστώς μπόρεσε να καταστείλει την εξέγερση στους δρόμους, αλλά όχι χωρίς τίμημα για το ίδιο: το Κομμουνιστικό Κόμμα έχει χάσει και τα τελευταία ίχνη ηθικής αξιοπιστίας που του είχαν απομείνει. Από τον Ιούνη του 1989, ο Ντενγκ αποτελεί το μόνο συνδετικό κρίκο που κρατά ενωμένη την μικρή ομάδα των ηλικιωμένων ηγετικών στελεχών που έχουν τον έλεγχο της κυβέρνησης και του Κόμματος.

Τα προβλήματα της κεντρικής κυβέρνησης εντείνονται από το γεγονός ότι έχει χάσει τον έλεγχο των ρυθμών και των κατευθύνσεων της οικονομίας. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις έδωσαν στους τοπικούς αξιωματούχους και στους διευθυντές εξουσίες στο να ξοδεύουν και να επενδύουν κεφάλαια, όπως οι ίδιοι νομίζουν καλύτερα. Στην περιοχή της Γκουανγκντόνγκ, για παράδειγμα, μόνο το 3% των επενδύσεων κατευθύνεται από το Πεκίνο - το υπόλοιπο στηρίζεται σε τοπικές πηγές. Το αποτέλεσμα είναι οι διευθυντές να καθορίζουν το πόσα και πού θα επενδυθούν με βάση τις άμεσες ανάγκες της μικρής τους "αυτοκρατορίας", παρά με βάση τις ανάγκες της άρχουσας τάξης σαν σύνολο. Αυτό έχει οδηγήσει σε πολυδιάσπαση των κέντρων αποφάσεων και σε μόνιμη απόρριψη των ντιρεκτίβων του Πεκίνου.

Ο διαμελισμός της Κίνας που προφητεύουν αρκετοί αναλυτές μοιάζει απίθανος - έτσι κι αλλιώς από το 1949 και μετά ο εθνικισμός και η ισχυρή κε-

ντρική κυβέρνηση αποτελούσαν την καρδια της επίσημης κρατικής ιδεολογίας κι αυτό εξακολουθεί να ισχύει. Ομως, είναι πολύ πιθανό ότι η τάση ανεξαρτητοποίησης των επαρχιακών εξουσιών από το κέντρο του Πεκίνου να αυξηθεί ακόμα περισσότερο. Κάτι τέτοιο θα οδηγήσει μετά το θάνατο του Ντενγκ σε μεγαλύτερη οικονομική και πολιτική αστάθεια την άρχουσα τάξη της Κίνας.

Ολα τα στοιχεία που συνέβαλαν στην έκρηξη του 1989 ισχύουν και σήμερα. Το μόνο που έχει προστεθεί, είναι το ακόμα βαθύτερο ταξικό μίσος που έχουν προκαλέσει οι μαζικές συλλήψεις και οι εκτελέσεις μετά την Τιενανμέν. Η άρχουσα τάξη της Κίνας μπόρεσε και γλύτωσε από την εξέγερση του 1989, επειδή τα χωριά, όπου ζει το 75% του πληθυσμού, έμειναν ήσυχα και δεν ακολούθησαν τους φοιτητές και τους εργάτες. Αν η απουσία του Ντενγκ ανοίξει το δρόμο για μαζικές διαμαρτυρίες, η άρχουσα τάξη δεν μπορεί στη δεκαετία του '90 να στηρίζεται στην παθητικότητα των αγροτών. Πολύ περισσότερο, η εργατική τάξη, η δύναμη που είναι το κλειδί για τις εξελίξεις στην Κίνα, σήμερα έχει κατακτήσει ένα πολύ ψηλότερο επίπεδο μαχητικότητας και συνδικαλιστικής οργάνωσης απ' ότι το 1989.

Δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι τέτοιες διαμαρτυρίες θα ξεσπάσουν αμέσως μετά το θάνατο του Ντενγκ, αλλά θα είναι δύσκολο για την άρχουσα τάξη να τις αποφύγει εντελώς. Οπως έγραφε ένα πρόσφατο άρθρο του περιοδικού China Briefing σχετικά με την οικονομία της Κίνας: *"Η λαϊκή οργή για την επίσημη διαφθορά μπορεί εύκολα να ξεχειλίσει στους δρόμους πάλι, ειδικά αν οι εργάτες νοιώσουν ότι το βιοτικό τους επίπεδο κινδυνεύει από ένα νέο γύρο πληθωρισμού. Αν στο μίγμα προσθέσουμε ένα αβέβαιο πολιτικό κλίμα που σίγουρα θα επικρατήσει μετά τον θάνατο του Ντενγκ καθώς και τον αναβρασμό στον αγροτικό πληθυσμό, τότε η κατάσταση πραγματικά θα γίνει ξανά εκρηκτική".*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Harold Isaacs, *The Tragedy of the Chinese Revolution* (Στάνφορντ 1961) σελ. 221-2. Οι "άδικες συμφωνίες" ήταν οι συμφωνίες οι οποίες επιβλήθηκαν στην κινέζικη κυβέρνηση από τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και με τις οποίες παραχωρούνταν για ελεύθερη χρήση λιμάνια χωρίς δασμούς όπως το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο.

2. Leon Trotsky, *On China* (Νέα Υόρκη 1976) σελ. 297

3. Benyamin Schwartz, *Chinese communism and the rise of Mao* (Καιμπριτζ 1979) σελ. 128

4. Harisson Salisbury, *The Long March* (Λονδίνο 1986) σελ. 10-12

5. Μάο Τσε Τουνγκ, *Διαλεχτά Εργα*, Τόμος 2 (Πεκίνο 1967) σελ. 41, αγγλική έκδοση.

6. Lucien Bianco, *Origins of the Chinese Revolution* (Στάνφορντ 1971) σελ. 203

7. Αναφέρεται από τον Τόνυ Κλιφ στό *Διαρκής Επανάσταση και Τρίτος Κόσμος*, Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία

8. Martin King Whyte and William L., *Parish Urban Life in Contemporary China* (Σικάγο 1984) σελ. 421, αγγλική έκδοση

9. Μάο, *Διαλεχτά Εργα*, τόμος 4, σελ. 421

10. *Resolution on CCP history 1949 - 1981* (μπροσούρα, Πεκίνο 1981) σελ. 32

11. Liang Heng and Yudith Shapiro, *Son of the revolution* (Λονδίνο 1984) σελ. 133

12. Αυτή ήταν μια σύντμηση του ονόματός τους που η πλήρης μετάφραση του είναι: Περιφερειακή Προλεταριακή Επαναστατική Επιτροπή της Μεγάλης Συμμαχίας του Χουνάν. *Σενγκ Βου Λιεν* καταλέξη σημαίνει: Επαρχία -

Προλεταριακή - Συμμαχία.

13. Αναφέρεται σε αποσπάσματα δημοσιευμένα στο International Socialism 1:37 (θεωρητικό περιοδικό του Socialist Workers Party στη Βρετανία) σελ. 27. Το ντοκουμέντο υπάρχει ολόκληρο στο: *The revolution is dead - long live the revolution* (Μοντρεαλ 1977) σελ. 153 - 170.

14. Βλ. Simon Leys, *the Chairman's New Clothes* (Λονδίνο 1977) σελ. 205.

15. Σύμφωνα με ρεπορτάζ στο China News Analysis (Χονγκ Κονγκ 4 Ιουνίου 1976). Παρμένο από διάφορες εκπομπές επαρχιακών ραδιοφωνικών σταθμών.

16. Τα μέλη της "Συμμορίας των Τεσσάρων" είχαν διακριθεί σε εθνικό επίπεδο επειδή υπήρξαν από τους πιο πιστούς υποστηρικτές του Μάο κατά την διάρκεια της Πολιτιστικής Επανάστασης. Τα ονόματά τους: Τσιανγκ Τσινγκ, η τέταρτη γυναίκα του Μάο, ο Γιάο Βεν Γιουάν, ένας δημοσιογράφος που έγινε ο κορυφαίος διανοούμενος - θεωρητικός για λογαριασμό του Μάο, ο Τσανγκ Τσουν Τσιάο, πρώην ηγέτης του ΚΚΚ στη Σανγκάη και ο Βάνγκ Χονγκ Βέν, πρώην υπάλληλος της αστυνομίας των εργοστασίων που προάχθηκε σε υποδειγματικό εργάτη.

17. Neil Burton, στο Neil Burton and Charles Bettelheim, *China after Mao* (Νέα Υόρκη 1978) σελ. 11.

18. Αναφέρεται από τον Gregor Benton στο *Wild lilies, poisonous weeds* (Λονδίνο 1982) σελ. 47.

19. Διεθνής Τράπεζα, *China: Long term development issues and options* (Βαλτιμόρη 1985) σελ. 30.

20. Margery Wolf, *The revolution postponed* (Λονδίνο 1987) σελ. 268-269.

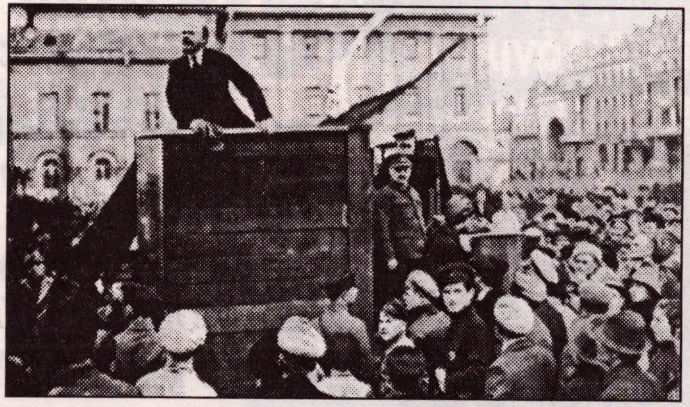
21. Beijing Review, 10 February 1986 centrefold, σελ. XI.

22. Xinhua News agency daily bulletin, Πεκίνο 7 Μαϊου 1986.

23. Beijing Review, 15 Ιουνίου 1981 σελ. 17.

24. Διεθνής Τράπεζα, βλ. πρπ. σελ. 181-82.

Αφιερωμένο στα 80χρονα της Ρώσικης Επανάστασης

Ολη η εξουσία στα Σοβιέτ

Τόνι Κλιφ

ΛΕΝΙΝ

1914-1917

εργατικη αλληλεγγυη

Κυκλοφορεί κάθε Τετάρτη

Βδομαδιάτικη Σοσιαλιστική Εργατική Εφημερίδα

Σοσιαλισμός από τα κάτω

Δίμηνο περιοδικό του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΘΗΝΑ: Τ.Θ. 8161, 10010 Αθήνα
ΛΕΥΚΩΣΙΑ: Τ.Κ. 728Ο Λευκωσία

Εκτύπωση: Γκαντήραγας Δημήτρης, Γερανίου 7, τηλ. 52.44.309

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: *"ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ"*
Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια, 105 52 ΑΘΗΝΑ τηλ. 52.47.584

Οι εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία συνεργάζονται με τις εκδόσεις Bookmarks (Λονδίνο, Σικάγο, Μελβούρνη) και συνδέονται με μια διεθνιστική τάση σοσιαλιστικών οργανώσεων στην οποία ανήκουν:

- ***Αυστραλία:*** *International Socialist Organization, GPO Box 1473N, Melbourne 3001*
- ***Βελγιο:*** *Socialisme International, 9 Rue Marexhe, 4400 Herstal, Liege*
- ***Βρετανία:*** *Socialist Workers Party, PO Box 82, London E3*
- ***Γαλλία:*** *Socialisme International, BP 189, 75926 Paris, Cedex 19*
- ***Δανία:*** *Internationale Sosialister, Morten Borupsgade 18, kid, 8000 Arhus C*
- ***Γερμανία:*** *Sozialistische Arbeiter Gruppe, Woltgangstrasse 81, D-6000, Frankfurt 1*
- ***Ελλάδα:*** *Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα, Αναξαγόρα 14 Α, Ομόνοια, Αθήνα*
- ***Ζιμπάμπουε:*** *International Socialists, PO Box 6758, Harare*
- ***ΗΠΑ:*** *International Socialist Organization, PO Box 160 85, Chicago, Illinois 60616*
- ***Ιρλανδία:*** *Socialist Workers Party, PO Box 1648, Dublin 8*
- ***Ισπανία:*** *Socialismo Internacional, Apartado 563, 08080, Barcelona*
- ***Καναδάς:*** *International Socialists, PO Box 39, Station E, Toronto, Ontario MGH 4E3*
- ***Κυπριακή Δημοκρατία:*** *Οργάνωση Εργατική Δημοκρατία, Τ.Κ. 7280, Λευκωσία*
- ***Νέα Ζηλανδία:*** *International Socialist Organization, PO Box 6157, Dunedin*
- ***Νορβηγία:*** *Internationale Sosialister, Postboks 5370, Majorstua, 0304 Oslo 3*
- ***Νότια Αφρική:*** *Socialist Workers Organisation, PO Box 18530, Hillbrow 2038*
- ***Ολλανδία:*** *International Socialists, PO Box 9720, 3506 GR Utrecht*
- ***Πολωνία:*** *Solidarnosc Socijalistyczna, PO Box 12, 01-900 Warszawa 118*

Charlie Hore

ΚΙΝΑ 1927-1997

Β' Εκδοση

Ολοι οι αναλυτές παρουσιάζουν την Κίνα σαν μια ανερχόμενη παγκόσμια δύναμη. Σαν μια οικονομία με φοβερά επιτεύγματα που αναπτύσσεται ραγδαία. Σαν το μοναδικό παράδειγμα "κομμουνιστικού καθεστώτος" που μπόρεσε με επιτυχία να προσαρμοστεί στις συνθήκες του "σοσιαλισμού της αγοράς" και μάλιστα κάτω από την ηγεσία του ίδιου του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Ομως, πόσο μπορεί να θεωρηθεί "σοσιαλιστικό επίτευγμα" η βάρβαρη σφαγή χιλιάδων εργατών και φοιτητών στην πλατεία Τιενανμέν τον Ιούνη του 1989; Το ερώτημα μπορεί να τεθεί ακόμα συνολικότερα: υπήρξε ποτέ στην Κίνα πραγματικός σοσιαλισμός;

Το βιβλίο του Τσάρλι Χορ επιχειρεί μια μαρξιστική ανάλυση της Κίνας μέσα στον 20 αιώνα. Στο κέντρο αυτής της ανάλυσης βρίσκεται η εκτίμηση ότι η κατάληψη της εξουσίας από το στρατό του Μάο το 1949 δεν ήταν μια σοσιαλιστική, αλλά μια εθνικιστική επανάσταση και ότι το καθεστώς που έκτισε ήταν κρατικός καπιταλισμός. Αυτό το καθεστώς μπήκε σε βαθιά κρίση από την οποία ούτε η στροφή στην αγορά, ούτε ο Ντενγκ Ξιάο Πινγκ και οι "εκσυγχρονιστές" διάδοχοι του Μάο είχαν να προσφέρουν καμιά διέξοδο, παρά μόνο περισσότερη εκμετάλλευση και καταστολή για τους εργάτες, τους αγρότες και τη νεολαία.

Από την προδομένη εργατική επανάσταση του 1925-27, μέχρι την "Πολιτιστική Επανάσταση" της δεκαετίας του '60 και την μεγάλη εξέγερση της Τιεναμέν το 1989, ο Τσάρλι Χορ υποστηρίζει ότι η μόνη προοπτική για μια πραγματική κοινωνική αλλαγή στην Κίνα βρίσκεται στη συλλογική δύναμη των εκατομμυρίων εργατών της.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ